

גליון קנין תורה

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

יו"ל ע"י חבורת קנין תורה

בעזה"ש"ת

נציב חודש אדר

הנגיד הנכבד והמפואר
מו"ה יחיאל מיכל ראזנבערג הי"ד
לע"נ חותנו הרבני החסיד המפורסם
מוה"ר יוסף שמואל ב"ר מתתיהו לאנדוי ע"ה

חבורת קנין תורה

אין הערות ונקודות אלא כמובן

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שינון לחזרה

חולין גליון כ"ח

פ' ויקהל - פקודי
תשפ"ה

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות
מס' חולין דף קלו: עד דף קמב.

שינון לחזרה

עמוד א'
שאלות ותשובות
עמוד כ"א

אלא מסיק הגמ', דרבי שמעון שפטר טריפה מראשית הגז, יליף ליה בגזירה שוה 'צאן' 'צאן' ממעשר, דכתיב כאן ראשית גז 'צאנך' וכתיב במעשר כל מעשר בקר וצאן, מה מעשר אינו נוהג בטריפה, אף ראשית הגז אינו נוהג בטריפה. והא דמעשר אינו נוהג בטריפה, נלמד מדכתיב כל אשר יעבור תחת השבט פרט לטריפה שאינה עוברת – כגון נחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה, ומינה יליף שאר טרפות.

אבל לא ילפינן 'צאן' 'צאן' מבכור, דמה בכור נוהג אף בטריפה אף ראשית הגז יהא נוהג אף בטריפה. משום דראשית הגז דומה יותר למעשר בדברים אלו; (א) במעשר וגם ראשית הגז לא בעינן זכרים, ואילו בכור אינו אלא בזכר, (ב) שניהם אין נוהגים בטמאים, ואילו בכור נוהג גם בטמאים כגון חמור, (ג) שניהם אינם אלא במרובים; מעשר בעשרה, וראשית הגז בחמש ולבית הלל, ואילו בכור נוהג ביחיד, (ד) שניהם אינן קדושים מרחם, ואילו בכור קדוש מרחם, (ה) שניהם אינם נוהגין באדם, ואילו בכור נוהג אף באדם, (ו) שניהם אינן נוהגין אלא בפשוטין, ואילו בכור נוהג רק בבכורים, (ז) שניהם לא נהגו לפני הדיבור בהר סיני, ואילו בכורות כבר נתקדשו במצרים.

ואף דראשית הגז דומה לבכור בדברים אלו; (א) ראשית הגז וגם בכור נוהגים ביתום ואף על פי שמתה אמו קודם לידתו – כגון זה פירש למיתה

דף קל"ז ע"א

חומר בזרוע לחיים וקיבה מראשית הגז

תנן במשנתנו, שיש חומרות בזרוע ולחיים ובקיבה יותר מבראשית הגז:

(א) זרוע לחיים וקיבה נוהגין בבקר ובצאן ודכתיב אם שור אם שה וכו', ואילו ראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלות.

(ב) זרוע לחיים וקיבה נוהגין במרובה ובמועט, דאפילו לא שחט אלא בהמה אחת חייב ליתן ממנה מתנות. ואילו ראשית הגז אינו נוהג אלא במרובה (ויתבאר להלן מהלוקת תנאים מאי ניהו 'מרובה').

הא דלא תנן במשנתנו חומר שיש בראשית הגז יותר ממתנות, שראשית הגז נוהג אף בבהמות טריפות, ואילו מתנות אינו נוהג בטריפות ודכתיב ונתן לבקו, לו ולא לכלבו. תירץ רבינא, דמשנתנו אזיל כרבי שמעון דסבירא ליה דטריפה פטור אף מראשית הגז.

מתחילה אמרו דרבי שמעון יליף דטריפה פטור מראשית הגז בגזירה שוה 'נתינה' 'נתינה' ממתנות, מה מתנות אין נוהגים בטריפה, כמו כן ראשית הגז נמי אינה נוהג בטריפה. אבל הקשו על זה, דאם יליף תנא דידן 'נתינה' 'נתינה', למה לא יליף לה לראשית הגז מתרומה, ונאמר דמה תרומה אינו נוהג אלא בארץ ולא בחוץ לארץ, אף ראשית הגז נמי לא יהא נוהג בחוץ לארץ. ואילו במשנתנו תנן דראשית הגז נוהג בארץ ובחוצה לארץ.

⁶ אף בכור טריפה קדוש ונצי קדושה, דהא בכור קדושו מרחם.

צאנך, ושנינו בברייתא דמפסוק זו הוה אמינא דאינו אסור בבכור אלא שור בעבודה וצאן בגיזה, וילפינן ליתן האמור בשור גם בצאן, והאמור בצאן גם בשור, מדכתיב **לא תעבוד ולא תגזו** להקיש שניהם יחד, דבין שור ובין צאן אסורים בין בעבודה ובין בגיזה. והרי דשל שור קרוי נמי 'גיזה', ונימא דמה גיזה דבכור היינו אפילו דשור, אף גיזה בראשית הגז היינו אפילו של שור.

תירצו, דכתיב בראשית הגז **תתן לו** 'לו' ולא 'ולשקו' – דהיינו למלבוש לגופו של כהן, ולא גיזת שורו שאין ראויה אלא לשק.

והא דאין ראשית הגז נהוג בעזים אף שהוא ראוי לאדם לבגדים נאים, מתחילה אמרו שהוא משום דבעינן דבר הניטל על ידי 'גיזה' דוקא, ואילו של עזים הדרך לתולשן ביד וולכן קרי 'נוצה' של עזים, כיון שאין דרך לגזוזן אלא לתולשן בנוצה של עוף.

אבל הקשו, דתנא זו דדרש לישנא דקרא דכתיב 'גז' היינו **רבי יוסי** דאמר שקיטוף תבואה בידים אינו חייב בלקט, משום דבעינן **לקט קציר** ולא לקט קיטוף. אבל גם **רבי יוסי** לא אמר כן אלא התם שדרך לקיחת תבואה הוא על ידי קצירה ולא על ידי קיטוף. אבל הרי מודה הוא בדבר שדרכו בתלישה דהוה בכלל לקט 'קציר' כמו שיתבאר להלן, ואם כן הכא נמי בעזים דאורחיה בתלישה, ליהוי כגיזה, ולמה לא יהא חייב בראשית הגז.

אלא מסיק הגמ', הא דראשית הגז אינו נהוג אלא ברחלים, נלמד מזה דאמר **רבי יחושע בן לוי**, דמדכתיב **גז צאנך וגז' וסמך ליה כי בו בחר ה' אלקיך מכל שבטריך לעמך ולשרת**, יש ללמוד דמצות ראשית הגז הוא לתת שיעור הראוי לשירות בבגדי כהונה. ובנידון דידן גם כן, אינו חייב אלא ליתן מדבר הראוי לתכלת של בגדי שרת דבעינן בה צמר, ואין צמר אלא של רחלים.

ולפי זה מיותר הגזירה שוה של 'גיזה' 'גיזה' ללמד שאינו חייב אלא בכבשים, דהא ילפינן לה מלעמוד ולשרת. אלא ילפינן מיניה הא דשנינו בברייתא **דבי רבי ישמעאל**, דכבשים שהן משונים וצמרן קשה, פטורים מראשית הגז, שנאמר **ומגז' כבשי יתחמם** דלא מיקרי גז אלא בר חימום.

השוטף רחלים במים ונתלש מהם צמר

בברייתא אחד שנינו, הגוזז את העזים, וכן השוטף את הרחלים במים בנהר ליפותן והצמר נתלש מהם, פטור מראשית הגז משום דלאו 'גז' היא. ובברייתא אחרת שנינו, שהגוזז את העזים פטור מראשית הגז, אבל השוטף את הרחלים במים ונתלש מהם צמר, חייב בראשית הגז.

וזה פירש להיט, ואילו מעשר אינו נהוג ביתוס, (ב) שניהם נהגים בלקוח, ואילו מעשר אינו נהוג בלקוח, (ג) שניהם נהגים בשותפות, ואילו בכור אינו נהוג בשותפות, (ד) שניהם נהגים בבחמה שקיבל במתנה, ואילו מעשר אינו נהוג במתנה, (ה) שניהם נהגים אף שלא בפני הבית, ואילו מעשר אינו נהוג אלא בפני הבית, (ו) שניהם ניתנין לכהן, ואילו מעשר אינו ניתן לכהן אלא נאכל לבעליו כשלמים, (ז) שניהם אין צריך להקדישו, ואילו מעשר מקדישו בשבט, (ח) שניהם יכול הכהן למכור, אבל מעשר אינו נמכר.

ואף דנמצא שראשית הגז דומה לבכור בשמונה דברים, ואינו דומה למעשר אלא בשבעה דברים, מכל מקום לומדין אותו ממעשר ולא מבכור, משום דעדיף ללמוד פשוט מפשוט, מללמוד פשוט מבכור.

ראשית הגז אינו נהוג אלא ברחלים

תנן במשנתינו, ראשית הגז אינו נהוג אלא ברחלים. מתחילה אמר **רב חסדא**, דילפינן ליה בגזירה שוה 'גיזה' 'גיזה', דכתיב **הכא ראשית 'גז' צאנך תתן לו** וכתיב **ומגז' כבשי יתחמם**, מה להלן איירי 'גז' בדכבשים, אף כאן היינו דכבשים.

אבל הקשו בגמ', למה לא ילפינן גזירה שוה 'גיזה' 'גיזה' מבכור דכתיב בה **לא תעבוד בבכור שורך ולא 'תגזו' בכור**

¹ משום דגמר גזירה שוה 'תחת' 'תחת' מקדשים דכתיב 'תחת' 'תחת' פרט ליטוס. אבל בכור קדוש ואפילו הוא יטוס, ואף שאינו יכול להקריבו, ירעה עד שיסתאב ואכל צמנו לכהן.

² ילפינן ליה במס' בכורות (דף נ"ו): מדכתיב בצבור 'יהיה לך' ולא של שותפות. ³ וכתיב רש"י הטעם דמנזאר במס' בכורות (דף נ"ג), גזירה משום לקוח ומשום יטוס. [והיינו לפי הה"א בגמ' שם, ולמסקנא הטעם משום שמא יצא ליד תכלה באיסורי גיזה ועבודה; מהר"ם].

⁴ בכור אינו צריך להקדיש משום דקדושתו מרמס, וגז נמי אין צריך להקדיש, דאין קדושה חלה עליו.

⁵ רש"י מציא פי' אחר, דהא דלמרו 'צקדושה', היינו שצבור וגז נכסי כהן הן לקדש זו את האשה. כדשנינו במס' צבא קמא (דף י"ג), דבכור מוכרין אותו חס, ובעל מום, חי, ושחוט, ומקדשין זו את האשה. אבל מעשר אינו נכסי בעלים לקדש זו את האשה, דהא כתיב ביה 'לא ימכר ולא יגאל'.

אמנם כתב רש"י דלאו מלתא היא, דאפילו הכי מעשר ממון בעלים הוא ומקדשין זו את האשה, וכדתנן במס' קדושין (דף נ"ג): המקדש בחלקו בין צקדשים קלים כו', ואמרין טעמא דלאחר שחיטה לאו ידיה הוא דמשלחן גבוה קא זכו, אבל מחיים ידיה הוא ויכול לקדש זו את האשה.

⁶ דתנן במס' בכורות (דף ל"ב), במעשר נאמר 'לא יגאל', ואינו נמכר לא חי ולא שחוט, אלא אם כן הוי של יתומין [דלא נמכר שחוט, דמותר מדאורייתא וציתומין אוקמוה אדאורייתא].

כמה הוא מרובה

נחלקו תנאי במשנתנו כמה הוא צאן 'מרובה' להתחייב בראשית הגז; **לביית שמאי**, שתי רחלות שנאמר **יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן**, **לביית הלל**, חמש רחלות שנאמר **חמש צאן עשויות**.

וביארנו בגמ' דדרשת **בית שמאי** מובן, משום דמצינו דשתיים מיקרי 'צאן', והילכך אין אתה יכול להוציאן מכלל חיוב. אבל דרשת **בית הלל** מהא דכתיב **חמש צאן עשויות**, האיך נדרש מיניה דאינו חייב בראשית הגז אלא בחמש צאן.

ואין לפרש כדרב **כהנא** דהא דכתיב 'עשויות' הוא לישנא יתירה דהיינו שעושות ב' מצוות; ראשית הגז ומתנות, דכל כמה דלא הוה חמש לא הוה נהני בהו אלא חדא – מתנות להודייהו. דיש להקשות דאולי הכוונה שרק כשהם חמש חייב בהני ב' מצוות; מתנות ובכורה. ואין לדחות דעל כרחק אין לדרוש כן, כיון דאף צאן אחד חייב בכורה, דכמו כן יש להקשות דאף צאן אחת חייב במתנות, ואם כן הרי אף כשאין לו חמש רק אחת ושתיים נהני בהו שתי מצוות, מתנות ובכורה.

אלא אמר **רב אשי**, דהכי דריש 'עשויות', שמעושות את בעליהן למצוה חדשה שלא היה מצווה עליה בפחות מכן. והיינו על כרחק ראשית הגז דכתיב בה 'צאן' דמשמע מרובה.

שנינו בברייתא, דאמר **רבי ישמעאל ברבי יוסי** בשם אביו **רבי יוסי**, דבארבע צאן חייב בראשית הגז, ויליף לה מדכתיב במי שגנב וטבח או מכר וארבע צאן תחת השנה.

בברייתא שנינו, אמר **רבי**, אלמלי דברי שאר התנאים היו נלמדים מדברי תורה, ודברי **רבי יוסי** שהוא 'בריבי' דהיינו גדול בדורו [דקיימא לן רבי יוסי נמוקי עמו] היה נלמד מדברי קבלה, אפילו הכי אנן דברי בריבי שומעין. כל שכן עכשיו שדברי שאר התנאים נלמדים מדברי קבלה, ודברי בריבי נלמד מדברי תורה, דשומעין לדברי בריבי.

תירצו, הא דאמרו שהשומץ את הרחלים במים ונתלש מהם צמר פטור מראשית הגז, היינו **רבי יוסי**. דשנינו בברייתא דדרשינן מדכתיב **לקט קציר** שאינו חייב בלקט אלא על ידי קצירה, אבל הקומץ בידי שכלי קמתו, אין הנושר לקט, ו**רבי יוסי** אומר אין לקט אלא הבא מחמת קציר. ולכאורה קשה דרבי יוסי היינו תנא קמא, ואמרינן בגמרא דאכן כל הברייתא רבי יוסי היא, והכי קתני, שרבי יוסי אומר אין לקט אלא הבא מחמת קציר.

הרי מבואר ד**רבי יוסי** לישנא דקרא דייק, והכא נמי אינו חייב אלא ב'גז' ממש, ולא השומץ רחלים במים ונתלש מהם צמר דלא הוה 'גז'. אבל **רבנן** חולקים עליו ולא דייקו לישנא דקרא, ולחכי סבירא להו דאף הקומץ בידי הוה לקט. והכא נמי סבירא להו דאף השומץ רחלים במים ונתלש מהם צמר, חייב בראשית הגז.

אמר **רב אחא בריה דרבא לרב אשי**, מודה **רבי יוסי** במידי דאורחיה – כגון בצלים ושומים דקוטף שלהן זהו קציר – דחייב. דשנינו בברייתא דהא דכתיב **קציר ארצכם** משמע דאינו חייב בלקט ופאה אלא על ידי קציר, וילפינן לרבות שגם העוקר עם השרשים כגון עדשים חייב, מדכתיב **לקצור**. וילפינן נמי דהתולש ביד ולא עם השרשים כגון פולין חייב, מדכתיב **בקוצרך**. והך ברייתא רבי יוסי היא, ומוקים ליה להנך ריבויי דקרא, במידי דאורחיה.

אמר ליה **רבינא לרב אשי**, להדיא תנן במס' פאה דמודה **רבי יוסי** במידי דאורחיה שחייב. דתנן, שורות בצלים שבין ירק לירק, **רבי יוסי** אומר חייב ליתן פאה מכל אחד ואחד מן השורות, לפי שהירק שבין השורות הוה הפסק לפאה. ולחכמים, נותן פאה אחת על הכל, לפי שאין הירקות חשבים הפסק לענין פאה.

הרי מבואר דל**רבי יוסי** דבצלים חייבין בפאה, ואף על גב דאינו קוצרן במגל, וכתיב 'לא תכלה פאת שדך בקוצרך'. אלמא מוודי הוא במידי דאורחיה שהוא בכלל 'קציר', וכדברי **רב אחא בריה דרבא**.

^א רש"י כתב דלא גרסינן דהדיא דהך ברייתא 'רבי יוסי אומר', אלא הגמ' הכריח קן דנשיטת רבי יוסי קאי, דהיינו לשיטת חכמים דלא דייקו לישנא דקרא אין לריק קרא מיותר לרבות עוקר ומולש, שהרי כל תלישה דינה כקציר. ורק לרבי יוסי צעין ריבוי מיוחד לכן.

^ב ואיצטרך תרי קרא, משום דעוקר הוא קלת אורחיה טפי ממולש; תוספות ד"ה עוקר.

^ג דירק אינו בכלל פאה חוץ מן השומים והבצלים, כדמנן במס' פאה (פ"א מ"ד), כל שהוא אוכל וגשומר ומכניסו לקיום, חייב בפאה. ואמרינן במס' פסחים (דף נ"ו:), הא דאמרו 'מכניסו לקיום' היינו פרט לירק, ומיהו שומין ובצלים מכניסין לקיום.

^א וגם ליכא למימר דהאי 'עשויות' הכי מדריש שעשויות שלש מצוות, דהיינו משמע קן, הא מיעוט עשויות שמים הוו.

^ב דאילו בצכורה כתיב 'צכור שור' אפילו חד, וכן צמנות כתיב 'אם שור אם שה' ואפילו חד.

^ג רק תורת משה קרויה 'תורה', לפי שנמנה תורה לדורות. ואילו של נביאים לא קרי אלא 'קבלה' שקיבלו מרוח הקדש כל נבואה ונבואה לפי צורך השעה, והדור, והמעשה.

(ב) לשמואל, צריך לגזוז כך הכל שיעור ששים סלעים, ונותן סלע אחת של גז לכהן.

(ג) לרבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן, צריך לגזוז שיעור שש סלעים, ונותן חמישה סלעים לכהן. ואם גזו רק שש סלעים, מחזיק אחד לעצמו. ואפילו גזו שיעור אלף סלעים, נותן חמישה לכהן והשאר לעצמו.

(ד) לעולא בשם רבי אלעזר, אפילו אין גוזזות בין כולן אלא סלע אחד, חייב בראשית הגז.

תנן במשנתנו, וכמה נותן לו, משקל חמש סלעים ביהודה, שהן עשר סלעים בגליל וששם היה משקל הסלעים מחצית ממשקל הסלעים שביהודה.

ובשלמא לרב דלא איירי בנתינת כהן כלל, איכא למימר דהוא נמי סבירא ליה דנותן לכהן ה' סלעים מהנך ל"ז וחצי סלעים, וכן לרבי יוחנן דאמר להדיא שנותן שיעור ה' סלעים לכהן, ניהא. אבל לשמואל דאמר נותן סלע אחת לכהן, וכן לרבי אלעזר דאמר שאפילו גזוז כל שהוא חייב, ובאופן זה אין לו מהיכן ליתן שיעור ה' סלעים, קשיא, דבמשנתנו אמרו דשיעור נתינה הוא ה' סלעים.

וחזרו והקשו, וכי לרב מי ניהא, הא רב ושמואל אמרו תרוייהו, דראשית הגז הוא אחד משישים מן הגיזה. וכיון דאמר רב דשיעור גיזה הוא ל"ז וחצי סלעים, אם נומלין מהם א' מס' נמצא דאינו נותן אלא חצי סלע ודבר מיעוט.

אלא לעולם ראשית הגז שיעורו אחד משישים בין רב למעט, והא דאמרו במשנתנו דנותן ה' סלעים לכהן, רב ושמואל אמרי תרוייהו דאין הכוונה שזהו השיעור נתינה, דלא קאי על מה דקתני ברישא, אלא מילתא באנפי נפשה היא. ואיירי בישראל שיש לו גיזין הרבה, דחלק אחת ששים שבהם יש בו כדי לחלק לכהנים הרבה, ומבקש ליתנם לכהנים הרבה. ומשמיענו המשנה שלא יתן לכל כהן וכהן פחות מחמשה סלעים, דהואיל ויש לו ליתן, בעינן נתינה ראויה לכל כהן. אולם באמת היכא דגוזזות מעט, נמי סגי ליה באחת משישים.

¹⁰ ואף אם מוקמינן לה דלוקמן, דאיירי במנה שהוא בן מ' סלעים, ולפי"ז שיעור גיזה של מנה וחצי הוא ס' סלעים, עדיין אין שיעור נתינה אלא סלע שהוא א' משישים, ואין תנן שנותן ה' סלעים לכהן.

בההא אמינא סברו, שרבי פסק כדברי רבי יוסי משום שהוא מכריע בין בית שמאי שאמרו שתים ובית הלל שאמרו חמש, והוא אמר דבארבע חייב. אבל הקשו על זה, דהא אמרו שאין הברעה שלישית מכרעת.

אמר רבי יוחנן, שלכן הלכה כרבי יוסי, מפני שאמר שיטתו 'מפי השמועה', שקיבל בן מפי הנביאים חגי זכריה ומלאכי.

דף קל"ז ע"ב

שיעור הגז שחייב בראשית הגז

לרבי דוסא בן הרבנים במשנתנו, אינו חייב בראשית הגז רק כשגזוז חמש רחלות ויש מכל אחד שיעור מנה וחצי של צמר. אבל פחות מזה לא חשיב גז. להכמיה, אפילו גזוז חמש רחלות 'כל שהן', חייב בראשית הגז.

ונחלקו אמוראי בדעת חכמים, כמה צריך לגזוז כדי להתחייב, ויש בזה ד' שיטות:

(א) לרב, צריך לגזוז כך הכל שיעור מנה ופרס, שהוא ל"ז וחצי סלעים של כסף בין החמשה כולן. ובאופן שמכל אחת מהחמש הצאן גזוז אחד מחמשה מן השיעור.

¹¹ כשהאומר כך זה אומר כך, זה אומר דעת שלישית אפילו אמעית היא ציניהם אין זה הכרע. והיינו כגון הא דמבואר במס' פסחים (דף כ'): חצית של תרומה שנתגלתה, צית שמאי אומרים תשפך הכל, וצית הלל אומרים תעשה זילוף. אמר רבי ישמעאל כרבי יוסי אני אכריע; בשדה תשפך הכל, בצית תעשה זילוף. אמרו לו אין הכרעה שלישית מכרעת.

והיכא אמרינן דהוה הכרעה, היינו כגון צהא דמבואר במס' שבת (דף כ"ט). ד'קולי מטליות' האם מקבלין טומאה; לרבי אליעזר, צין מן המוכן צין שלא מן המוכן טמא. לרבי יהושע, צין מן המוכן צין שלא מן המוכן, טהור. ורבי עקיבא אומר, מן המוכן טמא, שלא מן המוכן טהור. ועל זה אמר רבי יוחנן, כל מקום שאתה מוצא שנים חולקים ואחד מכריע, הלכה כדברי המכריע. והיינו רק היכא דגלו החולקים דעתייהו דשייך לפלוגי צין מוכן לשאינו מוכן, אלא דאפילו הכי לא פלגי, ואחא רבי עקיבא ונתן חילוק בדבר, זה הוה הכרעה, שהכריע במוכן כרבי אליעזר ומנא' שנים מטמאים במוכן, ורבי יהושע יחיד מטהר. וצאטו מוכן כרבי יהושע והוה שנים מטהרים צאטו מוכן.

אבל גבי חצית דלא גלו דעתייהו צית שמאי וצית הלל דנהו שייך חילוק צין צית לשדה, שלא אמרו כך 'צית שמאי אומר צין צית צין בשדה תשפך הכל, וצית הלל אומר צין צית צין בשדה תעשה זילוף', וצא שלישי וחלק צין שדה לצית, התם אין זה הכרע לדבריהם אלא דעת שלישית. דהכרע לשון 'כף מאזנים' הוה צניס חולקין וצא שלישי ומכריע המשקל כאחד מהן, או ככל הדבר או צאטו כזה וצאטו כזה.

¹² מנה הוא מאה זוז, ומנה וחצי הרי זה מאה וחמשים זוז. וכיון שכל סלע יש בה ד' זוז, הרי זה ל"ז סלעים וחצי. וכשמחלקין אותה לחמשה, הרי זה שבעה סלעים וחצי לכל רחל.

שיעור נתינת ראשית הגז, תרומה, ופאה

רב ושמואל אמרו, דשיעור נתינת ראשית הגז הוא אחת מששים, וכן תרומה הוא אחת מששים, וכן פאה הוא אחת מששים.

הקשו בגמ', האיך אמרו דשיעור נתינת תרומה הוא אחת מששים, והא תנן במס' תרומות, שיעור תרומה עין יפה הוא אחד מארבעים, ורק עין רעה שיעורו אחת מששים, והאיך נקמו **רב ושמואל** השיעור של עין רעה.

מתחילה תירצו, דשיעור נתינה מדאורייתא הוא אחת מששים¹, והיינו דקתני עין רעה אחד מששים. ואתו רבנן ותיקנו שיתן בעין יפה אחת מארבעים, ומדה בינונית ליתן אחת מחמשים². ו**רב ושמואל** נקמו השיעור דאורייתא.

אבל הקשו בגמ' דאין לומר דמדאורייתא שיעורו בששים, דהא אמר **שמואל**, מדאורייתא חטה אחת פומרת את הכרי, דכתיב **ראשית דגנך** ולא יהיב ביה קרא שיעור.

אלא תירצו, דבאמת מדאורייתא הוא כדאמר **שמואל**, דבכל שהן מיפטרי³. ורבנן תיקנו, בתרומה שהיא מן התורה כגון תרומת דגן תירוש ויצהר, שתנתן באחת מארבעים⁴. ובתרומה שאינו אלא מדרבנן, כגון פירות האילן והירק, יתן אחת מששים.

הקשו בגמ', האיך אמרו **רב ושמואל** דשיעור פאה הוא ליתן אחת מששים, הא תנן במס' פאה, אלו דברים שאין להן שיעור; הפאה, והבכורים, והראיון⁵. תירצו, מדאורייתא אין לה שיעור כלל. ורבנן נתנו לה שיעור של אחת מששים⁶.

¹ וגרמו צספר יחוקאל, דכתיב 'ששית האפיפה מחומר החטים וששיתם האפיפה מחומר השעורים', החומר הוא ל' סאין, האפיפה הוא שלש סאין, שסות שלה הוא חצי סאה, וכשתולא חצי סאה תרומה משלשים, הרי הוא אחד מששים.

² ודבר זה נלמד צתוספתא, שנאמר צמדין 'תקס אחד אחוז מן החמשים', אחוז שאלמתי לך צמקס אחד כזה.

³ ואף על גב דמדאורייתא צכל דהו מפטר, נהי דמפטר ממיטה דטבל, מיהו לכתחלה רמיזא שיעורא דילה, חמשים, וששים. החמשים צמדין כ"ל. וכן צששים אמרו צתוספתא, ומנין שסם תרס ועלה צידו אחד מששים, שסין צריך לתרוס, שנאמר וזאת התרומה אשר תרימו ששית האפיפה מחומר.

⁴ ורמו דכתיב ציחוקאל נאמר על צרי עין.

⁵ מפרש צמס' דחגיגה (דף ז.ו.), דכל כמה דצעי לאתחזוי צעורה צרגל מיתחזי, ומיימי קרבן עולת ראה. וגם הקרבן צמציא, מן התורה אין שיעורא לדמים, אס מרובה אס מועט. אכל חכמים אמרו, הראיה מעה כסף והחגיגה שמי כסף.

⁶ והא דלא נמנה תרומה צין אלו דצרים שסין להס שיעור, היינו מושס דצתרומה אף על גב דמדאורייתא צכל דהו מפטר, מיהו לכתחלה רמיזא שיעורא

אולם הקשו, מאי קא מושמע לן **רב ושמואל**, הא תנן להדיא במס' פאה, דאין פוחתין לפאה מאחת מששים, אף על פי שאמרו הפאה אין לה שיעור. תירצו, דהמשנה איירי בארץ ישראל שנוהג בה מצות פאה מן התורה. ומשמיענו **רב ושמואל** דאף בחוץ לארץ⁷ דמצות פאה אינו אלא מדרבנן, מכל מקום שיעורו אחת מששים.

רחלים או רחלות

איסי בר חיני עלה מבבל לארץ ישראל, ומצאו **רבי יוחנן** ששונה המשנה לבנו חמש 'רחלים' גוזזות מנה מנה ופרס, אמר לו **רבי יוחנן**, שנה לו 'רחלות'. אמר לו **איסי**, הא כתיב בקרא **רחלים מאתים**. אמר לו **רבי יוחנן**, לשון תורה לעצמה, ולשון חכמים לעצמן. ובלשון חכמים אומרים 'רחלות' אף דבתורה כתיב 'רחלים'.

אמר לו **רבי יוחנן לאיסי**, מי הוא ראש הישיבה בבבל. אמר לו איסי, 'אבא אריכא' דהיינו **רב הנקרא** 'אריכא' שארוך בדורו היה. אמר לו **רבי יוחנן**, למה אתה קורא לו 'אבא אריכא' ולא אמרת 'רבינו' בלשון כבוד. זכורני כשהיה **רב** כאן בארץ ישראל קודם שירד לבבל, היה חשוב יותר ממני, והיה יושב לפני רבי ואני הייתי יושב שבעה עשר שורות מאחריו. וכשהיו נושאים ונותנים בהלכה, היו נצוצות של אש יוצאות מפיו של **רב** לרבי, ומפיו של **רבי** לרבי, ולא ידעתי מה הם אומרים, ואתה קורא לו 'אבא אריכא'.

אמר לו **איסי** לרבי יוחנן, כמה גיזה יהיה לו ויתחייב ליתן ראשית הגז. אמר לו **רבי יוחנן**, ששים סלעים. אמר לו איסי, הא אנן תנן במשנה דשיעורו 'בכל שהן'. אמר לו **רבי יוחנן**, אם איני יודע פירושה של משנתנו יותר ממוך, כמה אני גדול ממוך. אני יש בידי ד'כל שהוא' לאו דוקא, אלא אידי דאמר רבי דוסא שיעור גדול אמרו רבנן לשון שיעור מועט, וגוזמא הוא. ומיהו ששים סלעים בעינן, כדי שיועיל סלע לכהן, אבל פחות מזה ליכא למאן דאמר⁸ דתיהוי נתינה.

דילה חמשים וששים, כמו שנמצאו צהערות דלעיל. הלך לא חני לה צדצרים שסין להס שיעור.

⁷ ונחלקו אליצא דשיטת הרמב"ם (הל' תרומות פ"א ה"א) האס היינו רק צאליות הסמוכות לארץ ישראל, או צכל חוץ לארץ; עי' ש"ך יו"ד ס' של"צ סק"ב, ופאת השלחן ס' ד'.

⁸ היינו מאותס דס"ל דשיעורא דלאשית הגז הוא צששים; לב אריה.

דרך להשתמש בה פירות, וסתם פקעיות של שתי גדולים עשר
סלעים, משקלם ארבעה למנה בן ארבעים סלעים.

צמר מלובן

תנן במשנתנו, שנותן לכהן משקל חמשה סלעים וכו'
כשהצמר מלובן ולא מלובל. ובברייתא שנינו, דהא דקתני חמש
סלעים מלובן, לא שיהא על ישראל מוטל ללבנו, אלא אשיעורא
קפיד, דליתב ליה בהכרע שכשיתלבן יהא בו חמש סלעים,¹⁰
ונפטרות כל הגזיזים.

כדי לעשות בגד קמן

תנן במשנתנו, דשיעור נתינה הוא כדי לעשות ממונו בגד
קמן, דכתיב וראשית גז צאנך תתן לו ומלשון 'תתן' דרשינן
שיהא בה כדי מתנה חשובה.

ואמר רבי יהושע בן לוי, דילפינן דכדי לעשות ממונו בגד קמן
זהו 'כדי מתנה', דכתיב בפרשת ראשית הגז כי בו בחר ה' אלקיך
מכל שבטיך לעמוד לשרת, וילפינן מן הסמיכות שצריך ליתן לו
דבר שהוא ראוי לשירות, דהיינו אבנט שהוא קמן שבבגדי
כהונה, וקים להו לרבנן שיכול לעשותו מחמש סלעים צמר ושהרי
אין כולו צמר אלא כלאים הוא.

ולא אמרינן שיהא צריך ליתן לו צמר בשיעור כדי לעשות
מעיל, לפי שהכלל הוא דתפשת מרובה לא תפשת, תפשת מועט
תפשת.¹¹

והא דלא אמרינן דסגי בכדי לעשות ממונו כיפה של צמר
שהיא מועטת מאבנט וואף היא בכלל שירות, שנותנים עליו ציץ של כהן גדול
דכתיב על פתיל תכלת ותכלת עמרא הוא. וכדשנינו בברייתא, כיפה של
צמר וכובע קמן היתה מונחת בראש כהן גדול, ועליה ציץ נתון,

¹⁰ והיינו כשיטת רבי יוחנן צסס רבי ינאי דמה דתני צמתיתן חמש סלעים היינו
שיעור הנתינה שחייב ליתן מכל הגזיה; מלאכת שלמה ורש"ש.

¹¹ נלמד צברייתא צתורת כהנים גבי זה, דכתיב 'ימים רבים'; 'ימים' היינו
שנים, 'רבים' היינו שלשה. ולא אמרינן 'רבים' היינו עשרה, דכל דצר דמשמע
מרובה ומשמע מועט, אם תפסת מרובה לא תפסת, ואם תפסת מועט תפסת,
דהואיל ולא פירש לך אחי מהן יש לך לתפוס הראשון צצמשמע. שאם לא נתפוס
אלה המרובה, אני משיבך מהיכן אחי ממעטו לזה המועט, והלא אף הוא
צצמשמע. ואם כן כשתאמר אינה זה צצפחות מעשרה, אני אומר לך והלא אף
שלשה צצמשמע. וכשתאמר צצשלשה ואני משיבך אז אינו אלא עשרה, אחי אומר לי
אף השלשה צצמשמע.

וכמו כן גבי שירות נמי, תאמר אבנט ואני משיבך ואימא מעיל, אחי אומר לי
והלא אף האבנט צכלל שירות, ומהיכן אחי ממעטו. אבל כשתאמר אין פטור
אלא צכדי מעיל, אני משיבך והלא אבנט ראוי לשירות וקרא שירות הוא דכתיב.

כשבא רב דימי מארץ ישראל לבבל, אמר דהשיעור שחייב
בראשית הגז, לרב הוא ששים סלעים¹², לרבי יוחנן בשם רבי
ינאי שיעורו בשש סלעים.

אמר לו אביי לרב דימי, הנחת ויישבת בדברך קושיא אחת,
ולעומת זה נולדה קושיא אחרת מתוך דבריך. דהא דיש להקשות
בדברי רבי יוחנן, דרבה בר בר חנה אמר לעיל בשמו דשיעורו
שישה סלעים, ואילו במעשה של איסי בר חיני אמר דהשיעור
הוא ששים סלעים, יש ליישב שרבי יוחנן לעצמו סובר דשיעורו
בששים סלעים, ורק בשם רבו רבי ינאי אמר דשיעורו בשש
סלעים, ויתן חמש לכהן ואחד לו.

אבל עכשיו נולדה קושיא בדברי רב, דהא לעיל אמר דשיעור
החייב בראשית הגז הוא מנה ופרס דהיינו ל"ז וחצי סלעים, ואילו
רב דימי אמר בשם רב דשיעורו בששים סלעים¹³.

דף קל"ח ע"א

תירצו, דהא דאמר רב דשיעורו 'מנה ופרס' היינו במנה בן
ארבעים סלעים, דנמצא דמנה ופרס הוא ששים סלעים, וכדאמר
רב דימי בשמיה דרב¹⁴.

והא דנקט רב שיעור מנה ופרס במנה בן ארבעים סלעים,
מצינו כמו כן בהא דשנינו בברייתא, חמת חדשה של עור שלא
גמר תפירתה ושייר בה סדק, אף על פי שמקבלת רמונים – שאין
בסדק כמוציא רמון, מהורה לפי שלא נגמרה מלאכתה. אבל אם
תפרה ונגמרה מלאכתה ודל עליה שם כלי, ואחר כך נקרעה
כמוציא רמון, מהורה. אבל אם מקבלת רמונים טמאה הוא, דלא
פקע שם כלי מינה עד שתינקב כמוציא רמון, כשיעור כל כלי
בעלי בתים ששיעורן כרמונים.

רבי אליעזר בן יעקב אומר, שיעור קריעת חמת ליטהר הוא
כשמוציא פקעיות של שתי, שזה הוא תשמישתה של חמת ואין

¹² לשון שני צצרש"י, ונלשון הזה נקט הלז ארי' לעיקר. ונלשון הראשון אמר
רב, דהשיעור שצריך להפריש הוא אחת מששים.

¹³ ונלשון הראשון צצרש"י, הקושיא הוא שאחד מששים של מנה ופרס הוא פחות
מסלע, וליכא למאן דאמר דשיעור הנתינה יהיה פחות מסלע, וא"כ רב דאמר
אחת מששים האין אמר דמנה ופרס חייב צצראשית הגז הא לא יהיה לו צכדי
נתינה.

¹⁴ ולפי"ז לכאן היינו כדברי שמואל לעיל דשיעורו צצששים, וצריך לומר דשמואל
חולק על זה שרב אמר דצריך להיות 'מחומשות' דהיינו שכל אחת מן האף הוא
חלק אחד ממחמשה של השיעור גזיה, ולשמואל סגי שיהיה צין כולם ששים; לב
ארי' לעיל דף קל"ח ע"ב.

קנין תורה

החמישית הוא מתחייב בארבעה ראשונות, ובאותו זמן שגזו צאן החמישית, לא חזו שאר הגזיה מצאן שלו.

תנן במשנתנו, הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים במחורב אפילו עד שלא נגזזה, וגזזה, פטור הלוקח מראשית הגז דכתיב גז צאנו והוא לאו צאנו הוא ונעל צאן ידיה קפיד קרא, ולא אנזין ידיה. ומשמע הא אם מכר לו העובד כוכבים גז הצאן והקנה לו גם הגוף עד אחר שיגזו, חייב בראשית הגז משום דצאנו קרינא ביה. ולכאורה למה חייב, הא כל אחד ואחד של הצאן יצא מרשותו לאחר הגזיה, אלמא בטר שעת גזיה דכל חדא אזלינן.

תירץ רב חסדא אליבא דרבי נתן בר הושעיא, דהך דיוקא היינו בכגון שהקנן לו העובד כוכבים הצאן לכל שלשים יוסיא, נמצא דכשנשלם החיוב בגזיות רחל החמישית, עדיין היו כל החמש רחלות ברשות ישראל, ולכן חייב בראשית הגז.

הלוקח גז צאנו של חבירו

תנן במשנתנו, הלוקח גז צאנו של חבירו, אם שייר המוכר צאן לעצמו, חייב המוכר ליתן ראשית הגז על הכל. אם לא שייר המוכר גז צאן לעצמו, הלוקח חייב.

ואם היו למוכר שני מינים צאן; כגון שחופות ולא שחור ולא לבן ולבנות, ומכר לו השחופות אבל לא לבנות, או שהיה למוכר זכרים ונקבות ומכר זכרים אבל לא נקבות, זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו. ונתבאר לעיל דף קל"ז ע"ב, דאין הכוונה שהלוקח חייב ליתן ראשית הגז ממה שקנה, אלא לעולם המוכר חייב בשניהם, ונצטע מוכר קא משמע לך, דאם שייר לעצמו מן הטוב, יקנה מן הלוקח ממין הרע אחד מששים ויתן לו, ולא יחא צריך ליתן לכהן מחלקו הטוב על חלק הרע שמכרו.

וביאר רב חסדא, דתנא דמשנתנו דסובר דהיכא שמוכר שייר לעצמו גזיו, אזלינן בטר מוכר ליתן ראשית הגז על כולם, דהוא תלוי במחלוקת תנאי; דתנן, המוכר קלחי אילן^א דהיינו אילנות עצמן עם פירותיהן בתוך שדהו, לתנא קמא, נותן הלוקח פאה לכל אילן ואילן ודכתיב לא תפאר אחריו, ואין אחד מהם פטור את חבירו, הואיל ואין השדה שלו. שאם היתה שדה שלו היה נותן מאחד על כולן. אמר רבי יהודה, אימתי הדין כן, בזמן שלא שייר בעל השדה שום אילן בשדה לעצמו, אבל אם שייר בעל שדה אילן אחד לעצמו, רמיא על בעל השדה ליתן פאה על הכל, ונותן פאה בקרקע – בזרעים,

לקיים מה שנאמר בציץ ושמת אותו על פתיל תכלת. תירצו, דכתיב גבי שירות הראשית הגז הוא ובניו, ולכן בעינן דבר השווה לאחר ובניו, ואילו ציץ אינו אלא בכהן גדול ולא בכהן הדיוט.

והנה באבנט נמו מצינו דנחלקו בה תנאי אי שווין בה כהן גדול וכהן הדיוט; ובשלמא למ"ד אבנטו של כהן גדול ביום הכפורים שהוא בויץ וכדכתיב ובאבנט בד יחגורו, לא זהו אבנטו של כהן הדיוט של כל השנה, דאבנטו של כהן הדיוט הואי של כלאים, כדכתיב ואת האבנט שש משור תכלת וגו', והיינו בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט דכל השנה, שפיר משכחת דשוין אהרן ובניו באבנט של צמר של שאר ימות השנה.

אבל למ"ד אבנטו של כהן גדול ביום הכפורים כשר הוא בהדיוט כל השנה, דכי כתיב אבנט בכלאים גבי פרשת בגדי כהונה בכהן גדול הוא דכתיב, אבל בכהן הדיוט כולו של בויץ, כמו כהן גדול ביום הכיפורים, קשה, דאם כן לא משכחת צמר באבנט של כהן הדיוט, ואמאי משערים ראשית הגז באבנט של כהן גדול, הא לא שוין בה אהרן ובניו שהצמר אינו ראוי לשירות הדיוט.

וצריך לומר, דאף על גב דאין צמר באבנט של הדיוטות, הרי הוא ראוי לשירות כהן גדול. ואי משום דכתיב הוא ובניו, הכי קאמר דברים הראויין לאבנט שהרי שם 'אבנט' בעולם נוהגת בו ובבניו.

לא הספיק ליתנו עד שצבעו

תנן במשנתנו, אם לא הספיק ישראל ליתן לכהן ראשית הגז עד שצבעו, פטור מליתנו, משום דקנייה בשינוי והוה ליה כמוזק מתנות כהונה או שאכלן שפטור מלשלם וכמבאר לעיל דף קל"ז. אבל אם לבנו ולא צבעו, אין זה שינוי ואכתי בעיניה הוא, וחייב ליתנו לכהן.

נחלקו אמוראי מה הדין במי שגזו צאנו ראשונה ראשונה ומכר את הצאן מיד לאחר גזיה קודם שצירף חמש גזיו; לרב חסדא, לאחר חמש גזיות חייב בראשית הגז, דגז צאנו אמר רחמנא והא איכא, דבשעת גזית כל אחד מן החמש צאן, כל אחת היתה שלו. לרבי נתן בר הושעיא, פטור, כיון שעל ידי גזיה

^א ואף דמבאר הוא דמתניתין רב חסדא הסס הא אשמעינן, שלא נפרש מתניתין דדוקא אס לזכו קודם שגזו חמש גזין, דהיינו כדי חיוב, דכשנצט מה שגזו עדיין לא בא לזכר חיוב אף פטור, [כמו שנאמת נמצא בפירושי רש"י הראשונים במכתב ידו, אלא שמחקו והעביר עליו הקולמוס], אלא אפילו נצטו אחר כך, פטור, כמוזק ממנות כהונה שקנאן בשינוי; תוספות ד"ה עד שנצטו.

והיינו כשיטת התנא לעיל (דף קל"ב). דתנן, לוקח שאמר 'מכור לי בני מעיה של פרה זו', והיה בהן מתנות, נותנן לוקח לכהן ואין הטבח מנכה לו כלום לפי שמסתמא לא מכר לו את המתנות. אבל אם לקח הלוקח ממנו במשקל דהשתא ודאי מכר ללוקח המתנות כהונה, נותנן הלוקח לכהן ומנכה טבח מן הדמים. דמשנשחטה זכו הכהנים במתנותיהן, ועל הטבח מוטל ליתן לכהן המתנות.

הדרן עלך פרק ראשית הגז

פרק שנים עשרה – שילוח הקן

דיני שילוח הקן

תנן במשנתנו, שילוח הקן נוהג בארץ ובחוץ לארץ, בפני הבית ושלא בפני הבית. ונוהג בחולין ולא במוקדשין.

בכל הני משניות דכיוסיו הדם, אותו ואת בנו, גיד הנשה, הזרוע והלחיים, ראשית הגז, ושילוח הקן, תנן בהו אם נוהגות; (א) בארץ ובחוץ לארץ, (ב) בפני הבית ושלא בפני הבית, (ג) בחולין ובמוקדשין.

רבי אבין ורבי מיישא, אחד מהם אמר, דמה דתנן בכל הני שנוהגות 'בארץ ובחוץ לארץ', שלא לצורך הוא, כיון דמצוות אלו לאו חובת קרקע נינהו אלא חובת חנוף ונוהגת בכל מושבות. חוץ מראשית הגז דצריך לאשמעינן בה דנוהגת אף בחוץ לארץ, לאפוקי מדרבי אלעאי דבאמת סבירא ליה דפטור בחוץ לארץ, משום דמקיש לה לתרומה וזהו הדין נמי במתנות כהונה נשנית לצורך זה, דהא רבי אלעאי יליף גם מתנות מראשית הגז. והא דנקט ראשית הגז משום דעלה אמר רבי אלעאי בהדיא דינו, ואילו גבי מתנות לא אמרו בהדיא. וכיון דאיצטריך לאשמעינן כן בראשית הגז, נקטו בכולם אף שאין בהן חידוש שנוהגות בחוץ לארץ.

ואחד מהם אמר, דמה דתנן בכל הני שנוהג 'בפני הבית ושלא בפני הבית' שלא לצורך הוא, לבד מאותו ואת בנו, דסלקא דעתך אמינא הואיל ואיסור 'אותו ואת בנו' נאמר בעניינא דקדשים, לכן בזמן דאיכא קדשים ננוהג, בזמן דליכא קדשים לא

נאקץ. ואילו לטעמו של רב חסדא, אפילו פירש המוכר ללוקח שהוא מוכר לו הכל מייב המוכר ליתנו לכהן.

^א אין כאן מחלוקת, אלא מר פריש חדא ומר פריש חדא ולא פליגי, ומרייהו קא מפרשי למימרא השלישי, וזריכין אנו לומר דבר דבר אומרו.

^ב רש"י לא גריס לעיל (דף קל"ו). הכרייתא 'רבי אלעאי אומר אין מתנות נוהגות בחוץ לארץ'; מהרש"א.

ופטור את כל האילנות. הרי מבואר דלרבי יהודה, באופן דאיכא שיור אצל המוכר, מוטל עליו החיוב ליתן כל הפאה. דאם לא היה מוטל על המוכר, האידך יכול לפטור בפאה שלו אילנות של אחרים.

אמר ליה **רבא לרב חסדא**, האידך אתה מדמה דין משנתנו לדברי **רבי יהודה**, הא בעצמך אמרת, שכל דינו של רבי יהודה שהמוכר נותן על כולם לא נאמר אלא באופן שכבר התחיל בעל השדה לקצור הזרעים קודם מכירת האילנות, דמהיכא שעתא מיחייב בפאה, ופאה ידיה דההיא שעתא חזיא למפטור כולה שדה. ומכל מקום אף שהתחיל בקצירה, אם לא שייר לעצמו כלום, הרי סילק המוכר עצמו מחיוב פאה של האילנות, ולכן אין פאת זרעים פוטרתן. אמנם כאשר שייר אילנות לעצמו, לא הפקיע עצמו מן חיובו הראשון שהיה לו מתחילה.

ואין לומר דהכא נמי משנתנו איירי כשהתחיל המוכר לגזוז הצאן עוד לפני המכירה. דבשלמא בפאה דכתיב **ובקצרכם את קציר ארצכם** דמשמע מתחלת קצירה מיחייב בכולה שדה, מובן דכיון שהתחיל המוכר לקצור, חל עליו החיוב להפריש פאה על הכל. אלא הכא, אפילו התחיל המוכר לגזוז הצאן לפני המכירה, הרי לא חל חיוב ראשית הגז על כל העדר מתחילת שעת הקצירה, דהא לא כתיב 'בגוזכם' אלא **גז צאנכם**, דרק לאחר שכבר נקרא 'גז' צאן חל החיוב.

דף קל"ח ע"ב

אלא אמר **רבא**, שאין דין המשנה תלוי בשיטת **רבי יהודה** לענין פאה. אלא טעם הדבר דבשיייר המוכר לעצמו חיוב המוכר, משום דאין אדם רשאי להפקיע ממונו מיד מצוה ולמוכר גזיו כדי שיהא גז של אחד וצאן של אחר ולפוטרו משום דלא קרינא ביה **גז צאנך**. אלא אמרינן דכאשר מכר הצאן לא מכר חלק המתנות כהונה שבו. הילכך כאשר שייר המוכר אצלו אמרינן כיון דלא פירש המוכר כשמכר הצאן להלוקח שמוכרו לו 'חוץ ממתנותיו של כהן', ודאי הכל מכר לו ושייר אצלו את המתנות כהונה, ואומר לוקח למוכר 'מתנה דכהן גבך היא'. אמנם כאשר לא שייר המוכר אצלו כלום, חייב הלוקח ליתן ראשית הגז לכהן, ולא משום דחיוב המצוה מוטל עליו דהא לאו 'צאנך' הוא, אלא משום דאומר המוכר ללוקח, לא מכרתי לך חלקו של כהן, נמצא דאינו של לוקח אלא של כהן.^א

^א ולפי זה, גבי ראשית הגז אם פירש לו 'הכל אני מוכר לך', אין לכהן כלום. דהואיל ונמכר עד שלא נגזזה, לא חל עליה חובת ראשית הגז, דלא קרינא ביה 'גז'.

דף קל"ט ע"א

הקשו בגמרא באיזה ענין איירי דינו של רבינא; אם כבר נגמר דינו של העוף למיתה, והיה ביד בית דין, מהיכן נמלמל?

אלא דאיירי רבינא באופן שעדיין לא נגמר דינו, ואשמעינן מדרשת הפסוק דפטור משילוח משום שחייב להביאו לבית דין, לקיים מה דכתיב **ובערת הרע מקרבך** דמצוה על כל הפוגע בחייבי מיתה, להביאן לבית דין כדי לבער עושי רשעה מישאל.

ומבאר הגמ', באיזה אופן איירי המשנה שפטור עוף המוקדשין משילוח הקן:

אין לומר באופן דהוה ליה קן בתוך ביתו והקדישו, דבאופן זה אינו חייב בשילוח הקן אפילו כשהוא חולין, דהא כתיב **כי יקרא קן צפור**, פרט למזומן.

ואין לומר דאיירי באופן שראה קן בעלמא במקום שאין קנוי לו והביצים אינן שלו ודהא כל מקום שהביצים שלו אפילו על ידי זכית חצר המשתמרת לאדם שלא מדעתו חשיב ליה 'מזומן', והקדישה, דהא באופן זה אינו קדוש, דכתיב **איש כי יקדיש את ביתו קדש**, מה ביתו ברשותו אף כל שברשותו יכול להקדיש, ולא דבר שאינו ברשותו.

ואין לומר דאיירי באופן שהגביה האפרוחים וזכה בהו ואקדישנהו, ואחר כך חזרה האם עליהן, ומאחר דהאפרוחין קדושים נפטור מלשלח את האם. דהא במקרה כזה אפילו בחולין נמי אינו חייב בשילוח הקן, דהא תנן לקמן (דף קמ"א), נמל את הבנים והחזירין לקן ואחר כך חזרה האם עליהן, פטור מלשלח, דכיון שזכה בהם הרי הוא בכלל 'מזומן'.

ואין לומר דאיירי באופן שהגביה לאם והקדישה, והחזירה לקן, ועתה רוצה ליקח הבנים תחילה. דהרי באופן זה כבר נתחייב בשילוח כשמצאן, ומשום דהקדישה אין סברא שיפקע המצוה. וכדשנינו בברייתא, **רבי יוחנן בן יוסף** אומר, הקדיש היה ואחר כך שחטה, פטור מלכמות הדם^א. אבל אם שחטה ואחר כך

ננהוג, קא משמע לן שאין הדבר תלוי בקדשים. וכיון דאיצטריך לאשמעינן כן לענין אותו ואת בנו, נקטו בכלם אף דאין בהן חידוש.

ושניהם אמרו, דמה דתנן בהו דנוהג בחולין ובמוקדשים – היינו לצורך. דאותו ואת בנו אי לאו דאשמעינן ליה שנוהג בשניהם, הוה אמינא דאינו נוהג אלא במוקדשין, דהא בקדשים כתיב. הילכך אשמעינן דנוהג אף בחולין וכדאמר התם הא דכתיב 'וְשֹׂרֵר' הפסוק הענין. וכל שכן הנך דתנן שאינו נוהג במוקדשין, לצורך הוא, דאשמעינן חילוק. אבל הא דתנן שגיד הנשה נוהג במוקדשין היינו שלא לצורך, דפשיטא לן שהוא נוהג במוקדשין, דאמו משום דהקדישה הוה אמינא שפקע איסור גיד הנשה מיניה.

אמנם הקשו, דהרי לעיל (דף פ"ט:) נתבאר דהא דאשמעינן דחייב בגיד הנשה, איירי בולדות קדשים, דכיון דאיסור מוקדשין קדים שהרי יצירת הולד קודמת לגידן, איצטריך לאשמעינן דמכל מקום אתי איסור גיד וחיל עליה. ואם כן למה אמרינן כאן שהוא שלא לצורך.

תירצו, דכל הטעם למה העמידו המשנה בולדות קדשים הוא משום דהיה קשיא לך למאי הלכתא תנינא. אבל השתא אתו רבי אבין ורבי מיישא ואמרו שאין צורך לדחוק ולהעמידו באופן זה. דהא דהקשו מתחילה דפשיטא הוא, לאו קושיא היא, דהרי יש הרבה דברים ששנו שלא לצורך, ואידי דתנינא בחדא לצורך, תנא נמי בהן באידך שלא לצורך. והוא הדין לענין מוקדשין, אידי דתנינא בכלהו לצורך, תנינא נמי בגיד הנשה שלא לצורך.

בחולין אבל לא במוקדשים

תנן במשנתנו, שילוח הקן נוהג בחולין אבל לא במוקדשין. וביארו בגמ' טעם הדבר, משום דכתיב **שלח תשלח את האם**, ויש לדרוש מלשון הפסוק שהמצוה נוהג רק במי שאתה מצווה לשלחו, יצא מוקדשין שאי אתה מצווה לשלחו, אלא להביאו לידי גזבר.

אמר רבינא, הלכך עוף טהור שהרג את הנפש ואחר כך מרד ונמצא בקן, פטור משילוח, הואיל ובר קמלא הוא. דהכי דרשינן, **שלח תשלח וכו'**, את הנשלח למקום הצלה והפקר חייב בשילוח, יצא זה שאין ראוי לשלחו אלא להביאו לבית דין, אל תשלחנו.

^א כ"פ רש"י, והקשו בחי' הר"ן ורישב"א למה אין לפרש שהעוף צרם מצית דין. ומפרש הלב אר"י דברי רש"י, 'מהיכן נלמט' כלומר כיון שכבר נתחייב מיתה צצית דין, מלמה סברא הוה אמינא שלא יהא חייב להביאו לצית דין כדי שיהרגו דליתרין קרא למעט.

^ב ואע"ג דתנן לקמן (דף קמ"א), דאסור לטול האם מעל הבנים ולשלוח הבנים, הכא איירי כשלל נטלה על מנת לקחתה ולא לקחת את הבנים, אלא על מנת להקדישה; רמב"ן ורישב"א.

^ג דמוקדשין אין כיסוי הדם נוהג בהן, כדאמרינן לעיל (דף פ"ג:) משום דהוה שחיטה שאינה ראויה, שהרי אסורים צהנא.

דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתיה, דכתיב לה' הארץ ומלואה. ולכאורה דברי רבי יוחנן וריש לקיש סותרים אהדדי.

דברי ריש לקיש יש לתרין, דהא דאמר דעוף שמרדה חייב בשילוח הקן לפי שפקעה קדושתה, היינו לפני ששמוע דברי רבי יוחנן שאין דבר האבוד נפקע מרשות הקדש. והא דאמר לענין מקדיש מנה ונגנב או נאבד שאינו חייב באחריותן משום דלא פקעה קדושתה, היינו לאחר ששמוע דברי רבי יוחנן רבו דאמר לענין שילוח הקן שעוף שמרדה אין נפקעת מרשות הקדש.

ודברי רבי יוחנן צריך לתרין, דהא דאמר שהוא חייב באחריותן היינו כשאמר 'הרי עלי להביא', וכשהפרישה, אחר כך נגנבו ואבדו, דאף על גב דבי גזא דרחמנא הוא, לא קיים נדרו. אבל הא דעוף שמרדה לא נפקעה מקדושתה, היינו אף כשאמר על העוף 'הרי זו'.

אבל לפי זה נמצא דריש לקיש שחולק עליו סבירא ליה דאף כשאמר 'הרי עלי מנה' אינו חייב באחריותו. אולם שנינו להדיא במשנה, איזהו נדר ואיזו היא נדבה; 'נדר' היינו אומר 'הרי עלי עולה' ואחר כך הפריש בהמה ואמר הרי זו לנדרי. ו'נדבה' היינו אומר 'הרי זו עולה'. ומה בין נדר לנדבה; נדר אם מתה או נגנבה או שאבדה חייב באחריותה, הואיל ומעיקרא הטיל החיוב על כתיפו. אבל נדבה אם מתה או נגנבה או שאבדה אינו חייב באחריותה. ואם כן האיך יכול ריש לקיש לומר דאף באומר 'הרי עלי', ונגנב או נאבד, שאינו חייב באחריותה.

תירין ריש לקיש, דהא דבנדר חייב באחריותה, היינו בקדשי מזבח דמחוסר הקרבה, דכי אמר 'הרי עלי' הכי קאמר עלי להביא לעזרה. אבל בדק הבית דאינו מחוסר הקרבה גמרו בהפרשתו, ואי משום דלא הביאו ליד גזבר, הכל גזברים הן, דהא כתיב לה' הארץ ומלואה.

ואף דתנן, האומר שור זה עולה – דהיינו קדושת הגוף, בית זה קרבן – דהיינו קדושת דמיס; אם מת השור או נפל הבית, אינו חייב באחריותו. אבל אם אמר 'שור זה עלי עולה' או 'בית זה עלי קרבן', אף על גב דאמר 'זה' כיון דקאמר עלי, היינו עלי

הקדישה חייב לכסות הדם, כיון שכבר נתחייב בכיסוי קודם שיבא לידי הקדש, וחייבא דחייל עליה לא פקע.

ומסיק בגמ' לפרש המשנה בב' דרכים:

(א) רב אמר, דמשנתינו איירי במקדיש גוזלות שובכוש למזבח לעולת נדבה, ואחר כך כשגדלו אותן גוזלות מרדו ויצאו וקננו במקום אחר. דמעיקרא כי אקדישנהו ידיה הוו וחל הקדש עליהו, והשתא דמצאן לאו מזומן הוא. ובמקרה זה אי הוו חולין הוו מיחייבי, קא משמע לן קרא דבהקדש פטור משילוח הקן.

(ב) שמואל תירין, דאיירי במקדיש תרנגולתו בקדושת דמים לבדק הבית, ומרדה ויצתה למקום אחר, ונמצאה רובצת על אפרוחים.

שמואל לא אמר כרב, משום דקא מוקים לה אפילו בקדשי בדק הבית, ואשמועינן רבותא דאף על גב דקדושת דמים בעלמא הוא, פטור מלשלה, כדאמרן טעמא לפי שאתה מצווה להביאו לידי גזבר.

ורב לא אמר כשמואל, משום דסבירא ליה דבאמת לא פטור משילוח הקן אלא בקדשי מזבח, דכיון דקדשי קדושת הגוף, במרידתן לא יצאו מכה הקדש. אבל המקדיש תרנגולתו לבדק הבית, כיון דלאו קדשי מזבח הם אלא קדושת דמים בעלמא, כיון דמרדה פקעה קדושתיהו, ובאמת חייב בשילוח הקן.

אבל שמואל סבירא ליה, דאף בקדושת דמים של בדק הבית, אף שמרד, כל היכא דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתא, שהרי אינן אבודין שבכל מקום שהם של הקדש הן, דכתיב לה' הארץ ומלואה.

וכן אמר רבי יוחנן, דמשנתינו שפטרה מוקדשין משילוח הקן, איירי במקדיש תרנגולתו לבדק הבית, ומרדה. הקשה לו ריש לקיש, הרי כיון שמרדה פקעה ליה קדושתה, ולמה פטור משילוח הקן. אמר ליה רבי יוחנן, כל היכא דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתא, דכתיב לה' הארץ ומלואה.

וחנה נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש בהאומר 'מנה זה לבדק הבית', ואחר כך נגנבו או נאבדו. לרבי יוחנן, חייב באחריותן עד שיבואו לידי גזבר. לריש לקיש, אינו חייב באחריותן, דכל היכא

^א הא דחייב באחריותו היינו דוקא כזאמר 'הרי עלי' דלענין חיוז אחריות איכא נפקותא בין אמר 'הרי עלי' או 'הרי זו', אלל באחריותו הוו זי גזא דרחמנא, ולא נפקע קדושתה. אלל דהא דאמר דעוף שמרדה אין צריכס לאוקמה דוקא כזאמר 'הרי עלי', אלל אף כזאמר דאמר 'הרי זו'; תורה חייב, לב אריה.

^ב היינו לצדק הצית שאף הן נקראים קרבן כענין שנאמר ונקרב את קרבן ה' איש אשר מנא כלי זהב, וקדושת דמים הם.

^ג והאי דנקט 'פירות' ולא אמר מקדיש שזכו ענמו, הוא משום דיונים אינן ראויין למזבח אלל כשהן קטנים, ורז לא אמר למילמיה אלל כקדשי מזבח.

קנין תורה

מן הבית ואין חוזרות לבית ונעשו מדבריות, והלכו ועשו קן בפרדם (דלאו מזומן הוא שיכולים הם לברוח). אבל אם עשו קן בבית פטור משילוח הקן, לפי שלא מרדו.

בברייתא דרשו הפסוק **כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרוחים או ביצים והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים. שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך:**

מדכתיב **'שלח תשלח' את האם ואת הבנים תקח לך ב'** פעמים, הוה אמינא שיחזור אחר המצוה הזאת עד שתבא לידו, ויחזור בהרים וגבעות כדי שימצא קן לעשות מצות שילוח. לכן כתיב **כי יקרא קן צפור לפניך** דהיינו כשנודמן לפניך.

מהא דכתיב קן ילפינן דחייב במצות שילוח מכל מקום, ואפילו אינו אלא אפרוח אחד או ביצה אחת (וכמו שיתבאר במשנה לקמן דף ק"מ:).

מהא דכתיב **צפור**, נלמד מיניה דצפור טהורה חייב בשילוח ולא צפור טמאה (ולחלן יתבאר עוד דרשה זו).

מהא דכתיב **לפניך** היה משמע דאין מצות שילוח נזהג אלא ברשות היחיד, כגון בפרדם ובשדה שאינה משתמרת דלא קניא ליה חצרו דלאו מזומן הוא. אבל מהא דכתיב **בדרך** נתרבה אף כשנמצא ברשות הרבים.

מדכתיב **בכל עץ** ילפינן דאף כשנמצא באילנות יש חיוב שילוח הקן.

מדכתיב **או על הארץ** ילפינן דאף כשנמצא בבורות שיחין ומערות יש חיוב שילוח הקן.

הקשו בגמ', כיון דלבסוף נתרבה בכל מקום שנמצא הקן, למה כתיב **'בדרך'**. מתחילה תירצו, דנתרבה מיניה מה **'דרך'** היינו שאין קן מזומן לך ואין קניי לך, אף כל שאין קנו בידך חייב בשילוח. מכאן אמרו שיוני מדבריות שקננו בשוכך, ויוני עלייה, וצפרים שקננו במפיחין שנותנין קדרות קטנות בחומה בירות (דירות ומגדל עיר), וכן אווזין ותרנגולין שקננו בפרדם שמרדו דהשתא אין קנו בידך, חייב בשילוח. אבל אם קננו בתוך הבית, וכן יוני הרדסאות (ולחלן יתבאר מה הקן), פטור משילוח הקן.

אבל הקשו בגמ', למה איצטריך קרא **ד'בדרך'** ללמוד מיניה מה דרך שאין קנו בידך אף כל שאין קנו בידך, הא כבר למדנו דין זה מהא דכתיב **'כי יקרא'** פרט למזומן.

ועוד קשה למה איצטריך קרא **ד'לפניך'** ללמוד דיש חיוב ברשות היחיד דפרדם, הרי למסקנא ילפינן לרבות את הכל.

להביאו, וכן במקדיש בית לבדק הבית עליו למוכרו להביא דמיו ליד גזבר. ולפיכך אם מת השור ונפל הבית, חייב לשלם. הרי מבואר דאף בקדושת דמים, כל שאמר **'הרי עלי'** חייב באחריותה.

תירצו, דהיינו רק באופן שמת השור ונפל הבית, דאז חייב לשלם כיון דליתנהו. אבל היכא דאיתנהו בעין – כגון מעות שאבדו – בי גזא דרחמנא איתנהו, ואינו חייב באחריותן, ואם הוציאן הגנב הוא מעל ועליו לשלמן להקדש.

• אמר **רב המנונא** הכל מודים לענין ערכין שהאומר **'ערכי עלי'** והפריש ערכו, אף על גב דאמר **'עלי'** לא מיחייב באחריותה. והיינו משום דלא אפשר למימר הרי **'זה'** בלשון ערך, דהא עדיין לא קבל חובת ערך עליו. דאינו יכול לומר **'ערכי'** או **'ערך פלוני'** ולא לומר **'עלי'**, דעל מי מוטל לשלם הק' נדר.

אבל הקשה **רבא**, למה אינו יכול לומר **'הריני בערכי'**, או **'הריני בערך פלוני'**.

דף קל"ט ע"ב

ועוד דשנינו בברייתא דחייב באחריותן של ערכין, דאמר **רבי נתן**, דילפינן מדכתיב בפודה שדה מקנה מן ההקדש, **וחשב לו חכהן את מכסת הערבך עד שנת הויבל, ונתן את הערבך ביום ההוא קודש לה'**, דהוה ליה למיכתב **'ונתן אותו'** או **'ונתנו'**, ולמה כתיב **'הערבך'**, אלא שמע מינה דעל ערכין קמהדר. דלפי שמצינו בהקדשות ומעשרות שמתחללין על מעות שבחולין, כשהפריש פדיונן ונגנבו או אבדו דאינו חייב באחריותן (דהא כתיב **ויספ המישיית כסף ערבך עליו וחיה לו**, ולא כתיב ביה **'נתינה'**), אלא משתפרישו ואמר **'הרי זה מחולל על זה'** נקרא ערך להקדיש דמיו ויצא לחולין ההקדש, הוה אמינא דאף ערכין משתפרישין יפטור, לכן כתיב **ונתן את הערבך וגו'** שאין ערכין קדושין עד שעת נתינתה ונקרא הכי מדריש, **וחשב לו חכהן למקדיש את שדה מקנה את מכסת הערבך ושבקיה**, והאי **ונתן את הערבך** קאי אערכין, דאילו בפדיון הקדש כתיב לעיל **מיניה וחיה לו בלא שום נתינה**.

אלא צריך לומר להיפוך, דהכי אמר **רב המנונא**, הכל מודים בערכין דאף על גב דלא אמר **'עלי'** מיחייב באחריותה, דכתיב **ונתן את הערבך חולין הן בידך**, עד שיבאו לידי גזבר.

חומר בכסוי הדם משילוח הקן

תנן במשנתנו, דיש חומר בכיסוי הדם יותר משילוח הקן; (א) כיסוי הדם נזהג בחיה ובעוף, ואילו שילוח הקן אינו נזהג אלא בעוף, (ב) כיסוי הדם נזהג במזומן ובשאיין מזומן, ואילו שילוח הקן אינו נזהג אלא בשאיין מזומן, כגון אווזין ותרנגולים שמרדו ויצאו

קנין תורה

אמר **רב כהנא**, אני ראיתי הנך יונים שנשארו מכני בניהם של יוני הורדום, והיו עומדות על ט"ז שורות, שכל שורה ארכה ברחב מיל. והיו אומרות 'קירי קרי' דפירושו 'אדוני אדוני'. אבל אחת מהן לא היתה אומרת 'קירי קרי'. אמרה לה חברתה, סומא – שומה בלא ראות, אמרי 'קירי קרי' כמו שאנו אומרים. אמרה איהי לחברתה, סומא, אמרי 'קירי בירי', ד'בירי' היינו לשון עבד, דהרי אותו שאת קורא אדון עבד הוא, שהרי הורדום עבד היה. הביאות העבדים שנשארו מעבדי הורדום, ושחמוה.

אמר **רב אשי** בשם **רבי חנינא** על מעשה זו, 'מילין' דהיינו דברי רוח הן שלא דברו מעולם. הקשו הגמ' האיך אפשר לומר כן, הא אמר **רב כהנא** דהוא ראה כן, ואם לא היה אמת הדבר לא היה רב כהנא מעיד עליה. אלא צריך לומר דרבי **חנינא** אמר 'במילין', דהיינו שעל ידי כשפים למדו אותן עופות לדבר.

עוף טמא

תנן במשנתנו, עוף טמא פטור משילוח הקן. ואמר **רבי יצחק**, דילפינן ליה מדכתיב כי יקרא קן 'צפור' לפניך דאי הוה כתיב 'עוף' הוה משמע בין טמא בין טהור וכדכתיב כל עוף טהור תאכלו, וכתיב כל שרץ העוף טמא הוא לכם, וכתיב תשקצו מן העוף. אולם השתא דכתיב 'צפור', הכוונה לעוף טהור, דלא מצינו עוף טמא שיהא קרוי 'צפור'.

• כשהזהיר הכתוב שלא לעשות עבודה זרה דמות צפור, כתיב **תבנית כל צפור כנף**, ועל כרחק הזהיר התורה נמי שלא לעשות תבנית עוף טמא. ולכאורה נלמד מדכתיב 'צפור', דמשמע עוף בין טמאין בין טהורין, ו'כנף' היינו חגבים, הרי מבואר ד'צפור' כולל גם עוף טמא. אמנם דחו, ד'צפור' היינו רק עוף טהור, ו'כנף' היינו עופות טמאים, וחגבים.

• כתיב בתהילים כמזמור דיהללו את שם ה', החיה וכל בהמה רמש וצפור כנף, והרי צפרים טמאים נמי משבחי לפני ה', ולכאורה הזכירם דוד המלך באמרו 'צפור' דהיינו בין עוף טמא ובין טהור, ו'כנף' היינו חגבים. אמנם דחו, ד'צפור' היינו עוף טהור, ו'כנף' היינו עוף טמא וחגבים.

• כתיב בתיבת נח כל צפור כל כנף, התם נמי לא נפרש 'צפור' על עוף טמא, ו'כנף' על חגבים לבד. אלא 'צפור' היינו עוף טהור, ו'כנף' על עוף טמא וחגבים.

• כתיב ביחזקאל ואתה בן אדם אמור לצפור כל כנף, התם נמי לא נפרש 'צפור' לעוף טמא, ו'כנף' לחגבים. אלא 'צפור' היינו עוף טהור, ו'כנף' עוף טמא וחגבים.

אלא מסיק הגמ' דילפינן מ'לפניך' לחייב את שהיו כבר שלו ומרדו.

ומ'בדרך' ילפינן לרבות הא דאמר **רב יהודה** בשם **רב**, שאם שטף הים את האילן והיה קן בראשו חייב במוצות שילוח, דים נמי איקרי 'דרך', דכתיב בה אמר ה' הנותן בים דרך וגו'.

אבל לא אמרינן שאם מצא עוף נושא קן באויר, נמי יהא חייב דהא כתיב דרך נשר בשמים. ד'דרך' נשר איקרי, אמנם 'דרך' סתמא לא איקרי. אבל ים איקרי 'דרך' סתמא.

שאלו פפונאי לרב מתנה, מה הדין כשמצא קן בראשו של אדם. אמר להם רב מתנה, הא כתיב ואדמה על ראשו ולא כתיב 'עפר', משמע דאף על פי שהיה בראשו של אדם לא אבדה את שמה ועדיין קרוי 'אדמה'. שמע מינה דאדם גופיה אדמה הוא, ואם כן גם כשיש קן בראשו קרינן ביה 'על הארץ', וחייב בשילוח הקן.

• עוד שאלו פפונאי מרב מתנה, היכן נרמז דברים אלו בתורה עוד קודם שבאו, שסופם לבא:

(א) משה מן התורה מנין, דכתיב בשוגגם הוא בשר דבגומטריא מש"ה, וכתיב שם וחיו ימיו מאה ועשרים שנה, וכך היו ימי חיי משה.

(ב) מעשה דחמון מן התורה מנין, דכתיב חמון העץ הזה, שיתלה חמון על העץ.

(ג) אסתר מן התורה מנין, דכתיב וחרה אפי בו ביום ההוא וכו', ומצאנו רעות רבות וצרות, ואנכי הסתר אסתיר, דבימי אסתר יהיה הסתר פנים, ומצאנו צרות רבות ורעות.

(ד) גדולת מרדכי מן התורה מנין, דכתיב מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא, וקרי ליה ראש לבשמים, דהיינו שהיה מרדכי הצדיק ראש לצדיקים ואנשי כנסת הגדולה.

יוני הרדסאות

תנן במשנתנו, דיוני הרדסאות שדרכם ליגדל עם בני אדם, פטור משילוח.

נחלקו רבי חייא ורבי שמעון [בר רבי] בלשון המדויק של משנתנו. אחד מהם אמר 'יוני הרדסאות', על שם הורדום שהתחיל להתעסק בגידולן. ואחד מהם אמר 'יוני הרדסאות' על שם מקומן.

גליון קנין תורה

דף ק"מ ע"א

• כתיב בדניאל ובענפיהי יודון צפרי שמיא ושמדבר על האילן, שבענפיו יודורו צפרי השמים ולא כתיב באותו פסוק 'כנף', ועל כרחק הכוונה נמי לעופות טמאין, דהרי גם הם מתקבצין באילנות, ועל כרחק דנשמע מודכתיב 'צפור', הרי שצפור כולל גם טמאים. תירצו ד'צפרי שמיא' כולל גם טמאים, אמנם 'צפור' סתמא לא איקרו.

• כתיב כל צפור טהורה תאכלו הרי מבואר דאיכא 'צפור טמאה', דאי אין טמאים בכלל 'צפור' לכתוב קרא 'כל צפור תאכלו'. תירצו, דהאי 'טהור' לאו למעוטי טמאה אתא, אלא למעוטי עוף האסורה, ומן העופות הטהורים, וכגון שהיא טריפה.

אבל הקשו, דאין צריך קרא למעט עוף טריפה, דהא בהדיא כתיב נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה, וקאי על עוף טהור שטמא בגדים בבית הבליעה.

וגם אין צריך קרא למעט שאסור לאכול עוף השחוט של מצורע, דהא כבר כתיב וזה אשר לא תאכלו מהם ויתירא הוא, לרבות עוף שחוט מצורע^מ.

תירצו, דלעולם קרא כל צפור טהורה תאכלו אתא למעט דאסור לאכול עוף שחוט דמצורע, ולעבור עליו בעשה דכתיב טהורה תאכלו ולא האסורה – כגון שחוט דמצורע ולא הא מכלל עשה עשה, וגם בלא תעשה דזה אשר לא תאכלו מהם.

והטעם למה ניהא לן לאוקמי לעשה בשחוט דמצורע, יותר מלאוקמה בטרפה ולעבור עליה בעשה ולא תעשה. היינו משום דאחד מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהן הוא 'דבר הלמד מענינו', דכשיש מקרא סתום ואין אנו יודעין במה מדבר יש ללמדו מענינו. והרי בענינא דשחוט כתיב טהורה תאכלו וכו', דהא ודאי לא אכיל לה אלא שחוט, ועלה כתיב וזה אשר לא תאכלו מהם, מן השחוט דמצורע.

• כתיב בהצפרים שלוקחים לטהרת מצורע שתי צפרים חיות וכו' ולכאורה פירושו ד'חיות' היינו חיות בפוך – שראויות לפוך, טהורות. ומדכתיב 'צפרים חיות' מכלל דאיכא עופות ששמים 'צפרים' ולא חיות ניהו, אלא טמאות, הרי מבואר דגם עוף טמא קרוי 'צפור'.

^מ אכל עוף המשולח של מצורע מותרת באכילה, דודאי לא אמרה תורה שלמה כדי שיכשלו זה אחריני שיהו צדין ואוכלין אותה בני אדם.

תירצו, ד'חיות' לאו היינו שחיות בפוך, אלא היינו שחיוין ראשי אברים שלהן, למעוטי מחוסרות אבר שאינן כשרים לטהרת מצורע.

• כתיב שם שתי צפרים חיות 'טהורות', מכלל דאיכא טמאות, הרי מבואר דגם עוף טמא קרוי 'צפור'. תירצו, דלא תידוק מכלל דאיכא טמאות, אלא מכלל דאיכא אסורות דהיינו טריפות, ומעטינהו דלא ליתכשרו לטהרת מצורע, אף על גב דלאו קרבן ניהו אלא מחוץ למהנה שוחטה אל כלי הרם.

והנה למאן דאמר טריפה חיה, ניהא דאף דכתיב 'חיות' אי אפשר למעט ממנו טריפה, ולכן איצטריך קרא ד'טהורות'.

אולם למאן דאמר טריפה אינה חיה, לכאורה קשה, דהרי יש למעט טריפות מהא דכתיב 'חיות', ולמה איצטריך לכתוב גם 'טהורות'.

ועוד, לכולי עלמא אפשר ללמוד למעט טריפה מהא דתנא דבי רבי ישמעאל, דנאמר מכשיר ומכפר בפנים, בבית המקדש, 'מכשיר' היינו אשם מצורע, וטמאות מחוסרי כפרה דזבין ויולדות שאינן באין אלא להכשירן בקדשים, ו'מכפר' היינו קרבנות הבאים לכפר על עבירות כגון חטאות ואשמות, ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ, 'מכשיר' היינו צפרי מצורע שהן לטהרו ליכנס לתוך המחנה, ו'מכפר' היינו שעיר המשתלח שמכפר על עוונות של כלל ישראל. ויש להשוות ביניהם, דמה מכשיר ומכפר האמור בפנים עשה בו הכתוב מכשיר כמכפר, ככל מיני כשרות וטהרה, שהרי גם המכשירין קרבים האמורין שלהן, אף מכשיר ומכפר האמור בחוץ עשה בו מכשיר כמכפר. וכיון דשעיר המשתלח אסור בטרפה^מ, כיון דכעי ראוי לשם שבאיזה שיפול הגורל לשם יהיה ראוי למזבח, כמו כן צפרי מצורע אי אפשר בטרפה^מ. ואם כן לא איצטריך קרא ד'טהורות' למעט טריפות, ועל כרחק באה למעט טמאות, הרי מבואר דגם עוף טמא בכלל צפור הוא.

ומסיק הגמ' דיש לתרין בארבעה דרכים מה נתמעט מהא דכתיב 'טהורות' אבל לא בא למעט 'טמאות' שאינם בכלל צפור:

^מ רש"י כתב 'צמוס', וכתב המהרש"א שהוא שלא נדקדוק דהכא צטריפה קיימין. אולם בלב אריה מפרש כוונת רש"י דנאמנת ילפין לה למעוטי מוס, וכיון שכן לא איצטריך 'חיות' למעוטי מחוסר אבר כיון דגם מוס פוסל, וא"כ נשאר לנו קרא ד'חיות' למעוטי טריפות.

^מ והקשו הראשונים על רש"י, דלפי זה היה אפשר ללמוד ממנו גם למעט חסר אבר, ושם אין צריך קרא ד'חיות' למעט.

והנה לעוף המשתלח אין צריך קרא ד'טהורות' למעט עוף שהרג את הנפש, דפשיטא דאינו יכול לשלחו, דהרי צריך להביאו לבית דין לקיים בה ובערת הרע מקרבך. אלא הא דצריך קרא למעטו היינו מעוף השחומה, דהוה אמינא דאין צריך לחשוש ל'זבערת הרע' כיון דעל ידי שחיטה הרי מבוער מן העולם הוא, קא משמע לן קרא 'טהורות' למעוטי הך.

עוף טמא רובין על ביצי עוף טהור

תנן במשנתנו, עוף טמא הרובין על ביצי עוף טהור, וכן עוף טהור הרובין על ביצי עוף טמא, פטור משילוח הקן. ורק עוף טהור רובין על ביצי עוף טהור חייב בשילוח.

והנה הא דעוף טמא הרובין על ביצי טהור פטור מובן בפשיטות, משום דבעינן קן 'צפור', ועוף טמא אינו צפור. והא דעוף טהור הרובין על ביצי עוף טמא פטור משילוח אף שהיא 'צפור', היינו כדאמר רב כהנא דילפינן מדכתיב ואת הבנים תקח לך דהיינו שיכול לקחתם לאכלם בעצמו, ולא לכלביך, דאלו צריך ליתן לכלב משום דאסורים לו באכילה.

דברי רב כהנא נאמרו על הא דשנינו בברייתא, שאם האם היא טרפה חייב בשילוח, אבל אם האפרוחים הם טריפות, פטור משילוח. וביאר רב כהנא מעם הדבר, משום דכתיב תקח לך ולא לכלביך.

דף ק"מ ע"ב

אבל לא מקשינן האם לאפרוחים, דמה אפרוחים טריפות פטור משילוח, אף אם טרפה נמי יהא פטור מלשלח. דאם הוה מקשינן כן, למה איצטריך קרא ד'צפור' למעט עוף טמא, הא יש ללמדו מהא דהוקש אם לאפרוחים, וכשהאפרוחים טמאים פטור משילוח כיון שאינו יכול לקחתם לעצמו אלא לכלבו. אלא על כרחך לא מקשינן אם לאפרוחים.

והא דשנינו בברייתא, אם אפרוחין טרפה חייב בשילוח, וסברו דהכי קאמר, אמן של אפרוחים שהן טרפות והאם כשרה, חייב לשלח, הרי מבואר דלא דרשינן תקח לך ולא לכלביך. תירין אביי דהכי קאמר, אפרוחים שאמן טרפה, חייב בשילוח.

כמה איבעיות בדין שילוח הקן

רב הושעיא נסתפק, מה הדין כשהושיט ידו לקן ושחט מיעוט סימנים של אפרוחין תחת האם, האם חייב בשילוח האם, דכיון שבידו לגמור את השחיטה תקח לך קרינא ביה וחייב לשלח. או

(א) רב נחמן בר יצחק אמר, ד'טהורות' בא למעט צפורי עיר הנדחת האסורות באכילה והנאה, שפסולות לטהרת מצורע.

והנה אין לומר דאיצטריך קרא למעט צפורי עיר הנדחת מלהיות צפור המושלחת, דפשיטא דשל עיר הנדחת לאו בר שילוח הוא, דלא אמרה תורה שלח לתקלה, דהרי ממוזן עיר הנדחת אסור, ואם ישלחנה יהיו בני אדם צדין אותה לאחר זמן ויאכלו אותה.

אלא איצטריך המיעוט לעוף השחומה, דאף שאינה נאכל ויכול לשורפה אחר שחיטה, מכל מקום אין להביאה מעיר הנדחת^מ.

(ב) רבא אמר, ד'טהורות' בא למעט שלא יזווג לה אחרת, דהיינו שאם בא לידו מצורע אחר שיטהר את זה, לא יאמר חכה הבא אחרת וזווגה לחיה של מצורע ראשון. דהכי משמע 'טהורות' מכלל דאיכא אסורות, ומאי ניהו הנשאת דמצורע.

והנה ודאי אין צריך פסוק למעט שאינו יכול להשתמש בהנשאר ממצורע זה למצורע אחר לעוף הצריך שחיטה, דהרי אותו עוף צריך לשלחה מחמת מצורע הראשונה. אלא על כרחך הכוונה שאין להשתמש בה למצורע אחרת לעוף המושלחת, ואשמעינן שאינו יכול לצאת ידי שילוח בעוף אחת לשניהם.

(ג) רב פפא אמר, 'טהורות' בא למעט צפרים שהחליפן ולקחן מן העובד כוכבים בדמי עבודה וזה שמכר לו, דכתיב והיית חרם כמזהו כל מה שאתה מהיית הימנו, יהא כמוהו שאסור בהנאה.

והנה ודאי אין צריך קרא למעט שאינו יכול להשתמש בה לעוף המשתלח, דבלאו הכי הוה ידעינן לה שהרי ודאי לא אמרה תורה שישלח העוף לתקלה, שמה יבא אדם אחר הצדן לאכלן. אלא קרא אתא למעט שאינו יכול להשתמש בה לעוף הטעון שחיטה.

(ד) רבינא אמר, ש'טהורות' באה למעט עוף שהרג את הנפש, דאינו יכול להשתמש בה לטהרת מצורע.

והנה ודאי אין צריך קרא למעט באופן דכבר נגמר דינו שחייב מיתה, דכיון דבר קטלא הוא פשיטא דאינו ראוי לא לשלוח ולא לשחיטה, דהא דינו בסקילה. אלא ודאי איירי קודם גמר דין.

^מ ואין למעט מדתנא דבי רבי ישמעאל דמקשינן מכשיר למכפר - וכיון שאסורים כהנה לא קרינן ביה 'ממשקה ישראל', וא"כ אינם ראויים להיות מכפר. דלפטר דלא ממעטינן 'ממשקה ישראל' אלא דומיא דעלה וכלאי הכנס שלא היה להם שעת הכושר; תוספות ד"ה למעוטי.

גליון קנין תורה

הביצים שלו, הואיל ומנהגו בכך ששוכן על ביצים אחרים.
לחכמים, פטור משילוח הקן.

אמר **רבי אבהו**, טעמו של **רבי אליעזר** דמחייב קורא בשילוח משום דכתיב **קורא 'דג' ולא ילד'** (שהקורא מצפצף בקולו ומושך אחריו אף אותם שלא ילדו) וכתיב לגבי עוף קפוד **ובקעה 'דגירה' בצלה** מה התם דגירה מעליא הוא, דהרי איירי הפסוק בעוף הדוגר לאפרוחי עצמה, אף הכא קורא זכר הרובץ על ביצים של אחרים, דגירה מעליא הוא.

אמר **רבי אלעזר**, לא נחלקו רבי אליעזר וחכמים אלא בקורא זכר. אבל בקורא נקבה הרובצת, אפילו אין הביצים שלה חייב לשלחה, דהאם קרינא ביה הואיל ומנהגה בכך.

ואיצטריך לאשמעינן כן, אף דתנן להדיא במשנתנו 'קורא זכר'. דהוה אמינא, דלרבנן אפילו קורא נקבה הרובצת על ביצים אחרים פטור משילוח, והא דקתני 'זכר' הוא כדי להודיעך כחו דרבי אליעזר דמחייב אף בזכר, קמשמע לן דלא נחלקו אלא בזכר אבל בקורא נקבה חייב לכולי עלמא.

עוד אמר רבי אלעזר, דלא נחלקו רבי אליעזר וחכמים אלא בקורא זכר משום דכתיב ביה 'דגירה', אבל בזכר דעלמא לכולי עלמא פטור משילוח הקן.

ואיצטריך לאשמעינן כן אף דתנן 'קורא זכר', דהוה אמינא דרבי אליעזר מחייב אפילו זכר דעלמא בשילוח, והא דקתני 'קורא זכר' הוא כדי להודיעך כחן דרבנן, דאפילו בקורא זכר פטרי, ואף על גב דכתיב בה 'דגירה' בעינן אם ולא זכר, קא משמע לן דדוקא בקורא זכר פליגי אבל בשאר זכר לכולי עלמא פטור.

וכן שנינו בברייתא להדיא, זכר דעלמא פטור. אבל קורא זכר; לרבי אליעזר חייב, לחכמים פטור.

עוף מעופפת

תנן במשנתנו, עוף שהיתה מעופפת על גבי קן; בזמן שכנפיה נוגעות בקן, חייב לשלחה. אבל אם אין כנפיה נוגעות בקן, פטור מלשלחה.

בברייתא שנינו, דמהא דכתיב **רובצת** ילפינן דהיינו דוקא כשהאם רוצבת ולא כשהיא מעופפת, אבל ילפינן דאם כנפיה נוגעות בקן חייב בשילוח מדכתיב 'רובצת', ולא יושבת, דאף מעופפת בכי האי גוונא חייב בשילוח.

דילמא השתא מיהת כל זמן שלא גמר בהם סימנין הוה מריפה ופטור מלשלחה, ויכול ליטול את האם בהיתר, ואחר כך גומר שהיטה. ונשאר בתיקו.

רבי ירמיה נסתפק בכמה אופנים אם הוה חציצה בין האם להבנים שיפטור משילוח הקן, וכולם נשארו בתיקו; (א) כשיש ממלית פרוסה על הביצים והאם רובצת עליה, האם הוה חציצה דלא ליבעי שלוח דלא קרינא ביה 'רובצת' או לא. (ב) כשיש כנפים – נוצה תלושה, מהו שיחוצו. (ג) כשיש ביצים מוזרות שאין אפרוח בא מהן, ולא מיחייבי בשילוח, מהו שיחוצו. (ד) אם תמצא לומר ביצים מוזרות חוצצים, מה הדין כשיש ב' סדרי ביצים בני קיימא זה על גבי זה, ונתכוין ליטול התחתונים, מי הוה אמצעים חציצה ופטור מלשלח או לא. (ה) כשיש זכר על גבי ביצים וזכר לא בר שלוח הוא כמו שיתבאר לקמן, והנקבה על גבי זכר, האם הוה חציצה.

רבי זירא נסתפק מה הדין כשיש יונה על ביצי תסיל (עוף טהור ודומה ליונה), או להיפוך כשיש תסיל על ביצי יונה, האם חייב בשילוח הקן.

אמר **אבוי**, דיש לפשוט הספק מהא דתנן במשנתנו, שכשעוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור, וכן עוף טהור רובץ על ביצי עוף טמא, פטור משילוח הקן. משמע הא אם הוה עוף טהור הרובץ על ביצי עוף טהור, חייב, אף על גב שרובץ על שאינו מינו.

אמנם דחו, דיש לומר דהא דמשמע דעוף טהור על גבי ביצים טהור חייב בשילוח אף על גב דאינו מינו, היינו בנקבה של עוף 'קורא', דמנהגו בכך. ואף שפליגי **חכמים** על **רבי אליעזר** וסבירא להו דבקורא זכר פטור משילוח, מכל מקום בנקבה מודה דהואיל ודרכה הוא לגדלן, והאם **רובצת** קרינא ביה. ומכל מקום כי רובצת על ביצת עוף טמא פטור דכתיב **תקח לך** ולא לכלביך, אבל עוף אחר שרובץ על אינו מינה אף אם שניהם טהורים במלח דעתו ואינה בשילוח.

קורא זכר

תנן במשנתנו, העוף 'קורא' שדרכו לרבוץ על ביצי אחרים, והוא זכר; לרבי אליעזר חייב בשילוח הקן, אף על פי שאין

י" ולד זה מותר לו ליטול התחתונות, מבלי לשלח האם. אבל ליטול האם אסור כיון שרובצת על העליונות, ומצוה להלן להטיל את האם ומשלח הנשים חייב; ש"ך יו"ד סי' קל"ב סק"ד.

ואם כן היינו הציור של רובדי אילן, ולכאורה מכואר דבכי האי גוונא חייב בשילוח, וכדברי רב.

אמנם דחו, דעל גביהן היינו דומה לביניהן, מה ביניהן היינו באופן דנגעה בהו, דאי לא נגעה לא איצטריך לאשמעינן. אף 'על גביהן' היינו דנגעה בהו מלמעלה, ולכן חייב בשילוח. אבל אילו נמצאה בין רובדי אילן, ולא נגעה, לעולם פטור משילוח.

ואין להקשות דאם כן, אדקתני סיפא היתה מעופפת אפילו כנפיה נוגעות בקן, פטור. למה לא תני שאפילו יושבת בין רובדי אילן פטור ואף על גב דדמיא לרביצה, וכל שכן מעופפת דפטור. דמעופפת איצטריך ליה לאשמעינן שהוא פטור, דאפילו כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח.

בהבחייתא שנינו דאם היתה מעופפת, אף אם כנפיה נוגעות בקן פטור, וקשה דהרי במשנתנו תנן דבזמן שכנפיה נוגעות בקן, חייב לשלח.

תירץ רבי ירמיה, דהבחייתא איירי כשנוגעת בצדיהן ולא על גביהן, ולכן פטור משילוח. אבל משנתנו איירי כשנוגעות על גביהן, ולכן חייב בשילוח.

דף קמ"א ע"א

אין שם אלא אפרוח אחד

תנן במשנתנו, אם אין שם אלא אפרוח אחד או ביצה אחת, חייב לשלח, שנאמר 'קן' מכל מקום.

אם היו שם אפרוחים מפריחים – גדולים, או ביצים מוזרות, פטור מלשלח, דכתיב והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים. מה אפרוחים היינו בני קיימא, אף ביצים היינו בני קיימא, יצאו ביצים מוזרות דפטור משום דאינן בני קיימא. ומה ביצים צריכין לאמון אף אפרוחין היינו הצריכין לאמון, יצאו מפריחין שפטור משילוח משום דאין צריכין לאמון.

הקשה ההוא מרבנן לרבא, למה לא אמרין להיפוך, דאם אין שם אפרוח אלא אחד או ביצה אחת, פטור מלשלח דבעינן 'אפרוחים' או 'ביצים' וליכא. ואילו אם היו שם אפרוחים מפריחים או ביצים מוזרות חייב לשלח, שנאמר 'קן' מכל מקום.

תירצו, דאם כן נכתוב קרא 'והאם רובצת עליהם', אבל כיון דכתיב והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים על כרחך היינו להקיש אפרוחים לביצים למפטר מפריחים, וביצים

אמר רב יהודה בשם רב, היתה האם יושבת בין שני רובדי אילן והביצים תחתיה, אבל הענפים סומכים ומגביחים אותה באויר, רואים כל שאילו ידחה זה מזה תשמט האם ותפול עליהן, חייב בשילוח. אבל אם היתה נופלת לצדדין, פטור משילוח.

שנינו כברייתא, אם היתה האם יושבת; בין הביצים, שיש ביצה מכאן וביצה מכאן, פטור מלשלח. על גביהן, חייב לשלח. היתה מעופפת; אפילו כנפיה נוגעות בקן, פטור מלשלח.

וסברו דהא דשנינו כשהיא יושבת 'על גביהן' היינו באופן דומה לרישא שיושבת 'ביניהן'. מה ביניהן היינו באופן שנגעה בהו, ואשמעינן דאפילו הכי פטור משום ד'על' בעינן, אף על גביהן דקתני חייב, היינו בדנגעה בהו. ויש לדייק מיניה, שאם היתה יושבת ברובדי אילן שאינה נוגעת, פטור משילוח. והיינו דלא כרב יהודה בשם רב שאמר דבין רובדי האילן חייב בשילוח^מ.

אמנם דחו, דעל גביהן היינו דומה לביניהן. מה ביניהן היינו דלא נגעה עליהו מלעיל, ושוב אין כאן נגיעה – דאי נמי נגיעה מן הצדדין אינה נגיעה ד'על' בעינן. אף 'על גביהן' דלא נגעה עליהו, והיינו כגון שהעוף בין רובדי אילן, ואפילו הכי קתני חייב הוואיל ועליהן רובצת.

והכא נמי מסתברא, דאי סלקא דעתך יושבת בין רובדי אילן פטור, למה קתני דפטור באופן שהיתה מעופפת אפילו כנפיה נוגעות בקן. ליתני שאם היתה יושבת בין רובדי אילן פטור, אף על גב דיושבת במקומה והבנים תחתיה, וכל שכן מעופפת דאינה רובצת.

אמנם דחו הראיה, דאיצטריך לאשמעינן מעופפת, כדי לאשמעינן דאפילו כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח.

איכא דאמרי, שרצו להביא ראיה מן הברייתא לדברי רב דיושבת בין רובדי אילן חייב, דשנינו, שאם היתה יושבת ביניהן, פטור מלשלח. ואם יושבת על גביהן, חייב לשלח. ואם היתה מעופפת, אפילו כנפיה נוגעות בקן, פטור מלשלח. ולכאורה הא דשנינו 'על גביהן' היינו דומה ל'ביניהן', מה 'ביניהן' היינו דלא נגעה עליהו, אף 'על גביהן' היינו דלא נגעה עליהו, ושוב אין כאן נגיעה, ואפילו הכי הוואיל ויושבת חייב דרובצת קרינא ביה.

^מ אבל אין להקשות ממשנתנו אדרב דנעי נוגעים, משום דמתניתין איירי כשנוגעות, הא כן שני רובדי אילן 'רובצת' קרינא ביה.

לאפרוחים למפטר מוזרות. ועל כרחק 'קן' מכל מקום בא לרבות ביצת אחת ו'אפרוחים' ו'ביצים', אורחיה דקרא הוא למינקט לשון רבים ברוב קנים.

שלחה וחזרה

תנן במשנתנו, שלחה וחזרה, אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב לשלח, שנאמר **שלח תשלח את האם**.

אם אמר 'הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים', חייב לשלח שנאמר **שלח תשלח את האם**.

נטל את הבנים והחזירן לה, ואחר כך חזרה האם עליהן, פטור מלשלח, דכיון דנטל את הביצים הוה ליה 'קן' מוזמן.

אמר ההוא מרבנן **לרבא**, למה לא אמרין 'שלח' חדא זימנא, 'תשלח' תרי זימנין, ותו לא. אמר לו רבא, הא דכתיב 'שלח' בעצמו כבר בא לרבות אפילו מאה פעמים. והא דכתיב 'תשלח', דרשינן לה דלא נימא דרך כשנוטל לדבר הרשות צריך לשלח, אלא דאף כשנוטל לדבר מצוה כגון קן יולדת ומהרת מצורע נמי צריך שילוח, מדכתיב 'תשלח' מכל מקום.

הקשה **רבי אבא בריה דרב יוסף בר רבא** **כהנא**, דמשמע שכל הטעם למה חייב כשנוטל לדבר מצוה הוא משום דכתיב 'תשלח', הא לאו הכי הוה אמינא לדבר מצוה לא בעי שילוח. ולכאורה קשה, דהא שילוח חקן יש בה קיום עשה ד'תשלח', ולא תעשה ד'לא תקח', ואין עשה של ולקח **למטהר** דוחה לא תעשה ועשה.

מתחילה תירצו, דאיצטריך קרא באופן שכבר עבר על הלאו ונטל האם על הבנים, דאין עליו אלא מצות עשה לשלח האם. והוה אמינא יבא עשה דמהרת מצורע וידחה עשה דמצות שילוח, ואם כן יכול ליקח האם למהרת המצורע, קא משמע לן קרא דאף כהאי גוונא חוזר ומשלח האם.

והנה בכל לאו הניתק לעשה, כגון שילוח חקן דמשמע לא תקח האם על הבנים, ואם לקחתה, קיים עשה שבה לשלח האם עכשיו. ואם התרו בו לא תקח ולקחה, ואחר כך שלחה, פטור ממלקות. דאף על פי שעבר על לא תקח, לכך נתקו הכתוב לעשה לומר אם עברת על אזהרה זו, עשה זה והפטר. ונחלקו אמוראי מתי כן לוקין על לאו כזו.

למאן דאמר 'קיימו ולא קיימו', אם התרו בו שצריך לשלוח האם, רק אם קיים עשה שבה תוך כדי דבור של התראה ודקדיל תוך כדי דבור כדבור דמיון פטור ממלקות. אבל אם עבר על התראה, חייב מלקות אפילו שלחה אחר זמן. ולפי זה אכן יש לתרץ דהבא איירי

שכבר עבר על הלאו כשלקחה ולא שלחה, נמצא דהשתא אין בו אלא מצות עשה, והוה אמינא יבא עשה ולידחי עשה.

אבל למאן דאמר 'בטלו ולא בטלו', רק אם ביטל עשה שבה לגמרי שאין יכול לקיימו עוד, כגון ששחטה, חייב מלקות. אבל כל זמן שלא שחטה ולא ביטל עשה שבה, אף על פי שלא שלח מיד כשהתרו בו, פטור ממלקות. ולפי זה קשה, דהא כל זמן שלא שחטה עדיין לא עבריה ללאו, דהא קאי בעמוד ושלה והפטר, ונמצא דאף אם כבר נטל להאם אכתי לאו ועשה הוא. ואם כן למה צריך קרא כלל לדבר מצוה, הרי ממילא ידעינן דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה.

ועוד קשה, **לרבי יהודה** אמר במשנה לקמן, הנוטל אם על הבנים לוקח ואינו משלח, ואמרין לקמן דהיינו מעמא דרבי יהודה דקסבר 'שלח' מעיקרא משמע, כלומר לא תקח האם, אבל כשתמצאנה שלחנה. אבל אם לקחה לא קאמר קרא דלשלחה. ולפי רבי יהודה ליכא לאוקמא כשעבר ונטלה, דהא אפילו לדבר הרשות ליכא מצות עשה כבי האי גוונא, דלא בעי שילוח, דכיון דנטלה כבר עבריה ללאו ועשה, דלאו בעמוד ושלה קאי.

אלא תירץ **מר בר רב אשי**, דאיירי כגון שנטלה על מנת לשלח, ואפילו לרבי יהודה בעמוד ושלה קאי, דהא לא עבריה ללאו. ואי נמי לא משלחה תו ליכא לאו, דהא כבר לקחה בהיתר ותו לא קרינא ביה 'לא תקח'. אבל מצות עשה עדיין איכא, וסלקא דעתך שיכא מצות עשה דמצורע ולידחיה, להכי איצטריך קרא שאפילו לדבר מצוה צריך שילוח.

• הא דהוה אמינא דיבא עשה דמצורע וידחה עשה דשילוח, עד דאיצטריך קרא למעטו, לכאורה קשה מאי אולמיה דעשה של מצורע יותר מעשה דשילוח, דהוה אמינא שידחה אותה.

תירצו, דהוה אמינא הואיל ואמרין גדול שלום שבין איש לאשתו, שהרי אמרה תורה שמו של הקדוש ברוך שנכתב בקדושה בפרשת סוטה ימחה על המים. והאי מצורע כיון דכמה דלא מטהר אסור בתשמיש המטה, דכתיב בימי ספירו של מצורע **וישב מחוץ לאהלו שבועת ימים** 'אהלו' זו אשתו ודכתיב שובו לכם **לאהליכם** דהיינו לנשותיכם שאסרתם לכם, ואמרתו אל תגשו אל אשה, מוכאן שאסור בתשמיש המטה¹⁰⁰. והוה אמינא כיון דאסור בתשמיש המטה,

¹⁰⁰ והיינו כמאן דלמנא דמס' מועד קטן (דף 1:), דלסור צימי ספירו, וקל וחומר לימי חלוטיו.

מלקות ארבעים, ומשום דהוה לאו הניתק לעשה שאין לוקין עליו. ומעמא דרבי יהודה במשנתנו הוא משום ד'שלח' מעיקרא משמע, והתנאים טעו בגירסתם לאחר זמן ואמרו שישנן בכלל מלקות דומיא דמשנתנו.

• שנינו בברייתא בבית מדרשו של רבי אושעיא ורבי חייא, דבהא דכתיב אצל שכחה לא תשוב לקחתו, אם אכן שב ולקחה, או בהא דכתיב אצל פאה לא תכלה, אם אכן כלה אותה, לרבי יהודה ישנן בכלל מלקות ארבעים. הרי מבואר דמעמו של רבי יהודה הוא משום דקסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו, שהרי הן ניתקין לעשה דכתיב לעני ולגר תעזוב אותם, מכל מקום קאמר דלרבי יהודה לוקין עליו.

אמנם דהו, דלמא התם היינו טעם דקסבר 'תעזוב' מעיקרא משמע, דהיינו 'לא תכלה' אבל מה עליך לעשות, עזוב אותם, ולא תכלה. אבל לא איירי באם כבר לקחם, נמצא דאין לאו ידיחו ניתק לעשה, אבל גנב וגזלן דעל כרחך ניתק לעשה, אימא לך דלא לקי.

• שנינו בברייתא, כתיב לא תותירו ממנו עד בקר וגו' והנותר ממנו באש תשרופו, בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר לך שאין לוקין עליו, דברי רבי יהודה. הרי מבואר להדיא דלרבי יהודה אין לוקין על לאו הניתק לעשה. ואם כן על כרחך הא דסבירא ליה דאינו לוקה בשילוח הקן טעמו משום ד'שלח' מעיקרא משמע, ולא הוה ניתק לעשה.

• אמר רב אידי לרב אשי, דיש לדייק כן נמי ממשנתנו, דקתני הנוטל אם על הבנים, רבי יהודה אומר לוקה 'ואין משלח'. ואי סלקא דעתך דקסבר רבי יהודה ד'שלח' דקרא אחר לקיחה משמע, ומעמא דלוקה משום דסבירא ליה דאף לאו שניתק לעשה לוקין עליו, אמאי קתני 'ואין משלח', הא הכתוב מחייבו אף לשלחו לאחר לקיחה והוא פוטרו. אלא על כרחך קסבר ד'שלח' מעיקרא משמע.

אמנם דהו, דיש לומר דהא דקתני במשנה 'ואינו משלח' היינו שאינו נפטר בשלוח, אלא אף לוקה. אבל לעולם חייב לשלחו אף דעבר ונמלה.

ליתי עשה ידיה ולידחי עשה דשלוח הקן, קא משמע לן שאינו דוחה.

הנוטל אם על הבנים

תנן במשנתנו, הנוטל אם על הבנים; לרבי יהודה, לוקה ואינו משלח. ולחכמים, משלח ואינו לוקה, דלחכי נתקו הפסוק ללאו דלא תקח לעשה דשלח תשלח לומר שאם עבר על הלאו יעשה זאת וינצל.

ומסיים המשנה, זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה, אין לוקין עליה^{טז}.

נסתפק רבי אבא בר ממל בטעמו של רבי יהודה דאמר לוקה ואינו משלח, האם סבירא ליה לאו שניתק לעשה לוקין עליו. או דלמא בעלמא סבירא ליה דאין לוקין עליו, כגון העובר בלאו דלא תגזול דכתיב והשיב את הגזלה דהתם ליכא למימר דעשה של 'והשיב' היינו קודם גזילה, דהא אם לא גזל מה ישיב. ורק הכא היינו מעמא דלוקה, משום דקסבר הא דכתיב 'שלח' מעיקרא משמע, דחכי קאמר קרא לא תקח האם, אלא מה יש עליך לעשות כשתמצא קן, שלח תשלח את האם. נמצא דאין כאן ניתק לעשה אלא עבירת עשה ולא תעשה, ולכן לוקה.

• שנינו בברייתא, גנב וגזלן ישנן בכלל מלקות לרבי יהודה. הרי מבואר דאף דהוה לאו הניתק לעשה, דהא לאו דלא תגזול, ניתק לעשה דוהשיב את הגזלה, ומכל מקום לוקה. שמע מינה מעמא דרבי יהודה הוא משום דקסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו.

דף קמ"א ע"ב

אמר רבי זירא, הרי אמרתי כל ברייתא דלא נשנה בבית מדרשו של רבי חייא ובי רבי אושעיא משבשתא היא^{יז}, ואין להקשות מיניה. דיתכן דבאמת לשון הברייתא הוא ד'אינה בכלל

^{טז} למאן דאמר קיימו ולא קיימו, משלח תוך כדי דבור ואינו לוקה, ואם לא שלח לוקה. ולמאן דאמר בטלו ולא בטלו, אינו לוקה עד שיסחוט אותה, אבל אי לא לא לקי.

^{יז} אף על פי שכתוב תחילה העשה ואחר כך הלאו, על כרחך לאו שניתק לעשה הוא, שאין השנה קודם גזילה, וכשגזל עבר על לא תגזול נמצא העשה נשטוה לאחר גזילה.

^{יח} שרבי חייא ורבי אושעיא סידרו את הברייתות ודקדקו בדברי כל חכם לומר כמו שאמר. אבל יש תנאים הרבה שמוסיפים על משנתם בדדמי, כי הכא משום דשמעינן לרבי יהודה הכא דמחייב סברי טעמא משום לאו שניתק לעשה לוקין עליו, והוסיפו לומר שגם בגנב וגזלן הדין כן.

עד כמה משלחה, ובמה משלחה

אם נמלה ועכשיו רוצה לשלחה, אמר רב יהודה שצריך לשלחה עד שתצא מתחת ידיו.

נחלקו אמוראי במה משלחה; לרב הונא, אף ברגל מקיים שילוח, שאם תלש גפה ושלחה, נפטר ממצות שילוח, כיון שהלכה ב' פסיעות או ג', ומותר לחזור לתופשה, דכתיב **משלחי רגל השור והחמור**. לרב יהודה, אינו מקיים שילוח רק באגפיה, שתוכל לעוף כדרכה, דהא כנפיה נינהו.

היה אחד שגזז כנפיה של האם, ושלחה, ושוב תפשה. הלכה אותו רב יהודה, ואמר לו לך השהה אותה עד שיגדלו לה כנפיה, ותשלחנה.

הקשו בגמ', דממה נפשך למה הלכה אותו; אם סבירא ליה **כרבי יהודה** במשנתו, הא אמר לוקה ואינו משלח. ואילו לרבנן, משלח ואין לוקה. תירצו, דלעולם כרבנן סבירא ליה, והא דהלכה אותו לא היה אלא 'מכת מרדות' מדרבנן, דהיינו רידוי בתוכחה שלא ירגיל בזה, ואין למלקות זו קצבה אלא עד שיקבל עליו לקיים המצוה.

• שאל אחד מרבא מה הדין בהעוף 'תימדה' האם חייב בשילוח. אמר רבא, וכי אין הוא יודע שעוף מזהיר חייב בשילוח תקן. אמר לו רבא, שמא הוצרכת לשאול לפי שלא הטילה אלא ביצה אחת וקרא **אפרוחים או ביצים** כתיב. אמר לו השואל, שכן הוא. אמר לו רבא, זה משנה היא דאפילו אין שם אלא אפרוח אחד או ביצה אחת חייב לשלח.

הלך השואל ושלחה, והלך רבא ופירס שם מצודות, ותפסה. ולא חשש רבא לחשדא, שיאמרו שעל הנאת עצמו חייבו לשלחה, משום דעשה כן 'כלאחר יד', שמרחוק פירש המצודה, שלא הבין המשלח שעשה כן.

³⁰ ולאחר שניא כבר מתחת ידו, אם יכול לחזור ולתופשה, מותר לו לקחתה.
³¹ כך נראה לו לרש"י לפרש, והביא פי' אחר ששמע דלרב הונא יאחזנה ברגלה וישלחנה, דכתיב 'משלחי רגל השור והחמור'. ולרב יהודה, אוחזה כנפיה ומשלחה. אמנם רש"י הקשה על פי' זה, שאין 'שילוח' זה דומה לשילוח רגל השור שהוא הולך ברגלים, והכא אוחזה ברגלים.
והביא רש"י ראיה לפירוש, מדמיית עובדא דההוא דתלשינהו לגפה ושלחה דחייבה רב יהודה למשלחה, דרב יהודה לטעמיה דאמר אין שילוח עוף ברגל.
³² דנריך להתרחק מן הכיעור, כדאמרינן לעיל (דף מ"ד:), שרז חסדא כשהתיר ככור לא קנה אותה משום חסדא.

הצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו

שנינו בברייתא, יוני שובך ויוני עלייה, חייבות בשילוח, ואסורות משום גזל מפני דרכי שלום.

הקשו בגמ', דאם סבירא לן **כרבי יוסי בר רבי חנינא** דאמר הצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, לא יהא חייב בשילוח, דכיון דהצירו קונה לו הביצים מוזמן הוא, וכתיב **כי יקרא פרט** למוזמן.

תירץ רב, דאיירי כשבא אדם ומצא את האם כשהיא ממילה ביצתה וכבר יצא רובה, דחייב לשלח מקמי דתפול לחצרו, דאכתי לאו מוזמן הוא. אבל משנפלה לחצרו, קנה אותה והוה מוזמן. והא דאמרו 'חייבות בשילוח' היינו לפני שנפלה לחצרו.

אבל הקשו, דאם לא קנה אותו חצרו, למה אסורות משום גזל ואפילו מפני דרכי שלום, הלא עדיין מוגף האם הוא. תירצו בב' דרכים:

(א) הא דאמרו שיש בה משום גזל מפני דרכי שלום היינו על האם, דאפילו על האם עצמה יש בה משום דרכי שלום.

(ב) לעולם על אמן אפילו משום דרכי שלום אין כאן, הואיל ואינה נוחה לתופשה לא סמכה דעת בעל השובך עלה ואינו מתקומט עם הלוקח. אבל על הביצים הוא מתקומט דדעתיה עליהן, ונהי נמי דלא קנה לו הצירוי, משום דרכי שלום מיהא איכא.

אבל השתא דאמר רב יהודה בשם רב, דאסור לפשוט ידו תחת האם ולהחזיק בביצים כל זמן שהאם רובצת עליהם, דכתיב **שלח את האם** ואחר כך **הבנים תקח לך**, אפשר לאוקומא מתניתין אפילו יצאת כולה. ולא תקשה לרב יוסי ברבי חנינא, דמכל מקום לא מוזמן הוא, וחייבת בשילוח, משום ביצה אחרונה זאת שלא עמדה האם מעליה משהטילתה, ואף על פי שנפלה לחצר לא קנתה חצרו, דכיון דהוא עצמו אם היה כאן לא היה יכול להחזיק בה, חצרו נמי לא מצי זכי ליה, ואין זה מוזמן.

אבל לפי זה הקשו, למה אסורות רק מפני דרכי שלום. אי דשלחה הנוטל להאם קודם דהחזיק בה, הרי קנתה חצירו לבעל הבית וגזל מעליא הוא. ואי דלא שלחה, מאי איריא דאסור משום דרכי שלום, הא אסור ללקחה משום איסור דשלח תשלח את האם,

³³ דכל זמן שאדוקה בגופה כגופה דמיא דאולא ופרחה, נאין החלר קונה יונים המפריחים, (עי' טל תורה ז"מ קכ.). רשב"א.
³⁴ משום דמחזר בגופה של האם; רשב"א.

לו אביו עלה לבירה והבא לי גזלות, ועלה ושלח את האם ולקח את הבנים, שקיים מצות כיבוד אב ושילוח הקן, ובחזרתו נפל ומת היכן אריכות ימיו של זה, והיכן מותו של זה. אלא על כרחך 'למען יאריכון ימיו' לעולם שכולו ארוך, ולמען ייטב לך, לעולם שכולו טוב, שאין בו לא היזק ולא יסורין, אלא טובה.

אמנם הקשו בגמ' מה ההכרח לפרש כן, אולי באמת מעולם לא היה מעשה כזה שאדם שצוה לו אביו כן והלך וקיים מצות כיבוד אב ושילוח הקן וימות בחזרתו. תירצו, דרבי יעקב ראה מעשה כזה. אבל הקשו, דלמא היה זה הבן שעשה שילוח הקן במצות אביו מהרהר בעבירה בשעת מעשה. תירצו, דמחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה.

אמנם הקשו, דלמא מהרהר בעבודה זרה הוה דכתיב **למען תפוש את בית ישראל בלבם** ואמר רב אחא בר יעקב זו מחשבת עבודה זרה, שהקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה.

תירצו, דאם איתא דאיכא שכר מצוות בהאי עלמא, תהני ליה ותנן עליה שכר המצוה שלא יבא לידי הרהור של עבודה זרה, וליתזק. אלא על כרחך שכר מצוות בהאי עלמא ליכא.

אבל הקשו, הא אמר **רבי אלעזר** שלוחי מצוה אינן נזוקים, והאיך ניזק זה שהיה שליח מצוה. ואין לומר דבחזרתם שאני, דהא אמר **רבי אלעזר** שלוחי מצוה אינן נזוקים לא בהליכתן ולא בחזרתן.

תירצו, דסולם רעוע הוה ומקום דקבוע היזקא שאני. דכתיב **ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני** ואף דשלוהו הקדוש ברוך הוא, הרי מבואר דבמקום דשכיחא הזיקא צריך לחשוש לה.

אמר **רב יוסף**, שאם היה 'אחר' דורשה להך פסוק כרבי יעקב, ש'יאריכון ימיו' היינו לעולם שכולו ארוך, וייטב לך' היינו לעולם שכולו טוב, לא היה חומא ויוצא לתרבות רעה. דלפי שראה מעשה כזה שראה רבי יעקב, כפר בתורה.

ויש אומרים, דראה לשונו של רבי הוצפית המתורגמן שהיה מהרוגי מלכות, מוטלת באשפה. אמר אחר, פה שהפיק מרגליות ילחוד עפר.

אמנם הוא הוא לא ידע דהא דכתיב **למען ייטב לך** היינו בעולם שכולו טוב, והא דכתיב **למען יאריכון ימיו** היינו בעולם שכולו ארוך.

הדרך עלך שילוח הקן ופליקא לך מסכת חולין

דבעי שלוח קודם לקחת הביצים כרב יהודה. תירצו, דאיירי בדלא שלחה, ובקמן דלאו בר שילוח הוא כיון דאינו מחויב במצוותי. ואף דקמן עצמו נמי לא הוה בר דרכי שלום, צריך לומר דהכי קאמר אביו של קמן חייב להחזיר הביצים מפני דרכי שלום.

דף קמ"ב ע"א

• לוי בר סימון הקנה אפרוחים וביצים שבשוכו לרב יהודה. בא רבי יהודה לפני שמואל, אמר לו שמואל לך הקש בידך על הקן, כדי שיוגביהו עצמן האפרוחים מיראתך, ותקנה אותם. הקשו בגמ', למאי הצריכו שמואל להגביהם; אם כדי לקנותם כדי שלא יחזור בו לוי בן סימון, הא יכול לקנותם בקנין סודר, ולמה הוצרך רב יהודה לשאול היאך יקנה.

ואם היה ערב יום טוב, ולמחר יהיו אסורים משום מוקצה ובא לשאול במה הכנתם, למה לי האי טרחא לטרוף אקן, הא די בעומד ואומר 'זה וזה אני נומל'.

תירצו, דביצים אלו שהמילה אותם האם לא עמדה מעליהם מעולם, ולא קנתה לו חצרו ללוי, דהא אסור לזכות בהן כל זמן שהאם רובצת עליהם. ולוי היה צריך לילך לקנות הביצים כדי להקנותם, דמה שלא קנה אינו יכול להקנות לאחרים. ולכן אף אם יקנה לו הביצים בסודר יכול לחזור בו. ולכן אמר לו שמואל לרב יהודה, לך והקש על הקן כדי שתגביה האם את עצמה מעל הביצים, וכך יכול לוי יכול לקנותם על ידי חצירו. ואחר כך יכול להקנותם לרב יהודה בקנין סודר.

גודל שכר ע"ל המצוות

תנן במשנתנו, לא יטול אדם אם על בנים אפילו לטהר את המצורע. ויש ללמוד קל וחומר, דמה אם מצוה קלה שאין בה חסרון כים אלא דבר מועט אמרה תורה **למען ייטב לך והארכת ימים**, קל וחומר על מצוות המורות שבתורה.

שנינו בברייתא, **רבי יעקב** אומר, אין לך כל מצוה ומצוה שבתורה שכתוב מתן שכרה בצדה, כגון כבוד אב ואם ושילוח הקן שלא תוכל להבין מתוך מתן שכרה, שעל כרחך עתידין המתים להחיות.

דהא כתיב בכבוד אב ואם **למען יאריכון ימיו ולמען ייטב לך**, ובשילוח הקן כתיב **למען ייטב לך והארכת ימים**. והרי שאמר

¹⁰ והוא הדין דהוה מצי לשנויי כגון דעבר ונטלן מחת האם, דגול מעליה ליכא. אלא נימא ליה לשנויי דדך הימר ולא דדך איסור.

שאלות ותשובות לחזרה

דף קל"ז ע"א

א. מה הן השני חומרות שנמנו במשנתנו דיש בזרוע לחיים וקיבה יותר מבראשית הגז?

(א) זרוע לחיים וקיבה נוהגין בבקר ובצאן, ואילו ראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלות.
(ב) זרוע לחיים וקיבה נוהגין במרובה ובמועט, שאפילו לא שחט אלא בהמה אחת חייב ליתן ממנה מתנות. ואילו ראשית הגז אינו נוהג אלא במרובה [ניתבאר להלן מחלוקת תנאים מאי ניהו 'מרובה'].

ב. למה לא תנן במשנתנו חומר שיש בראשית הגז יותר ממתנות, שראשית הגז נוהג אף בבהמות טריפות, ואילו מתנות אינו נוהג בטריפות?

דמשנתנו אזיל כרבי שמעון דסבירא ליה דטריפה פטור אף מראשית הגז.

ג. מחיבן יליף רבי שמעון דטריפה פטור מראשית הגז; להוה אמינא, מה הקשו על זה, ולמסקנא?

להוה אמינא: מגזירה שוה 'נתינה' 'נתינה' ממתנות, מה מתנות אין נוהג בטריפה, כמו כן ראשית הגז.
הקשו על זה: דאם יליף תנא דידן 'נתינה' 'נתינה', למה לא יליף לה לראשית הגז מתרומה, ונאמר דמה תרומה אינו נוהג אלא בארץ ולא בחוץ לארץ, אף ראשית הגז נמי לא יהא נוהג בחוץ לארץ. ואילו במשנתנו תנן דראשית הגז נוהג בארץ ובחוצה לארץ.
למסקנא: יליף ליה בגזירה שוה 'צאן' 'צאן' ממעשר, דכתיב כאן ראשית גז 'צאן' וכתיב במעשר כל מעשר בקר וצאן, מה מעשר אינו נוהג בטריפה, אף ראשית הגז אינו נוהג בטריפה.

ד. מחיבן נלמד דמעשר בהמה אינו נוהג בטריפה?

מדכתיב כל אשר יעבור תחת השבט פרט לטריפה שאינה עוברת - כגון נחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה, ומינה יליף שאר טרפות.

ה. באיזה ז' דרכים דומה ראשית הגז למעשר בהמה יותר מלכבוד?

(א) במעשר וראשית הגז לא בעינן זכרים, ואילו בכור אינו אלא בזכר, (ב) שניהם אין נוהגים בטמאים, ואילו בכור נוהג גם בטמאים כגון חמור, (ג) שניהם אינו אלא במרובים; מעשר בעשרה, וראשית הגז בחמש [לבית הלל], ואילו בכור נוהג ביחיד, (ד) שניהם אינן קדושים מרחם, ואילו בכור קדוש מרחם, (ה) שניהם אינם נוהגין באדם, ואילו בכור נוהג אף באדם, (ו) שניהם אינן נוהגין אלא בפשוטין, ואילו בכור נוהג רק בבכורים, (ז) שניהם לא נהגו לפני הדיבור בהר סיני, ואילו בכורות כבר נתקדשו במצרים.

קנין תורה

1. באיזה ח' דרכים דומה ראשית הגז לבכור יותר מלמעשר בהמה?

(א) ראשית הגז וגם בכור נוהגים ביתום [אף על פי שמתה אמו קודם לידתו - כגון זה פירש למיתה וזה פירש לחיים], ואילו מעשר אינו נוהג ביתום, (ב) שניהם נוהגים בלקוח, ואילו מעשר אינו נוהג בלקוח, (ג) שניהם נוהגים בשותפות, ואילו בכור אינו נוהג בשותפות, (ד) שניהם נוהגים בבהמה שקיבל במתנה, ואילו מעשר אינו נוהג במתנה, (ה) שניהם נוהגים אף שלא בפני הבית, ואילו מעשר אינו נוהג אלא בפני הבית, (ו) שניהם ניתנים לכהן, ואילו מעשר אינו ניתן לכהן אלא נאכל לבעליו כשלמים, (ז) שניהם אין צריך להקדישו [דבכור קדוש מרחם, וגז אין קדושה חלה עליו], ואילו מעשר מקדישו בשבט, (ח) שניהם יכול הכהן למכור, אבל מעשר אינו נמכר.

2. איזה עוד פי' הביא רש"י, לפרש דראשית הגז דומה לבכור ב'קדושה'? ומה הקשה על זה רש"י?

שבכור וראשית הגז נכסי כהן הן לקדש בו את האשה. כדשנינו במס' ב"ק (דף י"ג.), דבכור מוכרין אותו תם, ובעל מום, חי, ושחוט, ומקדשין בו את האשה. אבל מעשר אינו נכסי בעלים לקדש בו את האשה, דהא כתיב ביה 'לא ימכר ולא יגאל'. אמנם כתב רש"י דלאו מלתא היא, דאפילו הכי מעשר ממון בעלים הוא ומקדשין בו את האשה. וכדתנן במס' קדושין (דף נ"ב:) המקדש בחלק בין בקדשים קלים כו', ואמרינן טעמא דלאחר שחיטה לאו ידידה הוא דמשלחן גבוה קא זכו, אבל מחיים ידידה הוא ויכול לקדש בו את האשה.

3. כיון דראשית הגז דומה לבכור בשמונה דברים, ואינו דומה למעשר אלא בשבעה דברים, למה לומדין אותו בגזירה שוה 'צאן' 'צאן' מלמעשר ולא מבכור?

משום דעדיף ללמוד פשוט מפשוט, מללמוד פשוט מבכור.

4. מנא ילפינן דראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלים; להוה אמינא, מה הקשו על זה, למסקנא?

להוה אמינא: ילפינן ליה בגזירה שוה 'גיוה' 'גיוה', דכתיב הכא ראשית 'גז' צאן תתן לו וכתיב ומגז' כבשי יתחמם, מה להלן איירי 'גז' בדכבשים, אף כאן היינו דכבשים. אבל הקשו: למה לא ילפינן גזירה שוה 'גיוה' 'גיוה' מבכור דכתיב בה לא תעבוד בבכור שורך ולא 'תגז' בכור צאן, ושנינו בברייתא דמפסוק זו הוה אמינא דאינו אסור בבכור אלא שור בעבודה וצאן בגיוה, וילפינן ליתן האמור בשור גם בצאן, והאמור בצאן גם בשור, מדכתיב לא תעבוד ולא תגז להקיש שניהם יחד, דשניהם אסורים בין בעבודה ובין בגיוה. והרי דשל שור קרוי נמי 'גיוה', ונימא דמה גיוה בבכור היינו אפילו דשור, אף גיוה כאן בראשית הגז היינו אפילו של שור. למסקנא: דכתיב בראשית הגז תתן לו 'לו ולא ולשק' - דהיינו דבר הראוי למלבוש לגופו של כהן, ולא גיזת שורו שאין ראוי למלבוש אלא לשק.

5. למה אין ראשית הגז נוהג בעזים והרי הוא ראוי לאדם לבגדים נאים; להוה אמינא, מה הקשו על זה, למסקנא?

להוה אמינא: משום דבעינן דבר הניטל על ידי 'גיוה' דוקא, ואילו של עזים הדרך לתולשן ביד. אבל הקשו: דתנא זו דדרש לישנא דקרא דכתיב 'גז', היינו רבי יוסי דסבר שקיטוף אינו בכלל 'לקט קציר', אבל הרי גם הוא מודה בדבר שדרכו בתלישה דהוה בכלל לקט 'קציר'. ואם כן בעזים דאורחיה בתלישה, ליהוי כגיוה, ולמה לא יהא חייב בראשית הגז. למסקנא: מהא דאמר רבי יהושע בן לוי, דמדכתיב גז צאן וגז' וסמיך ליה כי בו בחר ה' אלקיך מכל שבטיך לעמד ולשרת, יש ללמוד דמצות ראשית הגז הוא לתת שיעור הראוי לשירות בבגדי כהונה. ובנידון דידן גם כן, אינו חייב אלא ליתן מדבר הראוי לתכלת של בגדי שרת דבעינן בה צמר, ואין צמר אלא של רחלים.

קנין תורה

יא. כיוון דילפינן שרק גיזת רחלות חייב בראשית הגז מ'לעמוד ולשרת', מה ילפינן מגזירה שוה של 'גיזה' 'גיזה'?

הא דשנינו בברייתא דבי רבי ישמעאל, דכבשים שהן משונים וצמרן קשה, פטורים מראשית הגז, שנאמר ומ'גז כבשי יתחמם דלא מיקרי גז אלא בר חימום.

יב. חשוטף את הרחלים במים בנהר ליפותן והצמר נתלש מהם, האם חייב בראשית הגז, ולמה?

לתנא קמא, חייב בראשית הגז, דבכלל גיזה הוא, דלא דייקו לישנא דקרא ד'גיזה' דוקא.
לרבי יוסי, פטור מראשית הגז דלא הוה בכלל 'גיזה', דדייק לישנא דקרא ד'גיזה' דוקא.

יג. מה הדין לרבי יוסי לענין חיוב לקט ופאה, ולמה; (א) הקוטף בידו שכלי קמתו, (ב) התולש ביד עם השרשים כגון עדשים, (ג) התולש ביד ולא עם השרשים כגון פולין?

(א) הקוטף בידו שכלי קמתו: אינו חייב, משום דדייק לישנא דקרא, דאינו חייב אלא ב'קציר'.
(ב) התולש ביד עם השרשים כגון עדשים: חייב, במידי דאורחיה בהכי, ומרבינן ליה מדכתיב לקצור.
(ג) התולש ביד ולא עם השרשים כגון פולין: חייב, במידי דאורחיה בהכי, ומרבינן ליה מדכתיב בקוצר.

יד. מה הדין לענין חיוב פאה כשיש שורות בצלים בין ירק לירק, האם יכול ליתן פאה אחת על כולם?

לרבי יוסי: חייב ליתן פאה מכל אחד ואחד מן השורות, לפי שהירק שבין השורות הוה הפסק לפאה.
לחכמים: נותן פאה אחת על הכל, לפי שאין הירקות חשובים הפסק לענין פאה.

יז. למה כל ירק אינו בכלל פאה, הוין מן השומים והבצלים? (רש"י)

דרך דבר ש'מכניסו לקיום' חייב בפאה, וכל ירק אינו מכניסו לקיום חוץ משומין ובצלים.

יז. מה חזינן מהא דרבי יוסי מחייב בצלים בפאה?

דמודה רבי יוסי במידי דאורחיה בתלישה דהוה בכלל קציר, שהרי בצלים אינו קוצרן במגל וכתוב לא תכלה פאת שדך 'בקוצר', אלמא מודי במידי דאורחיה.

יז. כמה צאן צריך לגזוז כדי להתחייב בראשית הגז, ומנא ילפינן ליה; לבית שמאי, ולבית הלל, ולרבי יוסי?

לבית שמאי: שתי רחלות, שנאמר יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן, וכיון דמצינו דשתיים מיקרי 'צאן', הילכך אין אתה יכול להוציאן מכלל חיוב.

לבית הלל: חמש רחלות שנאמר חמש צאן עשויות. ואין לפרש דהא דכתיב 'עשויות' הוא לישנא יתירה דהיינו שעושות ב' מצוות; ראשית הגז ומתנות, דכל כמה דלא הוה חמש לא הוה נהגי בהו אלא חדא - מתנות לחודיהו. דיש להקשות דאולי הכוונה שרק כשהם חייב בהני ב' מצוות; מתנות ובכורה. ואם תאמר דגם צאן אחד חייב בבכורה, הרי כמו כן יש להקשות דאף צאן אחת חייב במתנות. ואם כן הרי אף כשאין לו חמש רק אחת ושתיים נוהג בהו שתי מצוות, מתנות ובכורה. אלא דרשינן 'עשויות', שמעשות את בעליהן למצוה חדשה שלא היה מצווה עליה בפחות מכן. והיינו על כרחך ראשית הגז דכתיב בה 'צאן' דמשמע מרובה.

לרבי יוסי: ארבע רחלות, דכתיב במי שגנב וטבח או מכר וארבע 'צאן' תחת השה.

קנין תורה

יח. למה הכריע רבי בדברי רבי יוסי? (ב' טעמים)

(א) אפילו אם דברי שאר התנאים היו נלמדים מדברי תורה, ודברי רבי יוסי שהוא 'בריבי' דהיינו גדול בדורו [דקיימא לן רבי יוסי נמוקן עמו] היה נלמד מדברי קבלה, אפילו הכי אנן דברי בריבי שומעין. משום דאמר שיטתו מפי השמועה, שקיבל בן מחגי זכריה ומלאכי.

(ב) כל שכן עכשיו שדברי שאר התנאים נלמדים מדברי קבלה, ודברי בריבי נלמד מדברי תורה, דשומעין לדברי בריבי.

יז. למה אין לומר שפסק כרבי יוסי, לפי שהוא מכריע בין שיטת בית שמאי לבית הלל?

דהא אמרו שאין הכרעה שלישית מכרעת.

כ. באיזה אופן חוה דעה שלישית 'הכרעה' דשומעין לו, ובאיזה אופן אמרינן דאין הכרעה שלישית מכרעת? ומהו הדוגמאות לכך? (רש"י)

הוה הכרעה: כגון הא דמבואר במס' שבת (דף כ"ט.) ב'קולי מטלניות' האם מקבלין טומאה; לרבי אליעזר, בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טמא. לרבי יהושע, בין מן המוכן בין שלא מן המוכן, טהור. ורבי עקיבא אומר, מן המוכן טמא, שלא מן המוכן טהור. ועל זה אמר רבי יוחנן, כל מקום שאתה מוצא שנים חולקים ואחד מכריע, הלכה כדברי המכריע. והיינו רק היכא דגלו החולקים דעתייהו דשייך לפלוגי בין מוכן לשאינו מוכן, אלא דאפילו הכי לא פלגי, ואתא רבי עקיבא ונתן חילוק בדבר, זה הוה הכרעה, שהכריע במוכן כרבי אליעזר ונמצאו שנים מטמאים במוכן, ורבי יהושע יחיד מטהר. ובשאינו מוכן כרבי יהושע, והוה שנים מטהרים בשאינו מוכן.

לא הוה הכרעה: כשזה אומר כך וזה אומר כך, וזה אומר דעת שלישית אפילו אמצעית היא ביניהם אין זה הכרע. כהא דמבואר במס' פסחים (דף כ:.) חבית של תרומה שנתגלתה, בית שמאי אומרים תשפך הכל, ובית הלל אומרים תעשה זילוף. אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי אני אכריע, בשדה תשפך הכל, בבית תעשה זילוף. אמרו לו אין הכרעה שלישית מכרעת. דכיון דלא גלו דעתייהו בית שמאי ובית הלל דנהו שייך חילוק בין בית לשדה, שלא אמרו כך 'בית שמאי אומר בין בבית בין בשדה תשפך הכל, ובית הלל אומר בין בבית בין בשדה תעשה זילוף', ובא שלישי וחלק בין שדה לבית, התם אין זה הכרע לדבריהם אלא דעת שלישית.

דף קל"ז ע"ב

כא. כמה צמר צריך לגזוז מחמש רחלות שיתחייב בראשית חגז? (ה' שיטות)

(א) לרבי דוסא בן הרכינס: כשיש מכל אחת מהן שיעור מנה וחצי של צמר.

(ב) לחכמים אליבא דרב: צריך לגזוז סך הכל שיעור מנה ופרס שהוא ל"ז וחצי סלעים של כסף, בין החמשה כולן. ובאופן שמכל אחד גוזז אחד מחמשה מהך שיעור.

(ג) לחכמים אליבא דשמואל: צריך לגזוז סך הכל שיעור ששים סלעים [ועי' שינון בהערה אי בעי מחומשות].

(ד) לחכמים אליבא דרבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן: צריך לגזוז שיעור שש סלעים.

(ה) לחכמים אליבא דעולא בשם רבי אלעזר: כל שהן ואפילו אין גוזזות בין כולן אלא סלע אחד.

כב. מהו שיעור נתינה לכהן בראשית חגז אליבא דתנא דמשנתינו? (לפי פשטות המשנה והמקשן)

משקל חמש סלעים ביהודה, שהן עשר סלעים בגליל [ששם היה משקל הסלעים מחצית ממשקל הסלעים שביהודה].

קנין תורה

בג. מה אמרו אמוראים אלו בענין שיעור נתינה לכהן, ועל איזה מהם יש להקשות ממשנתינו; רב, רבי יוחנן, שמואל, ורבי אלעזר?

רב: אמר אחד ממששים מן הגיזה. וכיון דאמר דשיעור גיזה הוא מנה ופרס דהיינו ל"ז וחצי סלעים, אם נוטלין מהם א' מס' נמצא דאינו נותן אלא חצי סלע ועוד דבר מיעוט, ואי נמי מוקמת לדבריו במנה בן מ' סלעים, ומנה ופרס הוה ששים סלעים, אכתי לא הוה רק סלע אחד, וקשה ממשנתינו דאמרו דשיעור נתינה הוא חמש סלעים.

רבי יוחנן: דנותן שיעור ה' סלעים לכהן, וכמבואר במשנתינו.

שמואל: צריך לגזור סך הכל שיעור ששים סלעים, ונותן סלע אחת לכהן, וקשה ממשנתינו דאמרו דשיעור נתינה הוא חמש סלעים.

רבי אלעזר: אפילו גזוז כל שהוא חייב, ובאופן זה אין לו מהיכן ליתן שיעור ה' סלעים, וקשה ממשנתינו שאמרו דשיעור נתינה הוא חמש סלעים.

כד. האידך תירצו לפי אמוראי הנ"ל שלא תקשה להו ממשנתינו?

דהמשנה לא איירי בשיעור נתינה. אלא איירי בישראל שיש לו גזיון הרבה, דחלק אחת ממששים שבהם יש בו כדי לחלק לכהנים הרבה, ומבקש ליתנם לכהנים הרבה. ומשמיענו המשנה שלא יתן לכל כהן וכהן פחות מחמשה סלעים, דהואיל ויש לו ליתן, בעינן נתינה ראויה לכל כהן. אולם באמת היכא דגוזזות מעט, סגי בפחות מזה.

כה. מה אמרו רב ושמואל בשיעור נתינת תרומה? ומה תנן במשנה במס' תרומות?

רב ושמואל אמרו: אחת ממששים.

במס' תרומות תנן: דשיעור תרומה עין יפה הוא אחד מארבעים, ורק עין רעה נותן אחת ממששים.

כו. האידך תירצו למה אמרו רב ושמואל אחת ממששים ולא אחת מארבעים; להוה אמינא, מה הקשו על זה, למסקנא?

להוה אמינא: רב ושמואל אתי לאשמעינן דשיעור נתינה מדאורייתא הוא אחת ממששים, והיינו דקתני עין רעה הוא אחד ממששים. ואתו רבנן ותיקנו שיתן עין יפה אחת מארבעים, ומדה בינונית ליתן אחת ממששים.

אבל הקשו: דאין לומר דמדאורייתא שיעורו בשים, דהא אמר שמואל, מדאורייתא חטה אחת פוטרת את הכרי, דכתיב **ראשית דגנך ולא יהיב ביה קרא שיעור.**

למסקנא: באמת מדאורייתא הוא כדאמר שמואל, דבכל שהן מיפטר. ורבנן תיקנו, בתרומה שהיא מן התורה כגון תרומת דגן תירוש ויצהר, שתנתן באחת מארבעים. ובתרומה שאינו אלא מדרבנן, כגון פירות האילן והירק, יתן אחת ממששים.

כז. מאיזה פסוק רמזו ענין של שיעור אחת בשים? (רש"י)

בספר יחזקאל, דכתיב **ששית האיפה מחומר החטים וששיתם האיפה מחומר השעורים**, החומר הוא ל' סאין, האיפה הוא שלש סאין, שתות שלה הוא חצי סאה, וכשתוציא חצי סאה תרומה משלשים, הרי הוא אחד ממששים.

כח. היכן רמזו שיעור תרומה של אחד בחמשים? (רש"י)

שנאמר בשלל מדין **תקח אחד אחוז מן החמשים**, אחוז שאמרתי לך במקום אחר כזה.

קנין תורה גליון

כט. אם חטא אחת פוטרת את חברי, למה לא נמנה תרומה בין אלו דברים שאין להם שיעור? (רש"י)

משום דבתרומה אף על גב דמדאורייתא בכל דהו מפטר, מיהו לכתחלה רמיזא שיעורא דילה חמשים וששים. הלכך לא תני לה בדברים שאין להם שיעור.

ל. האיך אמרו רב ושמואל דשיעור פאה הוא ליתן אחת מששים, הא תנן במס' פאה, אלו דברים שאין להן שיעור; הפאה, והכבורים, והראיון?

מדאורייתא אין לה שיעור כלל. אבל רבנן נתנו לה שיעור של אחת מששים.

לא. מה פירוש ה'ראיון' אין לה שיעור? (רש"י)

דכל כמה דבעי לאתחזווי בעזרה ברגל מיתחזי ומייתי קרבן עולת ראייה, וגם הקרבן אין שיעורא לדמים אם מרובה אם מועט מן התורה, [אבל חכמים אמרו הראיה מעה כסף, והחגיגה שתי כסף].

לב. מה אשמעינן רב ושמואל דשיעור פאה הוא אחת מששים, הא תנן להדיא במס' פאה, דאין פוחתין לפאה מאחת מששים, אף על פי שאמרו הפאה אין לה שיעור?

דהמשנה איירי בארץ ישראל שנוהג בה מצות פאה מן התורה. ורב ושמואל אשמעינן דאף בחוץ לארץ דמצות פאה אינו אלא מדרבנן, מכל מקום שיעורו אחת מששים.

לג. האם יש לומר 'רחלות' או 'רחלים'?

בלשון תורה כתיב 'רחלים', אבל בלשון חכמים יש לומר 'רחלות'.

לד. מה אמר רבי יוחנן לאיסי בר חינא כשקרא לרב שהיה הראש ישיבה 'אבא אריכא'?

למה אתה קורא לו 'אבא אריכא' ולא אמרת 'רבינו' בלשון כבוד. זכורני כשהיה רב כאן בארץ ישראל קודם שירד לבבל, היה חשוב יותר ממני, והיה יושב לפני רבי ואני הייתי יושב שבעה עשר שורות מאחוריו. וכשהיו נושאים ונותנים בהלכה, היו נצוצות של אש יוצאות מפיו של רב לרבי, ומפיו של רבי לרב, ולא ידעתי מה הם אומרים, ואתה קורא לו 'אבא אריכא'.

לה. רבי יוחנן שאמר דשיעור גזזה להתחייב בראשית הגז הוא ששים סלעים (כלישנא אחרתא ברש"י), האיך יתירין המשנה דלחכמים חמש צאן גוזזות 'כל שהן' חייבים?

הא דאמרו 'כל שהן' לא דוקא, אלא אידי דאמר רבי דוסא שיעור גדול אמרו רבנן לשון שיעור מועט, וגוזמא הוא. ומיהו ששים סלעים בעינן, כדי שיגיע סלע לכהן, אבל פחות מזה ליכא למאן דאמר דתיהוי נתינה [ועי' בשינון בהערה דהיינו מאלו שאמרו דשיעורו הוא בששים].

קנין תורה

ל'ו. לרב דימי, מה השיעור שחייב בראשית הגז; לרב, ולרבי יוחנן בשם רבי ינאי? [ללשון שני ברש"י]

לרב: ששים סלעים. לרבי יוחנן בשם רבי ינאי: שש סלעים.

ל'ז. איזה קושיא מתורץ על ידי דברי רב דימי, ואיזה קושיא נולדה?

הקושיא דמתורץ: הא דיש להקשות סתירה בדברי רבי יוחנן, דרבה בר בר חנה אמר לעיל בשמו דשיעורו ששה סלעים, ואילו במעשה של איסי בר היני אמר דהשיעור הוא ששים סלעים, ולפי דברי רב דימי מיושב שרבי יוחנן לעצמו סובר דשיעורו בששים סלעים, ורק בשם רב דימי ינאי אמר דשיעורו בשש סלעים.

הקושיא שנולדה: דלעיל אמר רב דהשיעור שחייב בראשית הגז הוא מנה ופרס דהיינו ל"ז וחצי סלעים, ואילו רב דימי אמר בשם רב דשיעורו ששים סלעים.

דף קל"ח ע"א

ל'ח. האידך תירצו הקושיא שנולדה בדברי רב?

דהא דאמר רב דשיעורו 'מנה ופרס' היינו במנה בן ארבעים סלעים, ונמצא דמנה ופרס הוא ששים סלעים, וכדאמר רב דימי.

ל'ט. חמת חדשה של עור שלא גמר תפירתה ושייר בה סדק קטן פחות ממוציא רמון, האם מקבלת טומאה?

אף על פי שמקבלת רמונים - שאין בסדק ממוציא רמון, טהורה לפי שעדיין לא נגמרה מלאכתה.

מ'. חמת שתפרה ונגמרה מלאכתה וחל עליה שם כלי ואחר כך נקרעה, מהו שיעור הקרע כדי שתטהר מלקבל טומאה?

לתנא קמא: אם נקרעה ממוציא רמון, טהורה. אבל אם מקבלת רמונים טמאה הוא, דלא פקע שם כלי מינה עד שתינקב ממוציא רמון, כשיעור כל כלי בעלי בתים ששיעורן כרמונים.

לרבי אליעזר בן יעקב: כשמוציא פקעיות של שתי, זוהו הוא תשמישתה של חמת ואין דרך להשתמש בה פירות. וסתם פקעיות של שתי גדולים עשר סלעים, משקלם ארבעה למנה בן ארבעים סלעים.

מ"א. תנן "נותנים לו משקל חמשה סלעים וכו' מלובן ולא צואי", האם צריך הישראל ללכך הצמר קודם שיתנו לכהן?

אין כוונת המשנה שעל ישראל מוטל ללבנו, אלא אשיעורא קפיד, דליתבי ליה בהכרע שכשיתלבן יהא בו חמש סלעים, ונפטרות כל גזים [והיינו לשיטת רבי ינאי; עי' שינון בהערה].

גליון קנין תורה

מב. מנא ילפינן דשיעור נתינה דראשית הגז הוא כדי לעשות ממנו כגד קטן?

דכתיב וראשית גז צאנך תתן לו ומלשון 'תתן' דרשינן שיהא בה כדי מתנה חשובה. ושיעור כדי לעשות ממנו בגד קטן זהו 'כדי מתנה', דכתיב בפרשת ראשית הגז כי בו בחר ה' אלקיך מכל שבטיך לעמוד לשרת, וילפינן מן הסמיכות שצריך ליתן לו דבר שהוא ראוי לשירות, דהיינו אבנט שהוא קטן שבבגדי כהונה, וקים להו לרבנן שיכול לעשותו מחמש סלעים צמר [שהרי אין כולו צמר אלא כלאים הוא].

מג. למה לא אמרינן שיהא צריך ליתן לו צמר בשיעור כדי לעשות ממנו מעיל?

תפשת מרובה לא תפשת, תפשת מועט תפשת.

מד. למה לא אמרינן שדי בצמר שיש בו כדי לעשות כיפה של צמר לראשו של כהן גדול שעליה נתון הציץ?

דכתיב גבי שירות דראשית הגז הוא ובניו, ולכן בעינן דבר השווה לאהרן ובניו. ואילו ציץ אינו אלא בבגד גדול ולא בבגד הדיוט.

מה. באיזה אבנט היו משמשים; (א) כהן גדול ביום הכיפורים, (ב) כהן גדול בשאר ימות השנה, (ג) כהן הדיוט בשאר ימות השנה?

(א) כהן גדול ביום הכיפורים: באבנט של בוץ. (ב) כהן גדול בשאר ימות השנה: באבנט של כלאים.

(ג) כהן הדיוט בשאר ימות השנה: למ"ד א', באבנט של כלאים. למ"ד ב', באבנט של בוץ.

מו. למ"ד דאבנט של הדיוט בשאר ימות השנה היה של בוץ, אם כן לא משכחת לן צמר באבנט של כהן הדיוט, ואמאי משערים ראשית הגז באבנט של כהן גדול, הא לא שוין בה אהרן ובניו?

צריך לומר, דאף על גב דאין צמר באבנט של הדיוטות, הרי הוא ראוי לשירות כהן גדול. ואי משום דכתיב הוא ובניו, הכי קאמר דברים הראויין לאבנט, שהרי שם 'אבנט' בעולם נוהגת בו באהרן ובבניו.

מו. מזה הדין בשלא הספיק ישראל ליתן לכהן ראשית הגז, ולמה; (א) עד שצבעו, (ב) עד שלבנו ולא צבעו?

(א) עד שצבעו: פטור מליתנו, משום דקנייה בשינוי והוה ליה כמזיק מתנות כהונה או שאכלן שפטור מלשלם [כמבואר לעיל דף ק"ל]. (ב) לבנו ולא צבעו: אין זה שינוי ואכתי בעיניה הוא, וחייב ליתנו לכהן.

מז. מזה הדין במי שגזז צאנו, ומכרן ראשונה ראשונה, מיד לאחר גזתה קודם שצירף חמש גזיון, ולמה; לרב חסדא, לרבי נתן בר הושעיא?

לרב חסדא: לאחר שצירף חמש גזיות חייב בראשית הגז, דגז צאנך אמר רחמנא והא איכא, דבשעת גזות כל אחד מן החמש צאן, כל אחת היתה שלו.

לרבי נתן בר הושעיא: פטור, כיון שעל ידי גיזה החמישית הוא מתחייב בארבעה ראשונות, ובאותו זמן שגזז צאן החמישית, תו לא הוו הגיזה מצאן שלו.

קנין תורה

מ.ז. הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים במחור עד שלא נגזזה, וגזזה, האם חייב בראשית הגז, ולמה?

פטור הלוקח מראשית הגז, דכתיב גז צאנו ולא צאנו הוא [ועל צאן ידיה קפיד קרא, ולא אגזזין ידיה].

נ. האיך תירצו אליבא דרבי נתן בר הושעיא הא דמשמע שאם מכר לו העובד כוכבים גז הצאן והקנה לו גם הגוף עד אחר שיגזז, חייב בראשית הגז, אף דכל אחד ואחד של הצאן יצא מרשותו מיד לאחר הגיזה, אלמא בתר שעת גיזה דכל חדא אזלינן?

דהא דאם מכר לו הגוי גם גוף הצאן חייב, איירי בכגון שהקנה לו העובד כוכבים הצאן לכל שלשים יום [ולאו דוקא אלא עד תשלום חמש גיזות], דנמצא דכשנשלם החיוב בגיזות רחל החמישית, עדיין היו כל החמש רחלות ברשות ישראל, ולכן חייב בראשית הגז.

נ.א. מה הדין בלוקח גז צאנו של חבירו, מי חייב ליתן ראשית הגז? (א) אם שייר המוכר גז לעצמו, (ב) אם לא שייר המוכר גז לעצמו?

(א) אם שייר המוכר גז לעצמו: נותן המוכר ראשית הגז על הכל.

(ב) אם לא שייר המוכר גז לעצמו: הלוקח חייב.

נ.ב. מה הדין במוכר אילנות עצמן עם פירותיהן בתוך שדהו ולא שייר שום אילן לעצמו?

נותן הלוקח פאה לכל אילן ואילן, דכתיב לא תפאר אחריו, ואין אחד מהם פוטר את חבירו, הואיל ואין השדה שלו, [שאם היתה שדה היה נותן מאחד על כולן].

נ.ג. מה הדין במוכר אילנות, ושייר בעל השדה אילן לעצמו, לתנא קמא, ולרבי יהודה; כשכבר התחיל בעל השדה לקצור זרעים קודם מכירת אילנות, וכשלא התחיל לקצור?

לתנא קמא: בכל אופן חייב הלוקח ליתן פאה לכל אילן ואילן.

לרבי יהודה: אם שייר בעל השדה אילן לעצמו, וכבר התחיל בעל השדה לקצור הזרעים קודם מכירת האילנות, דמההיא שעתא מיחייב בפאה, נותן בעל השדה פאה בזרעים ופוטר הכל, דפאה ידיה דההיא שעתא חזיא למפטר כולה שדה.

אם לא התחיל לקצור, אף ששייר אצלו אילן, נותן הלוקח פאה מכל אילן ואילן.

נ.ד. למה אין להעמיד משנתינו שחייב המוכר ליתן ראשית הגז על כולם באופן ששייר לעצמו, באופן שהתחיל המוכר לגזוז הצאן לפני המכירה, ואליבא דרבי יהודה?

דבשלמא בפאה דכתיב ובקצרכם את קציר ארצכם דמשמע מתחלת קצירה מיחייב בכולה שדה, מובן דכיון שהתחיל המוכר לקצור חל עליו החיוב להפריש פאה על הכל. אלא הכא, אפילו התחיל המוכר לגזוז הצאן לפני המכירה, הרי לא חל חיוב ראשית הגז על כל העדר מתחילת שעת הקצירה, דהא לא כתיב 'בגזוזכם' אלא גז צאנו, דרק לאחר שכבר נקרא 'גז' צאן חל החיוב.

קנין תורה

דף קל"ח ע"ב

נח. האיד ביאר רבא למסקנא דין משנתינו, שהמוכר חייב ליתן ראשית הגז על כולם באופן ששייר לעצמו?

משום דאין אדם רשאי להפקיע ממונו מיד מצוה ולמכור גזיו כדי שיהא גז של אחד וצאן של אחר לפוטרו דלא קרינא ביה גז צאנך. אלא אמרינן דכאשר מכר הצאן לא מכר חלק המתנות כהונה שבו. הילכך כאשר שייר המוכר לעצמו, אמרינן דכיון שלא פירש המוכר כשמכר הצאן ללוקח שמוכרו לו חוץ ממתנותיו של כהן, ודאי הכל מכר לו ושייר אצלו את המתנות כהונה, ואומר לוקח למוכר 'מתנה דכהן גבך היא'. אמנם כאשר לא שייר המוכר אצלו כלום, חייב הלוקח ליתן ראשית הגז לכהן, ולא משום דחייב המצוה מוטל עליו דהא לאו 'צאנך' הוא, אלא משום דאומר המוכר ללוקח, לא מכרתי לך חלקו של כהן, ואינו של לוקח.

נו. מה יהיה הדין גבי ראשית הגז כששייר המוכר אצלו אבל פירש לו ללוקח 'הכל אני מוכר לך' [כלומר אפילו מתנותיו של כהן], ולמה? (לרב חסדא, למסקנא דרבא)

לרב חסדא: הואיל ששייר המוכר אצלו חיובא עליו רמיא.
למסקנא דרבא: אין כאן לכהן כלום מבהמות הללו. דהואיל ונמכר עד שלא נגזזה, לא חל עליה חובת ראשית הגז, דלא קרינא ביה 'גז צאנך'.

נז. האם שילוח הקן נזהג; (א) בארץ ובחוץ לארץ, (ב) בפני הבית ושלל בפני הבית, (ג) בחולין ובמוקדשין?

(א) נזהג בארץ ובחוץ לארץ. (ב) נזהג בפני הבית ושלל בפני הבית. (ג) נזהג בחולין ולא במוקדשין.

נח. באיזה מן המשניות אלו איצטריך לאשמעינן דנוהג בארץ ובחוץ לארץ, ולמה; כיסוי הדם, אותו ואת בנו, גיד הנשה, הזרוע והלחיים, ראשית הגז, ושילוח הקן?

רק בראשית הגז [וזרוע לחיים וקיבה]. דהא כל מצוות אלו לאו חובת קרקע נינהו אלא חובת הגוף ונוהגת בכל מושבות. ורק בראשית הגז צריך לאשמעינן כן, לאפוקי מדרכי אלעאי דבאמת סבירא ליה דפטור בחוץ לארץ, משום דמקיש לה לתרומה [והוא הדין נמי במתנות כהונה, דהא רבי אלעאי יליף גם מתנות מראשית הגז. והא דנקטו בגמרא רק ראשית הגז, משום דעלה אמר רבי אלעאי בהדיא דינו, ואילו גבי מתנות לא אמרו בהדיא].

נז. באיזה מן המשניות אלו איצטריך לאשמעינן דנוהג בפני הבית ושלל בפני הבית, ולמה; כיסוי הדם, אותו ואת בנו, גיד הנשה, הזרוע והלחיים, ראשית הגז, ושילוח הקן?

רק באותו ואת בנו. דסלקא דעתך אמינא הואיל ואיסור 'אותו ואת בנו' נאמר בענינא דקדשים, לכן בזמן דאיכא קדשים ננהוג, בזמן דליכא קדשים לא ננהוג, קא משמע לן שאין הדבר תלוי בקדשים.

קנין תורה גליון

כ. לרבי אבין ורבי מיישא, באיזה מן המשניות אלו איצטריך לאשמעינן אם נוהג בחולין ובמוקדשים, ולמה; כיסוי הדם, אותו ואת בנו, גיד הנשה, הזרוע והלחיים, ראשית הנז, ושילוח הקן?

כולן צריכין, חוץ מגיד הנשה. דארתו ואת בנו אי לאו דאשמעינן שנוהג בשניהם, הוה אמינא דאינו נוהג אלא במוקדשין, דהא בקדשים כתיב. הילכך אשמעינן דנוהג אף בחולין, וכל שכן הנך דתנן שאינו נוהג במוקדשין, לצורך הוא דאשמועינן חילוק. אבל הא דאמרו שגיד הנשה נוהג במוקדשין היינו שלא לצורך, דפשיטא לן שהוא נוהג במוקדשין, דאטו משום דהקדישה הוה אמינא שפקע איסור גיד הנשה מיניה.

כא. למה לא איצטריך לאשמעינן כן גם בגיד הנשה, הרי מוקמינן לה לעיל בולדות קדשים, ואיצטריך לאשמעינן דאתי איסור גיד וחיל עליוהו אף על גב דאיסור מוקדשין קדים [שהרי יצירת הולד קודמת לגידין]?

דכל הטעם שהעמידו המשנה בולדות קדשים, הוא משום דהיה קשיא לך למאי הלכתא תנינא. אבל השתא אין צורך לדחוק ולהעמידו באופן זה. דהא דהקשו מתחילה דפשיטא הוא, לאו קושיא היא, דהרי יש הרבה דברים שנשנו שלא לצורך, ואידי דתנינא בחדא לצורך, תנא נמי בהן באידך שלא לצורך. והוא הדין לענין מוקדשין, אידי דתנינא בכולהו לצורך, תנינא נמי בגיד הנשה שלא לצורך.

כב. מנא ילפינן דשילוח הקן נוהג בחולין אבל לא במוקדשין?

משום דכתיב **שלח תשלח את האם**, ויש לדרוש מלשון הפסוק שהמצוה נוהג רק במי שאתה מצווה לשלחו, יצא מוקדשין שאי אתה מצווה לשלחו, אלא להביאו לידי גזר.

כג. עוף טהור שהרג את הנפש ואחר כך מרד ונמצא בקן, האם חייב בשילוח, ולמה?

פטור, הואיל ובר קטלא הוא. והכי דרשינן, **שלח תשלח וכו'**, את הנשלח למקום הצלה והפקר חייב בשילוח, יצא זה שאין ראוי לשלחו אלא להביאו לבית דין, אל תשלחנו.

דף קל"ט ע"א

כד. למה אין לפרש דהא דאמר רבינא דעוף טהור שהרג את הנפש ואחר כך מרד ונמצא בקן פטור משילוח, איירי כשכבר נגמר דינו של העוף למיתתו?

דכיון שהיה ביד בית דין, מהיכן נמלט. [דמאיזה סברא הוה אמינא שלא יהא חייב להביאו לבית דין כדי שיהרגנו דאיצטריך קרא למעט; עי' שינון בהערה].

כה. ובאיזה אופן אכן איירי דאיצטריך קרא למעט?

באופן שעדיין לא נגמר דינו, ואשמעינן הפסוק דפטור משילוח כיון שחייב להביאו לבית דין לקיים מה דכתיב **ובער** הרע מקרבך דמצוה על כל הפוגע בחייבי מיתה, להביא לבית דין כדי לבער עושי רשעה מישראל.

קנין תורה

סו. למח אין לפרש הא דתנן דעוף מוקדשין פטור משילוח, דאירי באופנים אלו; (א) היה לו קן בתוך ביתו והקדישו, (ב) כשראה קן בעלמא במקום שאין קנוי לו והביצים אינן שלו והקדישה, (ג) כשהגביה האפרוחים וזכה בהו ואקדישהו, ואחר כך חזרה האם עליהן, (ד) כשהגביה לאם והקדישה, והחזירה לקן, ועתה רוצה ליקח הבנים תחילה?

(א) הוה ליה קן בתוך ביתו והקדישו: דבאופן זה אינו חייב בשילוח הקן אפילו כשהוא חולין, דהא כתיב כי יקרא קן צפור, פרט למזומן.

(ב) כשראה קן בעלמא במקום שאין קנוי לו והביצים אינן שלו והקדישה: דבאופן זה אינו קדוש, דכתיב איש כי יקדיש את ביתו קדש, מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו יכול להקדישו, ולא דבר שאינו ברשותו.

(ג) כשהגביה האפרוחים וזכה בהו ואקדישהו, ואחר כך חזרה האם עליהן: דבמקרה זה אפילו בחולין נמי אינו חייב בשילוח הקן. דהא תנן לקמן (דף קמ"א.), נטל את הבנים והחזיר לקן ואחר כך חזרה האם עליהן, פטור מלשלח דכיון שזכה בהם הרי הוא בכלל 'מזומן'.

(ד) כשהגביה לאם והקדישה, והחזירה לקן, ועתה רוצה ליקח הבנים תחילה: דבאופן זה כבר נתחייב בשילוח כשמצאן, ומשום שהקדישה אין סברא שיפקע המצוה.

סז. היה שהקדישה לבדק הבית האם חייב בכיסוי הדם? ולמה?

הקדישה ואחר כך שחטה פטור, דהוה שחיטה שאינה ראויה שהרי אסורה בהנאה. שחטה ואחר כך הקדישה חייב, דחייבא דחייל עלה לא פקע.

סח. האיד פירשו למסקנא, באיזה אופן איירי הא דעוף מוקדשין פטור משילוח; רב, שמואל?

רב: במקדיש גוזלות שובכו למזבח לעולת נדבה, ואחר כך כשגדלו אותן גוזלות מרדו ויצאו וקנוו במקום אחר. דמעיקרא כי אקדישהו דידיה הוו וחל הקדש עליהו, אבל השתא דמצאן לאו מזומן הוא. ובמקרה זה אי הוו חולין הוו מיחייבי, קא משמע לן קרא דבהקדש פטור משילוח הקן.

שמואל: במקדיש תרנגולתו בקדושת דמים לבדק הבית, ומרדה ויצתה למקום אחר, ונמצאה רובצת על אפרוחים.

סט. למח לא פירש שמואל כרב, ולמה לא פירש רב כשמואל?

שמואל לא פירש כרב: משום דקא מוקים לה אפילו בקדשי בדק הבית, ואשמועינן רבותא דאף על גב דקדושת דמים בעלמא הוא, פטור מלשלח, כדאמרן טעמא לפי שאתה מצווה להביאו לידי גזר.

רב לא פירש כשמואל: משום דבאמת לא פטור משילוח הקן אלא כאשר היו קדשי מזבח. דכיון דקדשי קדושת הגוף, במרידתן לא יצאו מכח הקדש. אבל המקדיש תרנגולתו לבדק הבית, כיון דלאו קדשי מזבח הוא אלא קדושת דמים בעלמא, כיון דמרדה פקעה קדושתיהו, ובאמת חייב בשילוח הקן.

אבל שמואל סבירא ליה, דאף בקדושת דמים של בדק הבית, אף שמרד, כל היכא דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתא, שהרי אינן אבודין שבכל מקום שהם של הקדש הן, דכתיב לה' הארץ ומלואה.

ע. האיד תירין רבי יוחנן משנתנו שפטרה מוקדשין משילוח הקן, באיזה אופן מיירי? ומה הקשה עליו ריש לקיש? ומה ענה לו רבי יוחנן?

לרבי יוחנן: איירי במקדיש תרנגולתו לבדק הבית, ומרדה.

הקשה לו ריש לקיש: הרי כיון שמרדה פקעה ליה קדושתה, ולמה פטור משילוח הקן.

קנין תורה גליון

אמר ליה רבי יוחנן: כל היכא דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתא, דכתיב לה' הארץ ומלואה.

עא. מה הדין בהאומר 'מנה זה לבדק הבית', ואחר כך נגנבו או נאבדו, ולמה; לרבי יוחנן, ולריש לקיש?

לרבי יוחנן: חייב באחריותן עד שיבואו לידי גזר.

לריש לקיש: אינו חייב באחריותן, דכל היכא דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתיה, דכתיב לה' הארץ ומלואה.

עב. האיך תירצו דברי ריש לקיש דכאן אמר כיון שמרדה פקעה קדושתה, ובהאומר 'מנה זה לבדק הבית' סבירא ליה דכל היכא דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתיה?

הא דאמר עוף שמרדה חייב בשילוח הקן לפי שפקעה קדושתה, היינו לפני ששמע דברי רבי יוחנן שאין דבר האבוד נפקע מרשות הקדש. והא דאמר לענין מקדיש מנה ונגנב או נאבד שאינו חייב באחריותן משום דלא פקעה קדושתה, היינו לאחר ששמע דברי רבי יוחנן רבו דאמר לענין שילוח הקן שעוף שמרדה אין נפקעת מרשות הקדש.

עג. האיך תירצו דברי רבי יוחנן דאמר עוף שמרדה לא פקעה קדושתה משום דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא, ובהאומר 'מנה זה לבדק הבית' סבירא ליה דחייב באחריותן?

הא דאמר שהוא חייב באחריותן היינו כשאמר 'הרי עלי להביאו', והפרישה, ואחר כך נגנבו ואבדו. דאף על גב דבי גזא דרחמנא הוא, לא קיים נדרו.

עד. אם הא דאמר רבי יוחנן באומר מנה זה לבדק הבית איירי באומר 'הרי עלי', נמצא דריש לקיש שחולק עליו סבירא ליה דאף כשאמר 'הרי עלי מנה' אינו חייב באחריותן, והא שנינו להדיא במשנה דהאומר 'הרי עלי' להביא קרבן והפרישו, חייב באחריותה?

בנדר דחייב באחריותה, היא בקדשי מזבח דמחוסר הקרבה, דכשאמר 'הרי עלי' הכי קאמר עלי להביאו לעזרה. אבל בדק הבית דאינו מחוסר הקרבה גמרו בהפרשה, ואי משום דלא הביאו ליד גזר, הכל גזריה דה' הארץ ומלואה.

עה. מה הדין בהאומר שור זה עולה [קדושת הגוף], בית זה קרבן [קדושת דמים]; אם מת השור או נפל הבית?

אינו חייב באחריותן.

עו. מה הדין בהאומר 'שור זה עלי עולה' או 'בית זה עלי קרבן', ומת השור או נפל הבית, ולמה?

אף על גב דאמר 'זה' כיון דקאמר נמי 'עלי', היינו עלי להביאו, וכן במקדיש בית לבדק הבית עליו למוכרו להביא דמיו ליד גזר. ולפיכך אם מת השור ונפל הבית, חייב לשלם.

עז. לריש לקיש דאומר 'הרי עלי מנה' פטור, מאי שנא מאומר 'בית זה עלי קרבן' דחייב באחריותה אף דלא הוה רק קדושת דמים?

הא דחייב באומר 'בית זה עלי' דהיינו רק באופן שנפל הבית, דאז חייב לשלם כיון דליתנהו. אבל היכא דאיתנהו בעין - כגון מעות שאבדו - בי גזא דרחמנא אתנהו, ואינו חייב באחריותן, ואם הוציאן הגנב הוא מעל ועליו לשלמן להקדש.

קנין תורה

ע"ה. למה אמר רב המנונא לפי הוה אמינא, דהכל מודים לענין ערכין שהאומר 'ערכי עלי' והפריש ערכו, אף על גב דאמר 'עלי' לא מיחייב באחריותה?

משום דלא אפשר למימר הרי 'זה' בלשון ערך, דהא עדיין לא קבל חובת ערך עליו. דאינו יכול לומר 'ערכי' או 'ערך פלוני' ולא לומר 'עלי', דעל מי מוטל לשלם הק' נדר.

ע"ה. ומה הקשה על זה רבא?

הרי יכול לומר 'הריני בערכי', או 'הריני בערך פלוני'. ועוד דתניא להדיא בבביתא דחייב באחריות ערכין עד שיבואו לידי גזבר.

דף קל"ט ע"ב

פ. מנא יליף רבי נתן דהאומר 'ערכי עלי' והפריש ערכו, חייב באחריותה?

דכתיב בפודה שדה מקנה מן ההקדש, וחשב לו הכהן את מכסת הערכך עד שנת היובל, ונתן את הערכך ביום ההוא קודש לה', והוה ליה למיכתב 'ונתן אותך' או 'ונתנו', ולמה כתיב 'את הערכך', אלא שמע מינה על ערכין קמהדר. דלפי שמצינו בהקדשות ומעשרות שמתחללין על מעות חולין, כשהפריש פדיון ונגנבו או אבדו דאינו חייב באחריותן [דהא כתיב ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו, ולא כתיב ביה 'נתינה', אלא משהפרישו ואמר 'הרי זה מחולל על זה' נקרא ערך להקדיש דמיו ויצא לחולין ההקדש], הוה אמינא דאף ערכין משהפרישן יפטר, לכן כתיב ונתן את הערכך וגו' שאין ערכין קדושין עד שעת נתינה [וקרא הכי מדריש, וחשב לו הכהן למקדיש את שדה מקנה את מכסת הערכך ושבקיה, והאי ונתן את הערכך קאי אערכין, דאילו בפדיון הקדש כתיב לעיל מיניה והיה לו בלא שום נתינה].

פ"ה. למסקנא, מה אמר רב המנונא לענין חיוב אחריות דערכין?

הכל מודים בערכין דאף על גב דלא אמר 'עלי' מיחייב באחריותה, דכתיב ונתן את הערכך חולין הן בידך, עד שיבאו לידי גזבר.

פ"ה. איזה ב' חומרות תנן במשנתינו דיש בכיסוי הדם יותר משילוח הקן?

(א) כיסוי הדם נוהג בחיה ובעוף ואילו שילוח הקן אינו נוהג אלא בעוף.
(ב) כיסוי הדם נוהג במזומן ובשאיין מזומן, ואילו שילוח הקן אינו נוהג אלא בשאיין מזומן, כגון אווזין ותרנגולים שמרדו ויצאו מן הבית ואין חוזרות לבית ונעשו מדבריות, והלכו ועשו קן בפרדס [דלאו מזומן הוא שיכולים הם לברוח]. אבל אם עשו קן בבית פטור משילוח הקן.

קנין תורה

פג. מנין הוה ילפינן שצריך לחזור אחר מצות שילוח הקן עד שתבא לידו? ומנא ילפינן דאינו כן?

לפי שנאמר 'שלח תשלח' ב' פעמים שומע אני שיחזור בהרים וגבעות כדי שימצא קן לעשות מצות שילוח. וילפינן שאינן כן: מדכתיב כי 'יקרא' קן צפור לפניך דהיינו רק כשנודמן לפניך.

פד. מה ילפינן מתיבות אלו בפסוק: (א) קן, (ב) צפור, (ג) לפניך [בהרה אמינא], (ד) בדרך [הו"א], (ה) בכל עץ, (ו) או על הארץ?

- (א) קן דחייב במצות שילוח מכל מקום, ואפילו אינו אלא אפרוח אחד או ביצה אחת.
(ב) צפור, צפור טהורה ולא צפור טמאה.
(ג) לפניך [בהו"א] ברשות היחיד, כגון בפרדס ובשדה שאינה משתמרת [דלא קניא ליה חצרו, ולא מזומן הוא].
(ד) בדרך [בהו"א], ברשות הרבים.
(ה) בכל עץ דאף כשנמצא באילנות יש חיוב שילוח הקן.
(ו) או על הארץ אף כשנמצא בבורות שיחין ומערות, יש חיוב שילוח הקן.

פה. כיון דלכסוף נתרבה בכל מקום שנמצא הקן, למה כתיב 'בדרך'; להוה אמינא, מה הקשו על זה (ב' קושיות)?

להוה אמינא: 'דרך' היינו שאין קן מזומן לך ואין קנוי לך, אף כל שאין קנו בידך חייב בשילוח. מכאן אמרו שיוני מדבריות שקננו בשוכך, ויוני עלייה, וצפרים שקננו בטפוחין שנותנין קדרות קטנות בחומת בירות [דירות ומגדל עיר], וכן אוזין ותרגולין שמרדו וקננו בפרדס דהשתא אין קנו בידך, חייב בשילוח. אבל אם קננו בתוך הבית, וכן יוני הרדסאות, פטור משילוח הקן.
אבל הקשו על זה: (א) הא כבר למדנו דין זה מהא דכתיב 'כי יקרא' פרט למזומן. (ב) דאכתי תקשה למה איצטריך קרא ד'לפניך' ללמוד דיש חיוב ברשות היחיד דפרדס, הרי למסקנא ילפינן לרבות את הכל.

פי. למסקנא, מה ילפינן מהא דכתיב 'לפניך'? מהא דכתיב 'בדרך'?

'לפניך': לחייב את שהיו כבר שלו ומרדו.
'בדרך': שאם שטף הים את האילן והיה קן בראשו חייב במצות שילוח, דים נמי איקרי 'דרך', דכתיב כה אמר ה' הנותן בים דרך וגו'.

פז. למה לא אמרינן שאם מצא עוף נושא קן באויר, נמי יהא חייב דהא כתיב 'דרך' נשר בשמים?

'דרך' נשר' איקרי, 'דרך' סתמא לא איקרי. אבל ים איקרי 'דרך' סתמא.

פח. מה פסק רב מתנה, כשמצא קן בראשו של אדם? ומנא יליף ליה?

חייב, דכתיב ואדמה על ראשו ולא כתיב 'עפר', משמע דאף על פי שהיה בראשו של אדם לא אבדה את שמה ועדיין קרוי 'אדמה'. שמע מינה דאדם גופיה אדמה הוא, ואם כן גם כשיש קן בראשו קרינן ביה 'על הארץ', וחייב בשילוח הקן.

קנין תורה

פ.ט. היכן נרמזו דברים אלו בתורה עוד קודם שבאו, שסופם לבא; (א) משה רבינו, (ב) מעשה דהמן, (ג) אסתר, (ד) גדולת מרדכי?

(א) משה רבינו: דכתיב בשג"ם הוא בשר דבגימטריא מש"ה, וכתיב שם והיו ימיו מאה ועשרים שנה, וכך היו ימי חיי משה.

(ב) מעשה דהמן: דכתיב המן העץ הזה, שיתלה המן על העץ.

(ג) אסתר: דכתיב וזרה אפי בו ביום ההוא וכו' ומצאוהו רעות רבות וצרות, ואנכי הסתר אסתיר, דבימי אסתר יהיה הסתר פנים, ומצאוהו צרות רבות ורעות.

(ד) גדולת מרדכי: דכתיב מר דרור ומתרגמין מירא דכיא, וקרי ליה ראש לבשמים, דהיינו שהיה מרדכי הצדיק ראש לצדיקים ואנשי כנסת הגדולה.

צ.א. האיך יש לפרש ב' לשונות אלו, למה נקראו יונים אלו כן; יוני הרסיאות, יוני הרסיאות?

יוני הרסיאות: על שם הורדוס שהתחיל להתעסק בגידולן.

יוני הרסיאות: על שם מקומן.

צ.ב. מה סיפר רב כהנא שראה בהנך יונים שנשארו מבני בניהם של יוני הורדוס?

שהיו עומדות על ט"ז שורות, שכל שורה ארכה ברחב מיל. והיו אומרות 'קירי קרי' [אדוני אדוני]. ואחד מהם לא היה אומר 'קירי קירי'. אמרה לה חברתה, סומא - שוטה בלא ראות, אמרי 'קירי קירי' כמו שאנו אומרים. אמרה איהי לחברתה, סומא, אמרי 'קירי בירי', ד'בירי' היינו לשון עבד, דהרי אותו שאת קורא אדון עבד הוא, שהרי היה הורדוס עבד. הביאה העבדים שנשארו מעבדי הורדוס, ושחטוה.

צ.ב. מה אמר רב אשי בשם רבי חנינא על מעשה זו; להוה אמינא, מה הקשו עליו, ולמסקנא?

להוה אמינא: 'מילין', דהיינו דברי רוח הן שלא דברו מעולם.

הקשו עליו בגמ': האיך אפשר לומר כן, הא אמר רב כהנא דהוא ראה אותה, ואם לא היה אמת הדבר לא היה רב כהנא מעיד עליה.

למסקנא: 'במילין', דהיינו שעל ידי כשפים למדו אותן עופות לדבר.

צ.ג. מנא ילפינן דעוף טמא פטור משילוח הקן?

מדכתיב כי יקרא קן 'צפור' לפניך ולא מצינו דעוף טמא יהא קרוי 'צפור'.

צ.ד. במקומות בתורה דכתיב 'צפור כנף', מה נכלל ב'צפור' ומה נכלל ב'כנף'; להוה אמינא, ולמסקנא?

להוה אמינא: 'צפור', משמע עוף בין טמאין בין טהורין, ו'כנף' חגבים.

למסקנא: 'צפור' היינו עוף טהור, ו'כנף' עופות טמאים, וחגבים.

קנין תורה

דף ק"מ ע"א

צ"ה. האידך תירצו הא דכתיב בדניאל 'ובענפיהו ידורן צפרי שמיא' ולא כתיב באותו פסוק 'כנף', והרי גם עופות טמאין מתקבצין באילנות, וקרי להו 'צפור'?

'צפרי שמיא' איקרו, אמנם 'צפור' סתמא לא איקרו.

צ"ו. למה סבר הגמ' דאי אפשר לתריץ דהא דכתיב 'כל צפור טהורה תאכלו' לא משמע דאיכא 'צפור טמאה', אלא דבא לאפוקי צפור שאסורה באכילה [ממין טהור]?

דאיזוה עוף טהור איצטריך למעט מכאן שאסורה באכילה; אי טריפה הא בהדיא כתיב נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה, דקאי על עוף טהור שמתמא בגדים בבית הבליעה. ואי עוף השחוטה של מצורע, הא כבר כתיב וזה אשר לא תאכלו מהם ויתירא הוא, לרבות עוף שחוטת מצורע.

צ"ז. למה אין לתריץ דבא למעט עוף המשולחת של מצורע? (רש"י)

דודאי היא מותרת באכילה, דודאי לא אמרה תורה שלחנה כדי שיכשלו בה אחריני, שיהו צדין ואוכלין אותה בני אדם.

צ"ח. והאידך תירצו, מה אכן בא למעט?

דאסור לאכול עוף שחוטה דמצורע, ולעבור עליו גם בעשה דכתיב טהורה תאכלו ולא האסורה - כגון שחוטה דמצורע ולאו הבא מכלל עשה עשה, מלבד מה דמרבין לה ללא תעשה מוזה אשר לא תאכלו מהם.

צ"ט. למה ניהא לן לאוקמי לעשה בשחוטה דמצורע, יותר מלאוקמה בטריפה ולעבור עליו בעשה ולא תעשה?

משום דאחד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן הוא 'דבר הלמד מענינו', דכשיש מקרא סתום ואין אנו יודעין במה מדבר יש ללמדו מענינו. והרי בענינא דשחוטה כתיב טהורה תאכלו וכו' דהא ודאי לא אכיל לה אלא שחוטה, ועלה כתיב וזה אשר לא תאכלו וכו' מן השחוטה דמצורע.

ק. כתיב בהצפרים שלוקחים לטהרת מצורע 'שתי צפרים חיות', ומשמע דהיינו 'חיות בפיך' הראויות לפיך, טהורות, הרי משמע דאיכא 'צפרים' ולא חיות נינהו, אלא טמאות?

'חיות' לאו היינו שחיות בפיך, אלא היינו שחיינן ראשי אברים שלהן, למעוטי מחוסרות אבר שאינן כשרים לטהרת מצורע.

קנין תורה

קא. כתיב בקרא 'שתי צפרים חיות טהורות', מכלל דאיכא טמאות, הרי מבואר דגם עוף טמא קרוי 'צפור', מזה תירצו בההוא אמינא?

לא תידוק מכלל דאיכא טמאות, אלא מכלל דאיכא אסורות דהיינו טריפות, ומעטיננהו דלא ליתבשרו לטהרת מצורע, אף על גב דלאו קרבן נינהו אלא מחוץ למחנה שוחטה אל כלי חרס.

קב. להוה אמינא, האם אפשר לתרין כן; למ"ד טריפה חיה, ולמ"ד טריפה אינה חיה?

למ"ד טריפה חיה: נחא דאף דכתיב 'חיות' אי אפשר למעט ממנו טריפה, ולכן איצטריך קרא ד'טהורות'.
למ"ד טריפה אינה חיה: אין לתרץ כן, דהרי יש למעט טריפות מהא דכתיב 'חיות', ולמה איצטריך לכתוב גם 'טהורות'.

קג. למסקנא, למה לא איצטריך דיוקא ד'טהורות' למעט עוף טריפה לטהרת מצורע, אף למ"ד טריפה חיה?

דאימעט מהא דתנא דבי רבי ישמעאל, דנאמר מכשיר ומכפר בפנים בבית המקדש - 'מכשיר' היינו אשם מצורע, וחטאות מחוסרי כפרה דזבין ויולדות שאינן באין אלא להכשירין בקדשים, ו'מכפר' היינו קרבנות הבאים לכפר על עבירות כגון חטאות ואשמות, ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ - 'מכשיר' היינו צפרי מצורע שהן לטהרו ליכנס לתוך המחנה, ו'מכפר' היינו שעיר המשתלח שמכפר על עוונות של כלל ישראל. ויש להשוות ביניהם, דמה מכשיר ומכפר האמור בפנים עשה בו הכתוב מכשיר כמכפר, [בכל מיני כשרות וטהרה, שהרי גם המכשירין קרבים האמורין שלהן], אף מכשיר ומכפר האמור בחוץ עשה בו מכשיר כמכפר. וכיון דשעיר המשתלח אסור בטריפה, דצריך השעיר להיות ראוי לשם, שבאיזה שיפול הגורל לשם יהיה ראוי למזבח, כמו כן צפרי מצורע אין יכול להיות טריפה.

קד. למסקנא, מה נתמעט מהא דכתיב במצורע 'טהורות' (ד' דרכים)?

- (א) למעט צפורי עיר הנדחת האסורות באכילה והנאה, שפסולות לטהרת מצורע.
- (ב) למעט שלא יזווג לה עוף אחרת.
- (ג) למעט צפרים שהחליפין ולקחן מן העובד כוכבים בדמי עבודה זרה שמכר לו.
- (ד) למעט עוף שהרג את הנפש, דאינו יכול להשתמש בה לטהרת מצורע.

קה. אם בא למעט צפורי עיר הנדחת, באיזה עוף של מצורע בא למעט שלא יהיה מעיר הנדחת; עוף המשתלח, או עוף של שחוטטה?

עוף המשתלח: לא איצטריך קרא למעט, דפשיטא דשל עיר הנדחת לאו בר שילוח הוא דלא אמרה תורה שלח לתקלה, דהרי ממון עיר הנדחת אסור ואם ישלחנה יהיו בני אדם צדין אותה לאחר זמן ויאכלו אותה.
עוף השחוטטה: להכי צריך קרא, דאף שאינה נאכל ויכול לשורפה אחר שחיטה, מכל מקום אין להביאה מעיר הנדחת.

קו. אם בא למעט שלא יזווג לה אחרת, באיזה עוף של מצורע איצטריך למעט; עוף השחוטטה, או עוף המשתלח?

עוף השחוטטה: אין צריך קרא למעט, דהרי אותו עוף צריך לשלחה מחמת מצורע הראשון.
עוף המשתלח: להכי צריך קרא, לאשמעינן שאינו יכול להשתמש בה גם לשילוח מצורע שני, ולצאת בעוף אחת ידי שילוח של שניהם.

קנין תורה

קז. אם בא למעט צפרים שהחליפן ולקחן מן העובר כוכבים בדמי עבודה זרה שמכר לו, באיזה עוף של מצורע בא למעט; עוף המשתלה, או עוף השחוטטה?

עוף המשתלה: אין צריך קרא למעט, דלא אמרה תורה שישלח העוף לתקלה, שמא יבא אדם אחר הצדן לאכלן.
עוף השחוטטה: להכי צריך קרא למעט שאינו יכול להשתמש בה לעוף הטעון שחיטה.

קח. אם בא למעט עוף שהרג את הנפש דאינו יכול להשתמש בה לטהרת מצורע, האם צריך קרא באופנים אלו; (א) נגמר דינו שחייב מיתה, (ב) עדיין לא נגמר דינו? ולאיזה עוף צריך קרא למעט; עוף המשתלה, או עוף השחוטטה?

(א) נגמר דינו שחייב מיתה: ודאי אין צריך קרא למעט, דכיון דבר קטלא הוא פשיטא דאינו ראוי לא לשלוח ולא לשחיטה, דהא דינו בסקילה.

(ב) אלא ודאי איצטריך קרא לקודם גמר דין.

ואין צריך קרא לעוף המשתלה, דפשיטא דאינו יכול לשלחו, דהרי צריך להביאו לבית דין לקיים בה ובערת הרע מקרבך. אלא צריך קרא למעט עוף השחוטטה, דהוה אמינא דאין צריך לחשוש לזבערת הרע כיון דעל ידי שחיטה הרי מבוער מן העולם הוא, קא משמע לן קרא 'טהורות' למעוטי הך.

קמ. מזה הדין לענין שילוח חקן, ומנא ילפינן ליה; (א) עוף טמא הרובץ על ביצי עוף טהור, (ב) עוף טהור הרובץ על ביצי עוף טמא, (ג) עוף טהור הרובץ על ביצי עוף טהור?

(א) עוף טמא הרובץ על ביצי טהור: פטור משילוח, משום דבעינן קן 'צפור', והרי עוף טמא אינו צפור.

(ב) עוף טהור הרובץ על ביצי עוף טמא: פטור משילוח אף שהוא 'צפור', דכתיב ואת הבנים תקח לך דהיינו שיכול לקחתם לאכלם בעצמו, ולא לכלבך, ואלו צריך ליתן לכלב משום דאסורים לו באכילה.

(ג) עוף טהור הרובץ על ביצי עוף טהור: חייב בשילוח חקן. [ויתבאר להלן דהיינו במינו, או בקורא נקבה ואף בשאינו מינו].

קי. מזה עוד ילפינן מדרבנן 'תקח לך' ולא לכלבך?

שאם האם היא טרפה חייב בשילוח, אבל אם האפרוחים טריפות, פטור משילוח.

דף ק"מ ע"ב

קיא. למא לא מקשינן האם לאפרוחים, דמא אפרוחים טריפות פטור משילוח, אף אם טרפה נמי יהא פטור מלשלוח?

דאם הוה מקשינן כן, למא איצטריך קרא ד'צפור' למעט עוף טמא, הא יש ללמדו מהא דהוקש אם לאפרוחים, וכשהאפרוחים טמאים פטור משילוח כיון שאינו יכול לקחתם לעצמו אלא לכלבו. אלא על כרחך לא מקשינן אם לאפרוחים.

קנין תורה

ק"ב. האידך תירצו הברייתא דשנינו, "אם אפרוחין טרפה חייב בשילוח", ולכאורה פירושו דאמן של אפרוחים שהן טרפות והאם כשרה, חייב לשלח?

הכי קאמר, אפרוחין שאמן טרפה, חייב בשילוח.

ק"ג. מזה הן צדדי הספק כשהושיט ידו לקן ושחט מיעוט סימנים של אפרוחין תחת האם, האם חייב בשילוח האם?

האם כיון שבידו לגמור את השחיטה תקח לך קרינא ביה וחייב לשלח.
או דילמא השתא מיהת כל זמן שלא גמר בהם סימנים הוה טריפה ופטור מלשלח, ויכול ליטול את האם בהיתר, ואחר כך גומר שחיטה.

ק"ד. מזה הם צדדי הספק כשיש מטלית פרוסה על הביצים והאם רובצת עליה, האם חייב בשילוח הקן?

האם הוה חציצה דלא ליבעי שלוח דלא קרינא ביה 'רובצת', או לא.

ק"ה. איזה עוד ד' ציורים של חציצה נסתפק בהן רבי ירמיה?

- (א) כנפים - נוצה תלושה, מהו שיחוצו.
- (ב) ביצים מוזרות שאין אפרוח בא מהן, האם חוצצים.
- (ג) אם תמצא לומר ביצים מוזרות חוצצים, מה הדין כשיש ב' סדרי ביצים בני קיימא זה על גבי זה, ונתכוין ליטול התחתונים, מי הוו אמצעים חציצה ופטור מלשלח או לא.
- (ד) כשיש זכר על גבי ביצים [וזכר לאו בר שלוח הוא כמו שיתבאר לקמן], והנקבה על גבי זכר, האם חייב לשלחה.

ק"ו. האידך רצו לפשוט ספיקת רבי זירא ביונה על ביצי תסיל או תסיל על ביצי יונה, האם חייב בשילוח? והאידך נדחה הראיה?

רצו לפשוט: מזה דתנן במשנתנו, שכשעוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור, וכן עוף טהור רובץ על ביצי עוף טמא, פטור משילוח הקן. משמע דעוף טהור הרובץ על ביצי עוף טהור, חייב אף על גב שרובץ על שאינו מינו.
אמנם דחו: דיש לומר דהא דמשמע דעוף טהור על גבי ביצים טהור חייב בשילוח אף על גב דאינו מינו, היינו בנקבה של עוף 'קורא', דמנהגו בכך. אבל עוף אחר שרובץ על אינו מינה בטלה דעתו ואינה בשלוח.

ק"ז. מזה הדין בעוף טמא 'קורא' שדרכו לרבוץ על ביצי אחרים, והוא זכר; לרבי אליעזר, ולחכמים?

לרבי אליעזר: חייב בשילוח, אף על פי שאין הביצים שלו, הואיל ומנהגו בכך ששוכן על ביצים אחרים.
לחכמים: פטור משילוח.

ק"ח. מנא יליף רבי אליעזר דחייב בשילוח הקן?

יליף ליה מדכתיב קורא 'דגר' ולא ילד [שה'קורא' מצפץ בקולו ומושך אחריו אף אותם שלא ילד] וכתיב לגבי עוף קפור ובקעה 'זדגרה' בצלה מה התם דגירה מעליא הוא, דהרי איירי הפסוק בעוף הדוגר לאפרוחי עצמה, אף הכא קורא זכר הרובץ על ביצים של אחרים, דגירה מעליא הוא.

קנין תורה

ק"מ. מזה הדין בקורא נקבה היושבת על ביצים שאינה שלה?

לכולי עלמא חייב בשילוח אפילו אין הביצים שלה, ד'האם' קרינא ביה הואיל ומנהגה בכך.

קכ. למה איצטריך רבי אלעזר לאשמעינן כן, הא תנן להדיא במשנתנו 'קורא זכר', ומשמע דלא נחלקו בקורא נקבה?

דהוה אמינא, דלרבנן אפילו קורא נקבה הרובצת על ביצים אחרים פטור משילוח, והא דקתני 'זכר' הוא כדי להודיעך כחו דרבי אליעזר דאף בזכר מחייב, קמשמע לן דאינו כן, אלא דבקורא נקבה לכולי עלמא חייב.

קכא. מזה הדין בזכר דעלמא היושב על ביצים של אחרים, ולמה?

לכולי עלמא פטור משילוח הקן, דלא קרינן ביה 'דגירה' אפילו לרבי אליעזר.

קכב. למה איצטריך רבי אלעזר לאשמעינן כן, הא תנן להדיא במשנתנו 'קורא זכר', ומשמע דלא נחלקו בזכר דעלמא?

דהוה אמינא דרבי אליעזר מיחייב אפילו זכר דעלמא בשילוח, והא דקתני 'קורא זכר' הוא כדי להודיעך כחן דרבנן, דאפילו בקורא זכר פטרי, ואף על גב דכתיב בה 'דגירה', דסבירא להו דבעינן אם ולא זכר, קא משמע לן דאינו כן אלא דבזכר דעלמא לכולי עלמא פטור.

קכג. עוף שהיה מעופפת על גבי הקן, האם חייב בשילוח הקן; בזמן שכנפיה נוגעות בקן, בזמן שאין כנפיה נוגעות?

בזמן שכנפיה נוגעות בקן: חייב לשלח, מדכתיב 'רובצת' ולא יושבת. [ויתבאר להלן דהיינו בנוגעת למעלה].
בזמן שאין כנפיה נוגעות בקן: פטור מלשלח.

קכד. מזה הדין לרב כשהיתה האם יושבת בין שני רובדי אילן והביצים תחתיה, אבל הענפים סומכים ומגביהים אותה באויר?

רואים; כל שאילו ידחה זה מזה תשטם האם ותפול עליהן, חייב בשילוח.
אבל אם היתה נופלת לצדדין, פטור משילוח.

קכה. כשהאם יושבת בין הביצים, שיש ביצה מכאן וביצה מכאן, האם חייב בשילוח?

פטור מלשלח, אף כשנוגעת בהן.

קכו. שנינו "היתה יושבת, ביניהן פטור מלשלח, על גביהן חייב לשלח", ולכאורה הא ד'על גביהן' חייב, היינו באופן דומה לרישא

שיושבת 'ביניהן' – שפטור, דאיירי כשנוגעה בהו, הרי מבואר דרק כנוגעה בהו חייב, אבל אם היתה ברובדי אילן ואינה נוגעת, פטור משילוח, וקשה לרב?

על גביהן היינו דומה לביניהן, דמה ביניהן היינו דלא נגעה עליהו מלעיל, [ושוב אין כאן נגיעה – דאי נמי נגיעה מן הצדדין, אינה נגיעה ד'על' בעינן], אף 'על גביהן' דלא נגעה עליהו, והיינו כגון שהעוף בין רובדי אילן ואפילו הכי קתני חייב הואיל ועליהן רובצת.

קנין תורה

קבז. האריך רצו להוכיח דעל כרחק איירי חברייתא באופן זה דלא נגעה עלייהו? והאריך דחיה?

רצו להוכיח: דאי ס"ד יושבת בין רובדי אילן פטור, למה קתני סיפא "היתה מעופפת, אפילו כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח", ליתני דכשעוף בין רובדי אילן, אף על גב דיושבת במקומה והבנים תחתיה פטור, וכל שכן מעופפת דאינה רובצת. **אמנם דחו:** דאיצטריך לאשמעינן מעופפת, כדי לאשמעינן דאפילו כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח.

קבח.

האריך תירצו הא דבבביתא שנינו דבזמן שכנפיה נוגעות בקן פטור, ואילו במשנתנו תנן דבזמן שכנפיה נוגעות בקן, חייב? הברייתא איירי כשנוגעת בצדיה וכלא על גביה ולכן פטור משילוח. אבל משנתנו איירי כשנוגעות על גביה, ולכן חייב בשילוח.

קכט.

לאיכא דאמרי, האריך רצו להוכיח מן חברייתא דיושבת בין רובדי האילן חייב בשילוח? והאריך נדחה ההוכחה?

רצו להוכיח: כיון דשנינו בבביתא שאם היתה יושבת ביניה, פטור מלשלח. ואם יושבת על גביה, חייב לשלח. ולכאורה הא דשנינו 'על גביה' היינו דומה ל'ביניה', מה 'ביניה' היינו דלא נגעה עליה, אף 'על גביה' היינו דלא נגעה עליה, ואפילו הכי הואיל ויושבת חייב דרובצת קרינא ביה. והיינו הציור של רובדי אילן, ולכאורה מבואר דבכי האי גוונא חייב בשילוח, וכדברי רב. **אמנם נדחה ההוכחה:** דעל גביה היינו דומה ל'ביניה', מה ביניה היינו באופן דנגעה בהו, דאי לא נגעה לא איצטריך לאשמועינן דפטור. אף 'על גביה' היינו דנגעה בהו מלמעלה, ולכן חייב בשילוח. אבל אילו נמצאה בין רובדי אילן, ולא נגעה, לעולם פטור משילוח.

דף קמ"א ע"א

קל. מה הדין כשאין שם אלא אפרוח אחד או ביצה אחת, ומנא ילפינן ליה?

חייב לשלח, שנאמר 'קן' מכל מקום.

קלא.

מה הדין כשהיו שם אפרוחים מפריחים – גדולים, או ביצים מוזרות, ומנא ילפינן ליה?

פטור מלשלח, דכתיב והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים. מה אפרוחים היינו בני קיימא, אף ביצים היינו בני קיימא, יצאו ביצים מוזרות דפטור משום דאינן בני קיימא. ומה ביצים צריכין לאמן אף אפרוחין היינו הצריכין לאמן, יצאו מפריחין שפטור משילוח משום דאין צריכין לאמן.

קלב.

למה לא אמרין לחיפוך, דאם אין שם אפרוח אלא אחד או ביצה אחת, פטור מלשלח דבעינן 'אפרוחים' או 'ביצים' וליכא, ואם היו שם אפרוחים מפריחים או ביצים מוזרות חייב לשלח, שנאמר 'קן' מכל מקום?

דאם כן נכתוב קרא 'והאם רובצת עליהם'. אבל כיון דכתיב והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים על כרחק היינו להקיש אפרוחים לביצים למפטר מפריחים, וביצים לאפרוחים למפטר מוזרות. ועל כרחק 'קן' מכל מקום בא לרבות ביצה אחת [ואפרוחים 'וביצים', אורחיה דקרא הוא למינקט לשון רבים ברוב קנים].

קנין תורה

קלז.

כמה פעמים חייב לשלח האם כששלחה וחזרה, ומנא ילפינן ליה אליבא דרבא?

אפילו מאה פעמים חייב לשלח, דהא דכתיב 'שלח' היינו אפילו מאה פעמים.

קלח.

מה הדין כשאמר 'הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים', ומנא ילפינן ליה?

חייב לשלח, שנאמר שלח תשלח את האם.

קלה.

מה הדין כשנטל את הבנים והחזירן לה, ואחר כך חזרה האם עליהם, ולמה?

פטור מלשלח, דכיון דנטל את הביצים הוה ליה 'קן' מוזמן.

קלו.

מה ילפינן מדכתיב 'שלח תשלח'? ומה הקשו על זה?

דאף כשנוטל עוף לדבר מצוה כגון קן יולדת וטהרת מצורע נמי צריך שילוח, דכתיב 'תשלח' מכל מקום. והקשו על זה: דמשמע שכל הטעם למה חייב כשנוטל לדבר מצוה הוא משום דכתיב 'תשלח', הא לא הכי הוה אמינא לדבר מצוה לא בעי שילוח. ולכאורה קשה, דהא שילוח הקן יש בה קיום עשה ד'תשלח', ולא תעשה ד'לא תקח', ואין עשה של ולקח למטהר דוחה לא תעשה ועשה.

קלז.

בכל לאו שניתק לעשה, באיזה אופן לוקח; למי' קיימו ולא קיימו, ולמי' ביטלו ולא ביטלו?

למי' קיימו ולא קיימו: אם התרו בו שצריך לשלוח האם, רק אם קיים עשה שבה תוך כדי דבור של התראה [דקי"ל תוך כדי דבור כדבור דמין] פטור ממלקות. אבל אם עבר על התראה, חייב מלקות אפילו שלחה אחר זמן. למי' ביטלו ולא ביטלו: רק אם ביטל עשה שבה לגמרי שאין יכול לקיימו עוד, כגון ששחטה, חייב מלקות. אבל כל זמן שלא שחטה ולא ביטל עשה שבה, ואף על פי שלא שלח מיד כשהתרו בו, פטור ממלקות.

קלה.

האיך רצו לתרין מתחילה הקושיא למה איצטריך קרא לחייב שילוח דמצוה הא בלאו הכי אין עשה דוחה לא תעשה ועשה, ואליבא דאיזה מי' קאי; קיימו ולא קיימו, או ביטלו ולא ביטלו?

רצו לתרין איצטריך קרא באופן שכבר עבר על הלאו ונטל האם על הבנים, דאין עליו אלא מצות עשה לשלוח האם. והוה אמינא יבא עשה דטהרת מצורע וידחה עשה דמצות שילוח, ואם כן יקח האם לעצמו. קא משמע לן קרא דחזור ומשלח האם.

והיינו למי' קיימו ולא קיימו, ובאופן שהתרו בו ולא קיים העשה, נמצא שכבר עבר על הלאו כשלקחה ולא שלחה, והשתא אין בו אלא מצות עשה, והוה אמינא יבא עשה ולידחי עשה. אבל למי' ביטלו ולא ביטלו אין לתרין כן, דהא כל זמן שלא שחטה עדיין לא עבריה ללאו, דהא קאי בעמוד ושלח והפטר, ונמצא דאכתי עשה ולא תעשה הוא.

קלז.

ומה הקשו על זה עוד אליבא דרבי יהודה במשנה דלקמן?

דהא אמר רבי יהודה במשנה לקמן, הנוטל אם על הבנים לוקה ואינו משלח, ואמרינן לקמן דהיינו טעמא דרבי יהודה דקסבר 'שלח' מעיקרא משמע, כלומר לא תקח האם, אבל כשתמצאנה שלחנה. אבל אם לקחה לא קאמר קרא לשלחה. ולפי רבי יהודה ליכא לאוקמא כשעבר ונטלה, דהא אפילו לדבר הרשות ליכא מצות עשה בכי האי גוונא, ולא בעי שילוח, דכיון דנטלה כבר עבריה ללאו ועשה, דלאו בעמוד ושלח קאי.

גליון קנין תורה

קמ. והאיד תירין מר בר רב אשי למסקנא, באיזה אופן איצטריך קרא למעט שאפילו לדבר מצוה צריך שילוח?

כגון שנטלה על מנת לשלח, ואפילו לרבי יהודה בעמוד ושלח קאי, דהא לא עבריה ללאו. ואי נמי לא משלחה תו ליכא לאו, דהא כבר לקחה בהיתר ותו לא קרינא ביה 'לא תקח'. אבל מצות עשה עדיין איכא, וסלקא דעתך שיבא מצות עשה דמצורע ולידחיה, להכי איצטריך קרא שאפילו לדבר מצוה צריך שילוח.

קמא. למה הוה אמינא דיבא עשה דמצורע וידחה עשה דשילוח, עד דאיצטריך קרא למעט, מאי אולמיה דעשה של מצורע יותר מעשה דשילוח, דהוה אמינא שידחה אותה?

דהוה אמינא הואיל ואמרינן גדול שלום שבין איש לאשתו, שהרי אמרה תורה שמו של הקדוש ברוך שנכתב בקדושה בפרשת סוטה ימחה על המים. והאי מצורע כיון דכמה דלא מטהר אסור בתשמיש המטה, דכתיב בימי ספירו של מצורע וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים 'אהלו' זו אשתו [דכתיב שובו לכם לאהליכם דהיינו לנשותיכם שאסרתם לכם, ואמרתי אל תגשו אל אשה], מכאן שאסור בתשמיש המטה. והוה אמינא כיון דאסור בתשמיש המטה, ליתי עשה ידיה ולידחי עשה דשלוח הקן, קא משמע לן שאינו דוחה.

קמב. מזה הם השני צדדים בביאור שיטת רבי יהודה דאמר הנוטל אם על הבנים לוקה ואינו משלח?

האם סבירא ליה לאו שניתק לעשה לוקין עליו. או דלמא בעלמא סבירא ליה דאין לוקין עליו, כגון העובר בלאו דלא תגזול דכתיב והשיב את הגזלה דהתם ליכא למימר דעשה של 'והשיב' היינו קודם גזילה, דהא אם לא גזל מה ישיב. ורק הכא לוקה, משום דקסבר הא דכתיב 'שלח' מעיקרא משמע, דהכי קאמר קרא לא תקח האם, אלא מה יש עליך לעשות כשתמצא קן, שלח תשלח את האם. נמצא דאין כאן ניתק לעשה אלא עבירת עשה ולא תעשה, ולכן לוקה.

קמג. למה אמרינן דגזילה הוה לאו הניתק לעשה, אף דכתיב העשה קודם הלאו? (רש"י)

לאו שניתק לעשה הוא, שאין השבה קודם גזילה, וכשגזל עבר על לא תגזול נמצא העשה נצטווה לאחר גזילה.

דף קמ"א ע"ב

קמד. למה אין להביא ראיה מהא דשנינו בברייתא, גנב וגזלן ישנן בכלל מלקות לרבי יהודה, הרי מבואר דטעמיה דרבי יהודה דלאו הניתק לעשה לוקין עליו?

כיון דהברייתא לא נשנה בבית מדרשו של רבי חייא ובי רבי אושעיא משבשתא היא, ואין להקשות מיניה. דיתכן דבאמת לשון הברייתא הוא ד'אינה בכלל מלקות ארבעים', ומשום דהוה לאו הניתק לעשה שאין לוקין עליו. וטעמא דרבי יהודה במשנתנו הוא משום ד'שלח' מעיקרא משמע, ובעלי הברייתא טעו בגירסתם לאחר זמן ואמרו שישנן בכלל מלקות דומיא דמשנתנו.

קמה. למה אין להביא ראיה מהא דשנו בברייתא דבי רבי חייא ורבי אושעיא, דבחה דכתיב אצל שכחה 'לא תשוב לקחתו' אם אכן שב ולקחה, או בהא דכתיב אצל פאה 'לא תכלה', אם אכן כלה אותה, לרבי יהודה לוקה עליהם?

דלמא התם היינו טעם דקסבר 'תעזוב' מעיקרא משמע, דהיינו 'לא תכלה' אבל מה עליך לעשות, עזוב אותם, ולא תכלה, ולא איירי לאחר שכבר עבר נמצא דלא הוה ניתק לעשה. אבל גנב וגזלן דעל כרחך ניתק לעשה, אימא לך דלא לקי.

קנין תורה

קמז. מהיכן פשטו למסקנא דבאמת סבירא ליה לרבי יהודה דבכל לאו הניתק לעשה אין לוקה עליה?

דאמר רבי יהודה בהא דכתיב לא תותירו ממנו עד בקר וגו' והנותר ממנו באש תשרופו דאין לוקה עליו משום דהוה לאו הניתק לעשה.

קמז. מהיכן רצו לדייק כן גם ממשנתינו? והאיך נדחה הדיוק?

רצו לדייק: דקתני הנוטל אם על הבנים, רבי יהודה אומר לוקה 'זאין משלח'. ואי סלקא דעתך דקסבר רבי יהודה ד'שלח' דקרא אחר לקיחה משמע, וטעמא דלוקה משום דאף לאו שניתק לעשה לוקין עליו, אמאי קתני 'זאין משלח', הא הכתוב מחייבו אף לשלחו לאחר לקיחה והוא פוטרו. אלא על כרחך קסבר ד'שלח' מעיקרא משמע. **אמנם דחו:** דיש לומר דהא דקתני במשנה 'זאינו משלח' היינו שאינו נפטר בשלוח, אלא אף לוקה. אבל לעולם חייב לשלחו אף דעבר ונטלה.

קמח. אם נטלה לאם ועכשיו רוצה לשלחה, כמה צריך לשלחה?

עד שתצא מתחת ידו [ולאחר שיצא כבר מתחת ידו, אם יכול לחזור ולתופשה, מותר לו לקחתה].

קמז. במה משלחה, ולענין איזה דין נאמר; לרב הונא ולרב יהודה? [לפי הנראה לרש"י]

לרב הונא: אף ברגל מקיים שילוח, שאם תלש גפה ושלחה, נפטר ממצות שילוח, כיון שהלכה ב' פסיעות או ג', ומותר לחזור לתופשה, דכתיב משלחי רגל השור והחמור. **לרב יהודה:** אינו מקיים שילוח רק באגפיה, שתוכל לעוף כדרכה, דהא כנפיה נינהו.

קנ. האידך מתפרש מחלוקת רב הונא ורב יהודה לפי האחר ששמע רש"י? ומה הקשה עליו?

לרב הונא יאחזנה ברגלה וישלחנה, דכתיב 'משלחי רגל השור והחמור'. ולרב יהודה, אוחזה בכנפה ומשלחה. אמנם רש"י הקשה על פי' זה, שאין 'שילוח' זה דומה לשילוח רגל השור שהוא הולך ברגלים, והכא אחיזה ברגלים.

קנא. מה הקשו בגמ' על זה שרב יהודה הלקה לאחר שגזז כנפיה של האב, ושלחה, ושוב תפשה, ואמר לו לך חשחה אותה עד שיגדלו לה כנפיה, ותשלחנה?

ממה נפשך למה הלקה אותו; אם סבירא ליה כרבי יהודה במשנתנו, הא אמר לוקה ואינו משלח. ואילו לרבנן, משלח ואין לוקה.

קנב. ומה תירצו, למה באמת הלקה אותו?

לעולם כרבנן סבירא ליה, והא דהלקה אותו לא היה אלא 'מכת מרדות' מדרבנן, דהיינו רידוי בתוכחה שלא ירגיל בזה. ואין למלקות זו קצבה אלא עד שיקבל עליו לקיים המצוה.

קנין תורה

קנ"ג. כשרבא הורה לאחד שאפילו אין שם אלא אפרוח אחד מכל מקום חייב לשלח, האיך פירם אחר כך מצודות לתפוס האם, ולא חייש לחשדא, שיאמרו שעל הנאת עצמו חייבו לשלחה?

משום דעשה כן 'כלאחר יד', שמרחוק פירש המצודה, שלא הבין המשלח שעשה כן.

קנ"ד. מזה הקשו על הברייתא דשנינו, שיוני שובך ויוני עלייה, חייבות בשילוח, ואסורות משום גזל מפני דרכי שלום?

דאם סבירא לן כרבי יוסי בר רבי חנינא דאמר חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, לא יהא חייב בשילוח, דהא חצרו קנו לו הביצים וכתוב כי יקרא פרט למוזמן.

קנ"ה. למה אין לתרין דאיירי כשבא אדם ומצא את האם כשהיא מטילה ביצתה וכבר יצא רובה, שחייב לשלח מקמי דתפול לחצרו, דאכתי לאו מוזמן הוא, אבל משנפל לחצרו, קנה אותו?

דאם לא קנתה חצרו, למה אסורות משום גזל ואפילו מפני דרכי שלום, הלא עדיין בגוף האם הוא.

קנ"ו. והאיך תירצו למסקנא? (ג' דרכים)

(א) הא דאמרו שיש בה משום גזל מפני דרכי שלום היינו על האם, דאפילו על האם עצמה יש בה משום דרכי שלום.
(ב) לעולם על אמן אפילו משום דרכי שלום אין כאן, הואיל ואינה נוחה לתופשה לא סמכה דעת בעל השובך עלה ואינו מתקוטט עם הלוקח. אבל על הביצים הוא מתקוטט דדעתיה עליהן, ונהי נמי דלא קנה לו חצירו [משום דאכתי אדוקה בגוף האם], משום דרכי שלום מיהא איכא.

(ג) כיון דאמר רב יהודה בשם רב, דאסור לפשוט ידו תחת האם ולהחזיק בביצים, דכתיב **שלח את האם** ואחר כך **הבנים תקח לך**, אפשר לאוקומא מתניתין אפילו יצאת כולה. ולא תקשה לרבי יוסי ברבי חנינא, דלא מוזמן הוא, וחייבת בשילוח. משום ביצה אחרונה זאת שלא עמדה האם מעליה משהטילתה, ואף על פי שנפלה לחצר לא קנתה חצרו. דכיון דהוא עצמו אם היה כאן לא היה יכול להחזיק בה, חצרו נמי לא מצי זכי ליה, ואין זה מוזמן.

קנ"ז. לפי תירוצי חג', למה אסורות רק מפני דרכי שלום, אי דשלחה הנוטל להאם קודם דהחזיק בה, הרי קנתה חצירו לבעל הבית וגזל מעליא הוא, ואי דלא שלחה, האיך יכול ליטלם לביצים, הא בעי שלוח קודם לקיחת הביצים כרב יהודה?

דאיירי בקטן דלאו בר שילוח הוא. ואף דקטן עצמו לא הוה בר דרכי שלום, צריך לומר דהכי קאמר אביו של קטן חייב להחזיר הביצים מפני דרכי שלום.

דף קמ"ב ע"א

קנ"ח. מזה הורה שמואל לרב יהודה כשקנה אפרוחים וביצים משובכו של לוי בר סימון?

לך הקש בידך על הקן, כדי שיגביהו עצמן האפרוחים מיראתך, ותקנה אותם.

קנין תורה

קנב. למה אין לומר שאמר לו בן; (א) כדי שיקנה אותם שלא יחזור בו המוכר, (ב) משום דהיה ערב יום טוב, כדי שלא יהא מוקצה?

(א) לקנותם כדי שלא יחזור בו: הא יכול לקנותם בקנין סודר. (ב) בערב יום טוב משום מוקצה: די בעומד ואומר 'זה וזה אני נוטל'.

קס. והאיד תירצו למסקנא, למה הורה בן שמואל?

דביצים אלו שהטילה אותם האם לא עמדה מעליהם מעולם, ולא קנתה לו חצרו ללוי, דהא אסור לזכות בהן כל זמן שהאם רובצת עליהם. ולוי היה צריך לילך לקנות הביצים כדי להקנותם, דמה שלא קנה אינו יכול להקנות לאחרים. ולכן אף אם יקנה לו הביצים בסודר יכול לחזור בו. ולכן אמר לו שמואל לרב יהודה, לך והקש על הקן כדי שתגביה האם את עצמה מעל הביצים, וכך יכול לוי לקנותם על ידי חצירו. ואחר כך יכול להקנותם לרב יהודה בקנין סודר.

קסא. האיד יש ללמוד גודל השכר על מצות משילוח הקן?

מקל וחומר, דמה אם מצוה קלה שאין בה חסרון כיס אלא דבר מועט אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים, קל וחומר על מצוות חמורות שבתורה.

קסב. האיד הוכיח רבי יעקב ממצות כיבוד אב ואם, ומצות שילוח הקן, שעתיד להיות תחיית המתים?

דכתיב בכבוד אב ואם למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך, ובשילוח הקן כתיב למען ייטב לך והארכת ימים. והרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות, ועלה ושלח את האם ולקח את הבנים, שקיים מצות כיבוד אב ושילוח הקן, ובחזרתו נפל ומת, היכן אריכות ימיו של זה והיכן טובתו של זה. אלא על כרחך 'למען יאריכון ימיך' הוא לעולם שכולו ארוך, ו'למען ייטב לך', הוא לעולם שכולו טוב, שאין בו לא היזק ולא יסורין, אלא טובה.

קסג. ומהו ההכרח לפרש בן, אולי באמת מעולם לא היה מעשה כזה שאדם שצוה לו אביו בן והלך וקיים מצות כיבוד אב ושילוח הקן ימות בחזרתו?

דרבי יעקב ראה מעשה כזה.

קסד. למה אין לדחות הראיה ממעשה זה שראה רבי יעקב, דדילמא היה הבן מחרהר בשעת מעשה; (א) בעבירה, (ב) בעבודה זרה?

(א) מחרהר בעבירה בשעת מעשה: דמחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה.

(ב) מחרהר בעבודה זרה בשעת מעשה: אף דבזה אמרינן מחשבה רעה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, מכל מקום אם איתא דאיכא שכר מצוות בהאי עלמא, תהני ליה ותגן עליה שכר המצוה שלא יבא לידי הרהור של עבודה זרה, וליתתוק.

קנין תורה גליון

קסח. והאיך באמת נעשה כן, הא אמר רבי אלעזר שלוחי מצוה אינן נזוקים; להוה אמינא, האיך נדחה, ולמסקנא?

להוה אמינא: דבחזרתם שאני.

אמנם נדחה: דהא אמר רבי אלעזר שלוחי מצוה אינן נזוקים, לא בהליכתן ולא בחזרתן.

למסקנא: סולם רעוע הוה ומקום דקבוע היזקא שאני.

קסו. למה יצא 'אחר' לתרבות רעה? (ב' דרכים)

(א) לפי שראה מעשה כזה שראה רבי יעקב, ולא ידע שיאריכון ימיו היינו לעולם שכולו ארוך, וייטב לך היינו לעולם שכולו טוב.

(ב) ראה לשונו של רבי חוצפית המתורגמן שהיה מהרוגי מלכות, מוטלת באשפה. אמר אחר, פה שהפיק מרגליות ילחוך עפר.

נכוח לראש משביר

ידידנו הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד, אוהב תורה ומוקיר רבן ותלמידיהון

מו"ה יחיאל מיכל ראזנבערג הי"ו

נציב חודש אדר

לעי"נ חותנו הרבני החסיד המפורסם

מוה"ר יוסף שמואל ב"ר מתתיהו לאנדוי ע"ה

זכות התורה תעמוד לו להתברך בכל משאלות לבו לטובה לאורך ימים ושנים טובות, ויתקיים בו הבטחת נביאי אמת וצדק, לא ימוש מפיו ומפיך זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם.

בברכת התורה

הנהלת חבורת קנין תורה

פקודי	תשפ"ה	לימוד היום	חזרת אתמול	חזרת החודש
זונטאג	כ"ג אדר	קלט:	קלט.	קכט:
מאנטאג	כ"ד אדר	קמ.	קלט:	קל.
דינסטאג	כ"ה אדר	קמ:	קמ.	קל:
מיטוואך	כ"ו אדר	קמא.	קמ:	קלא.
דאנערשטאג	כ"ז אדר	קמא:	קמא.	קלא:
פרייטאג	כ"ח אדר	קמב.	קמא:	קלב.
שבת	כ"ט אדר			

ויקהל	תשפ"ה	לימוד היום	חזרת אתמול	חזרת החודש
זונטאג	שיתסר	קלו:	קלו:	קכו:
מאנטאג	י"ז אדר	קלו:	קלו:	קכו:
דינסטאג	י"ח אדר	קלח:	קלז:	קכח:
מיטוואך	י"ט אדר	קלח:	קלח:	קכח:
דאנערשטאג	כ' אדר	קלט:	קלח:	קכט:
פרייטאג	כ"א אדר	קלח:	קלח:	קכט:
שבת	כ"ב אדר	חזרה		

זונטאג ויקרא - ר"ח ניסן

בחינה לימוד החודש: **דף קלב.** (מתני') - **סוף המסכת**

בחינה חזרת החודש: **דף קכב.** (ועור הראש וכו') - **דף קלב.** (מתני')

- איסור השגת גבול -

כל הזכויות ובכללן זכות צילום או העתקה אף לחלקים שמורות לחבורת קנין תורה שע"י עמודי ציון ד'באבוב ואין רשות לצלם או להעתיק באיזה אופן שהוא ללא רשות בכתב מהנהלה: 718-438-1188 x3

הערות על הגליון יתקבלו בדפוס ע"י אימיל: kinyantorah@amideizion.org, או פקס: 718-298-2044